

VITA SEXUALIS

I-V.

Írták:

Dr. ÁLDOR VIKTOR, Budapest – Dr. G. BUSCHAN, orvostanár, Stettin – Dr. M. E. DUBIN, orvostanár, Paris – Dr. HAVELOCK ELLIS, orvostanár, London – Dr. G. HARNICK, egészségügyi tanácsos, Wien – Dr. S. JESSNER, egy. tanár, Königsberg – Dr. M. MARCUSE, egészségügyi tanácsos, Berlin – Dr. A. MOLL, egészségügyi titkos tanácsos, Berlin – Dr. K. MORECK, egy. tanár, Berlin - Dr. S. RIBING, egy. tanár, Lund – Dr. H. ROHLEDER, orvostanár, Leipzig – Dr. S. SELLHEIM, orvostanár, Frankfurt – Dr. W. STECKEL, ideg orvos, Wien – Dr. TH. VAN DE VELDE, klinikai igazgató, Haarlem – Dr. S. WEISSE, Halle - Dr. R. WEISSENBERG, orvostanár, Berlin – Dr. E. WULFFEN, szász igazságügyi államtitkár, Dresden

Kiadó:

Sándor József és Társa

Budapest, VII., Damjanich ucca 52.

VITA SEXUALIS

V.

A TITKOS PROSTITÚCIÓ ÉS A FÉLVILÁG

DR. ÁLDOR VIKTOR és DR. KURT MORECK
egyetemi tanár

közreműködésével

Írta:

DR. S. WEISSE

B U D A P E S T

Thália-Kultúra kő- és könyvnyomda rt. – Budapest, V., Csáky ucca 14.
Műszaki igazgató: Elbert A.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.

oldal

Írta: Dr. *Áldor Viktor*.

A nemi élet erkölcsi értékelése. – A kettős morál. – Okai. – Kritikája. – A szerelem. – A felszabadult nő. – A háború hatása az erkölcsökre. 9

A FELSZABADULT NŐ.

Írta: *S. Weisse*.

Az erkölcsi újraértékelés. – Szociológiai és pszichológiai érvek. – A »gyenge« nem. – Az »elhanyagolt« asszony. – Babaotthon. – A felszabadult nő. – Az orosz diákleányok. – A szabad szerelem három generációja. – A nemi erkölcsök meglazulásának okai, – A nő felszabadításnak előnyei 19

A HÁZASSÁG VÁLSÁGA.

Írta: Dr. *Áldor Viktor*.

A házasság válsága kettős krízis. – A családi élet krízise. – A házasság eszmei tartalma. – Motívumainak változása. –

A primitív házasság az asszony szolgaságba törése. – A törvényes utód. – A család, mint gazdasági tényező. – Az individualizmus korszaka. – A nő gazdasági pályákon való elhelyezkedése. – Egyéniségének kifejlődése. – Ennek hatása a családra. – A nemi erkölcs átalakulása. – Az erotika jelentősége a házasságban. – A gyakori válás. – Etikai értékelés. 39

A FELSZABADULT HÁZASSÁG.

Írta: *Dr. Áldor Viktor*.

A régi házasság összeomlása. – Az amerikai házasság. – Könnyelműség, durva érzékliség és anyagi szempont túlságbavitele jellemzi. – A válás mindennapi jelenség. – Kiskorúak házassága. – A szovjetorosz házasság rendje. – Kétféle házasság. – Visszaélések. – 'Próbaházasság. – Pajtásházasság. – A válás megkönnyítése. – A külön hálószoba. – Törvényes szerető. – Házasság többesben. – Időházasság. – Szabad házasság. – Lelkiismereti házasság. – A haladás útja. 57

A SZABAD SZERELEM.

Írta: *Curt Moreck*.

Szabadság és szabadosság. – A vadházasság. – A hatóság üldözi. – A »nem (tökéletes« házasság. – Amerikai viszonyok 83

A DIVATHÖLGY.

Írta: *S. Weisse.*

A divat társadalmi jelentősége. – A leegyszerűsítés. – Rövid szoknya. – Lenge ruházkodás. – Karcsúság. – A testiség kultusza. – Az új női szépségideál 91

A FÉLSZŰZ.

Írta: *Dr. S. Weisse.*

A modern leány. – A szüzesség értékelése. – Kazauistika. – A formai szüzesség. – A félszűz 103

A TITKOS PROSTITÚCIÓ ÉS FÉLVILÁG.

Írta: *S. Weisse.*

A titkos prostitúció okai. – Titkos találkahelyek. – Paris. – Férfi prostituáltak. – Titkos találkahelyek leleplezése. – Kerítőnök. – Folyóirataik. – Hirdetések. – A test- és körömápoló »műintézetek«. – Cselédközvetítők. – A »leszólítás«. – Pincérnök. – A »lokál«. – Artistanők. – A festett világ.– Meztelen táncosnők 113

A LEÁNYKERESKEDELEM.

Leánykereskedelem és bordélyház. – Kikötővárosok. – Szüzek vására. – Az egész vi-

lágra kiterjedő szervezet. – Az elcsábbítottak sorsa. – Szüzességi bizonyítvány. – A szülők feladata. 139

A TÁNCÓRÜLET ÉS PARAZITÁI.

Írta: *S. Weisse.*

Békebeli »lokál«. – A női kiszolgálás beszüntetése. – A lokálok »művésznői«. – »Az úri közönség táncol«. – A parkettánoos. – A táncórület elterjedése. – A gigolo 163

AZ ORGIA.

Írta: *Curt Moreck.*

Fajai. – Voyeurök. – Körorgia. – Trio-
lizmus. – A normális orgia. – A »Bal
des quatre Artes« 175

BEVEZETÉS

Írta: Dr. ÁLDOR VIKTOR

A nemi élet erkölcsi értékelése. – A kettős morál. – Okai. –
Kritikája. – A szerelem. – A felszabadult nő. – A háború
hatása az erkölcsökre

E kötet a háború utáni nemi erkölcsök meg-
rajzolását tűzte ki céljául.

Jelen sorozat előző köteteiben már láttuk, hogy minden korszaknak, minden népnek, de ugyanazon nép különböző rétegeinek is más és más fogalma van arról, hogy mi tekinthető erkölcsösnek vagy erkölcs-
telennek és igen különböző az a mérték, mellyel a nemi élet jelenségeit erkölcsi szempontból értékelni szokták.

A ma uralkodó felfogás szerint a nemi élet erkölcsi értékelését különösen három tényező befolyásolja és pedig először az úgynevezett kettős morál, másodszor a nemi életnek az anyagiakkal való egybekapcsolása s végül a házasságról alkotott felfogás. Könyvünknek tehát az lesz a feladata, hogy azokat a változásokat, melyek e három tényezőnél a háború utáni időben végbementek, megfigyelje és értékelje.

A háború előtt uralkodó felfogás szerint a férfi nemi élete általában nem esik korlátozás alá, ezzel szemben a társadalom megbotránkozását váltotta ki, ha a nő, állami és egyházi hozzájárulás nélkül, nemi érintkezést folytatott. Ezen erkölcsi felfogás neve: »kettős morál« volt, mert kettős mértékkel mért. Más mértéke volt a férfi és más mértéke a nő számára. Az erkölcsi zsinórmérték ilyen megszá-bása a XIX. század kezdete óta számtalan táma-dásnak volt kitéve. A tudósok hada hosszú és he-ves vitát folytatott s az érvek hatalmas arzenálját vonultatta fel pro és kontra. A fiziológusoknál leg-többször azzal az érveléssel találkozunk, hogy a kettős morál a férfi polygám hajlandóságával indokolható, a nő ellenben inkább monogám természetű s így nincs benne a változatosság iránti hajlam oly mér-tékben kifejlődve, mint a férfinél. Véleményünk szerint ez az állítás megközelíti ugyan az igaz-ságot, de csak félig.

Helyesebb nyomon jár az oknyomozó társa-dalomtudomány, mikor azt állítja, hogy a kettős morál okait nem a fiziológiában, hanem a két nem közötti hatalmi viszonyban kell keresni. A férfi az erősebb, ő diktál a nőnek, akit fizikailag is teljesen hatalmába kerített és a közmorál pedig csupán arra szorítkozik, hogy a férfidiktátumot alá-támassza. E felfogás szerint a mai erkölcsi vilá-gnézet tehát csupán azt a célt szolgálja, hogy a férfinak a nő fölött való nemi uralmát biztosítsa.

A magunk részéről azonban ezt az álláspontot nem tudjuk 100 %-ig elfogadni, bár elismerjük, hogy inkább megközelíti az igazságot. Talán leg-helyesebb, ha itt is az aurea mediocritas, az arany középút álláspontját foglaljuk el. A kettős morál

alapjait tehát egyrészt a nő fiziológiai berendezésében látjuk, másrészt azonban minden tárgyilagossággal szemlélőnek el kell ismernie, hogy a férfivilág a fiziológiai adottságot saját hatalmi rendszerének és érdekeinek alátámasztására használta fel és ezért rideg keresztülvitele az objektív ember erkölcsi felfogásának zsinórmértékéül nem szolgálhat;

Napjaink magasabb szempontból bíráló erkölcsi felfogása a maga részéről készséggel elismeri a kettős morál bizonyos létjogosultságát, de csak addig a pontig, hogy maga is erkölcstelennek tartja, ha a nő éppoly szabad nemi életet él, mint amelyet az elismert általános erkölcsi felfogás a férfinak enged meg. Viszont különösen az újabb pszichopatológiai iskola (Freud, Steckel, Adler, Jung) a kettős morál közkeletű felfogásával szemben, erkölcstelennek bélyegzi azt az álláspontot, mely a nőtől a normális nemi élet lehetőségét megtagadja és megvonja, csak azért, mert a kötelék nincsen államilag vagy, egyházilag regisztrálva. Távolról sem akarják a tudósok ezzel azt állítani, hogy a legcsekélyebb mértékben is helyesnek tartják, ha a nő, pusztán kéjszomjúsága kielégítése céljából vagy esetleg más – például anyagi – érdekből kicsapongó életet él, mint ahogy a kéjhajhászó, kicsapongó életet, minden kettős morál ellenére is, a férfinél sem tartják valami felemelő dolognak. A normális nemi élet ellenben épp oly fiziológiai szükséglete a nőnek, mint a férfinak és a természet megkívánta szükséglet kielégítése nem lehet erkölcstelen, a közkeletű morál minden tiltakozása ellenére is, már csak azért sem, mert a nemi önmegtartóztatás, a tudósok szerint, súlyos lelki defektusokra vezethet.

A kettős morálról való nézetnek a fenti

irányba való átalakulási folyamata már a háború előtt is megkezdődött, de különösen a háború után, szemeink előtt játszódik le és egyelőre főleg a nyugati nagyvárosokban, rohamlépésben halad előre. A nő gazdasági felszabadulása, melyet a háború hatalmas lépéssel vitt előre, évről-évre mind jobban tért hódít. Látjuk ezt minden statisztikai adatból, mely az önálló kereső nőkre vonatkozik. A nő tehát kikerülve a férfi-alkotta kettős morál diktátuma alól, könnyen túlteheti magát azokon a korlátokon, melyeket ez megszab számára.

Az önálló, öntudatos kereső nő, ki teljes női méltósága tudatában él garszonéletet, ma már oly gyakori jelenség a nyugati metropolisokban, hogy a nyárspolgári morál fokmérője, a »szomszédaszony« sem botránkozik meg rajta túlságosan.

Azonban erkölcsi szempontból annál több kivetni valót kell találnunk azon, ha a felszabadult nő tisztán anyagi ellenszolgáltatás fejében osztogatja kegyeit. A gáláns XIX. század embere nem ítélte meg oly súlyosan a pénzért szeretkező nőt, a maîtresse-t és mindenféle válfaját, mint a mi századunk, a női emancipáció százada. Ez természetes is. Hiszen a XIX. század nője túlnyomóan otthon ülő, házi munkát végző ember volt, aki teljes gazdasági függőségében élt a férfitől. Az egyetlen gazdasági értéke a teste volt, tehát ebből iparkodott tőkét kovácsolni. A ma nője ellenben gazdaságilag már többé-kevésbé felszabadult s így mi sem indokolja, hogy a gazdasági téren való boldogulását testének áruba bocsátásával érje el. Minél rohamosabban halad a nő gazdasági felszabadulása a megvalósulás felé, annál szigorúbbá válik az az erkölcsi megítélés, mely a prostitúciót, félprosti-

túciót és mindenféle válfaját sújtja. Az erkölcsi megítélés és mérlegelés ily irányban való átalakulásának, bizonyára mindenki örül, aki a nemi erkölcs megnemesedésében bíz.

Az új erkölcsi megítélés a nő házasságon kívüli nemi életénél csupán egyetlen szempontot fogad el indító oknak s ez a legmagasztosabb, legszentebb emberi érzés: a szerelem. Minden korlátot hajlandó előtte lerombolni, sőt az emberi élet szentségét is hajlandó neki feláldozni. A társadalom ily irányú közvéleménye nyilatkozik meg akkor, mikor a nyugati államok esküdszékei még a gyilkosságot is meg tudják bocsátani azoknak, kiket a szerelem vitt rá a gyilkos fegyver használatára, bár véleményünk szerint ez túlzás, mert az emberi élet szentségénél magasabbrendű eszményt elképzelni nem tudunk.

Külön fejezetet szentel könyvünk a gazdaságilag felszabadult, szabad nemi életet élő B a fêl- és egész prostituáltak között álló úgynevezett »fêl-szűznek« is. Kétségtelen, hogy ez a típus, mely különösen a jobb társadalmi rétegek köreiben terjedt elj még sokkal súlyosabb erkölcsi megbíráást érdemel ki, mint a legközönségesebb prostitúció.

Végül átalakuláson ment keresztül a házasságról való általános erkölcsi értékelés is, bár kétségtelen, hogy az átértékelés itt igényli a legnagyobb elővigyázatosságot, mert a házasság intézményén épül fel az egész kapitalista társadalmi és állami rend. Néhány szélsőséges gondolkodótól eltekintve, nincs az az objektív ember, aki be ne látná, hogy a házasság intézményét a köz érdekében alá kell támasztani és meg kell erősíteni, nem azért, mert az egyház szentnek nyilvánította, hanem mert nél-

küle a mai gazdasági rend el nem képzelhető. És csupán azok, akik a gazdasági rendet félre akarják lökni, kívánják a házasság mai rendjét és az ezen alapuló család intézményét megbontani, mint ezt az oroszországi nemi étellel foglalkozó fejezetben látni fogjuk.

A házasság mai formájában hármast szolgál, melyek nem mindig állanak harmóniában egymással: gazdasági célt szolgál, a nemi kielégítés eszköze kíván lenni és végül a fajfenntartást kívánja előmozdítani, mert feladatai sorába tartozik az utódokról való gondoskodás és azok felnevelése is. A nő gazdasági felszabadulása következtében azonban a család, mint gazdasági egység, kezd mindjobban háttérbe szorulni, a szerelem pedig mindinkább döntő tényezőjévé, válik a nemi életnek. Ebből származik az a diszharmónia, mely a házasság közkeletű formáját mindinkább megnehezíti...

Még csak arra a kérdésre alkarunk röviden kitérni, hogy vajjon a háború erkölcsnemesítő hatással volt-e a máj generációra.

A XIX. század filozófusai a német-francia háború hatása alatt azt az elvet vallották, hogy a háború mint valami hatalmas tisztító tűz söpri végig az erkölcsi tespedésben, elpuhultságban szenvedő népmilliókat. Hatása erkölcsnemesítő, felfrissítő, üdítő, mert új, nemesebb ideálokat szab a mindennapi élet kicsinyes gondjaiba fulladt emberek számára, az önzés nyomott horizontját magasabbrendű, átölelő szempontok segélyével tágítja és az¹ emberi lelket általános colok számára fogékonyabbá teszi.

Az emberiség e nagy megtisztulása, magasabb piedesztálra való emelkedése, a nemi erkölcsök te-

rén sem téveszti el – e filozófusok szerint – hatását. A tisztítóüzi a társadalmi erkölcs általános megtisztulását eredményezi. A nemiség többé nem cél, hanem csupán eszköz, mely a fajfenntartást van hivatva szolgálni. Maga a faj pedig, mint letéteményese eme tisztultabb, magasabbrendű embernek, felsőbbrendű célok megvalósítására törekszik.

Valljuk be, e filozófia kissé misztikus – és kissé értelmetlen. Melyek azok a magasabbrendű célok, melyekre az »öncélúságtól megfosztott nemiségben« fogant generáció törekszik? E kérdésre nem kapunk választ e filozófusoktól vagy ha mégis válaszolnak, úgy e válasz semmitmondó. Semmitmondónak kell lennie, mert semmitmondó és üres minden olyan filozófia, mely az ember egyéni boldogságát kikapcsolja rendszeréből és fel akarja áldozni a ma emberét az) eszményi, ködös Holnapnak. Az olyan filozófiai rendszer, mely tételeinek megkonstruálásánál az Embert, mint valami felesleges ballasztot kihajítja léghajójából, könnyű, légies, eszmei tartalmával talán hihetetlen magasságokba fog feltörhetni, azonban ez a magasság megszünteti a földdel való minden kontaktusát, megszünteti e filozófia összeköttetését az emberrel, a földönélő mindennapi Emberrel.

Nem tudjuk tehát elhinni e filozófusoknak, hogy a háború mint eszköz valóban alkalmas volna azon cél elérésére, melyet szerintük szolgál: az emberiség nemesítését.

Most pedig nézzük¹ az érem másik oldalát, lássuk, hogy a világháború valóban megnevesítette-e generációnk erkölceit, valóban azt eredményezte-e, hogy a nemi erkölcs tisztultabb formá-

ban került ki a nagy kataklizmából, mint amilyen azelőtt volt.

Soha filozófiai rendszert a gyakorlat úgy meg nem cáfolt, mint ahogy ezt a világháború tette azokkal a filozófusokkal, kik a fenti elveket vallják. Akár filozófiai, akár társadalomtudományi vagy erkölcstörténeti szempontból nézzük is e problémát, meg kell állapítanunk, hogy a nemi erkölcsök, ha a háború következtében változtak, a változás csak negatív irányú lehetett.

Hivatkozzam példaképpen azokra a háborús aszszonyokra, akik vígan mulattak, dorbézoltak, táncolták otthon, míg férjük odakünn a pokoli bálon vett részt? Utaljak arra a destruáló hatásra, melyet a tisztí kinevezés s a vele járó aránylag nagy fizetéses, társadalmi pozíció, tisztiszolga stb. számtalan fiatal, a polgári életben igen szerény életet élő ifjúra gyakorolt? E fiatal emberek jelentős része még ma sem tudott méltóképpen elhelyezkedni a polgári életben.

Hol van az erkölcsi megtisztulás, hol van a megnemesebbedés, melyre e filozófia hivatkozik? Nem látjuk sehol sem, sőt az erkölcstörténész számára bizonyos elégtétellel szolgál, hogy a háborús nemi erkölcs ma mindinkább csak a múlt fenyegető kísértetének formájában üti fel fejét. Valóban, beszélhetünk a háború utáni erkölcs megnemesebbedéséről, de csak oly értelemben, hogy az erkölcsi mérték, az erkölcsi megítélésünk emelkedett nemeőbb szempontokig, mikor az emberi szerelmet véglegesen megfosztja mindazon kicsinyes bilincseitől, melyben még a századforduló elején is élt. Ezt azonban csak közvetve köszönhetjük a háborúnak. A háború volt u. i. az, mely a nő gazdasági fel-

szabadítását hatalmas lökéssel vitte előbbre s e felszabadulás pedig a szerelem magasabb etikai értékelését jelenti.

Tengernyi könny kíséri napjainkban ezt az¹ átértékelési folyamatot és már csak ezért is azt kell kívánnia mindenkinek, ki az emberiség szebb, boldogabb, harmonikusabb jövőjében bíz, hogy menél zökkenésmentesebben játszódjék le.

Vajha a szerelem magasabb etikai értékelése minél hamarább felszárítaná e könnyeket!

A FELSZABADULT NŐ

Írta: S. WEISSE

Az erkölcsi újraértékelés. – Szociológiai és pszichológiai érvek. – A „gyenge” nem. – Az „elhanyagolt” asszony. – Babaothton. – A felszabadult nő. – Az orosz diákleányok. – A szabad szerelem három generációja. – A nemi erkölcsök meglazulásának okai. – A nő felszabadításának előnyei

A XIX. század derekán meginduló ipusztriaális fejlődés, amely tökéletesen átalakította a viláigi külső képét, mélységes változásokat idézett elő a nemek egymáshoz való viszonyában is. Már a múlt század közepén megindult a két nem legitim kapcsolatainak kritikai átvilágítása, majd erkölcsi újraértékelése. Ám ezek a revíziós törekvések a leg-

tak le, anélkül, hogy a nagy tömegek konvencionális életét befolyásolták volna. Ennek következtében lényeges eltérés kezdett mutatkozni mindenütt, valóság és ideológia között. A háborút követő esztendőkbén megváltozott a helyzet. A közfelfogás rég idejétmúlt előítéletei már ól-holnapra a szemünk láttára omlottak össze s a köztudat ellenkezés nélkül, vagy csak igen halvány ellenkezéssel

ratifikálta sorra azokat az elveket, amelyek tulajdonképpen a tényleges helyzetnek feleltek meg. A két nem ősidők óta dúló csatája ezzel elérkezett egy újabb fázisához.

A szociológus szemében, aki az erkölcsi értékelésekben mutatkozó eltolódásokat rendszerint gazdasági okokra vezeti vissza, ez az átalakulás a kapitalizmus jelen fejlettségi fokát tükrözi vissza, míg a történelembölcselelő a liberális felfogás újabb diadalát látja benne. Kétségtelen, hogy az a liberális hullám, amely az enciklopédisták fellépésétől kezdve szakadatlanul ostromolja a maradiság bástyafalait az egyenjogúság és a gondolat szabadságának nevében, nem kímélhette azokat a korlátokat sem, amelyek a női nemet évezredek során visszatartották a nyilvános életben való részvételtől s attól a joguktól, hogy önmaguk felett szabadon rendelkezessenek. Ezeket a jogokat, amelyeket ma már a legreakciósabb államokban is az egész vonalon érvényesülni látunk, egyenként kellett kicsikarni a liberalizmus előharcosainak azoktól, akik évezredek előítéletekre hivatkozva függő helyzetben akarták marasztani az emberiség egyik felét, a női nemet, a másiktól.

A polémia folyamán, amely a női nem politikai nagykorúsítását megelőzte, mindkét oldalon tettesetős érveket sorakoztattak fel az érdekeltek a maguk igazának bizonyítására. A női nem felszabadításának ellenzői rendszerint az asszony veleszületett fizikai és szellemi alsóbbrendűségével hozakodtak elő, a legkonzervatívabbak a Szentírással, amely szerint Éva Ádám bordájából teremtetett s így legfeljebb kiegészítő párja lehet urának, hogy néki engedelmeskedjék, az eklézsiában azon-

ban és semmiféle gyülekezetben szava nem lehet; a humanista műveltségűek a nagy klasszikusokkal, akik Shakespeare-től Moliere-ig, Homerostól Strindbergig egyértelműen azt bizonyítgatják, hogy a nő botor állat, akit, ha magára hagynak, vesztébe rohan. (*Frailty, thy name is woman!*); a realisták pedig a statisztikai évkönyvekkel, amelyek szerintük félreérthetetlenül tesznek tanúságot a női nem testi és lelki inferioritása mellett. A legnyomósabb érv ez utóbbiak szerint a nők periodikus munkaképtelensége s az ezzel az állapottal járó feldúlt, zaklatott hangulat, amely egész lelki életüket ez alatt az idő alatt jellemzi. Erre az állapotra céloz Baudelaire is utólérhetetlenül szép verssorában.

»Oh, femme, enfant impur et douze fois malade!«

Mi nem állhatunk ehelyütt vitába olyan érvekkel szemben, amelyeket a valóság már amúgy is meghaladott. Egyébként pedig némely biológus, pl. Havelock Ellis állítása szerint a férfi természete szintén alá van vetve bizonyos periodikus kedélyhullámzásoknak, ha ez nem is mutatható ki fiziológiailag. A tapasztalás mindenesetre azt bizonyítja, hogy a nő munkateljesítménye semmivel sem marad az átlagos férfi munkateljesítménye mögött s mé[^] az úgynevezett »biológiai zavarok« sem módosítják hátrányosan. A női inferioritás mellett felhozott fiziológiai érvek tehát a tudomány szigorú világánál nem állják meg a helyüket.

De vannak pszichológiai érvek is, amelyeket a nők egyenjogúsításának ellenzői szüntelenül hangoztatnak. Az érvelés abból az axiómából indul ki, hogy a nő hivatása a szülés és gyermeknevelés s minden olyan tevékenység, amely őt a gyermekei-

vel való intenzív foglalkozástól elvonja, lényével ellentétben áll. Hiába hivatkoznánk azokkal szemben, akik ezt az érvelést alkalmazzák, arra a jelentős szerepre, amelyet a nők a közpályákon, hivatalokban és egyebütt oly lelkiismeretesen és eredményesen betöltenek. Ők gúnyos mosollyal azt válszolnák erre, hogy a tapasztalat semmit sem bizonyít, mert a házonkívüli munka vállalására nem belső hajlam, hanem az élet kényszere készítette őket s ha akármelyiküket őszintén kivallatnánk, bizonyára azt felelné, hogy legszívesebben otthon maradna, hogy kizárólag családjának éljen. Ha pedig mégis akadna olyan nő, – amint hogy akad – akit teljesen kielégít hivatása, úgy azt választolják erre, hogy a nemeket nem lehet kizárólag fiziológiai jegyek alapján egymástól elválasztani. Weiningerre hivatkoznak, aki »Geschlecht und Charakter« című nagy munkájában meggyőzően kimutatta, hogy az egyedek pszichikai összetételében egyaránt szerepelnek férfias és nőies jellemvonások a fiziológiai meghatározottságtól függetlenül. Ezek a vegyes jellemvonások gondos vizsgálat alapján minden egyes emberben percentuális pontossággal kimutathatók. Mindegyikünkben vegyesen vannak tehát férfias és nőies tulajdonságok s a karakter nemi jellegét az határozza meg, hogy melyik nem karaktertulajdonságai szerepelnek túlsúlyban. Az a nő tehát, aki belső hajlandóságból, igazi ambícióval él férfighivatásának, ez érvelés alapján nyilván nem is nő, hanem lelki (tulajdonságai következtében; tulajdonképpen férfi.

Bármily paradoxul hangzik Weininger érvelése, melyre fentebb hivatkoztunk, annyit el kell ismernünk róla, hogy elmés és megvesztegető.

Csakhogy ezt az érvet igen könnyen visszafordíthatjuk azok ellen, akik¹ a női nemnek a férfi nemmel való egyenjogúságát tagadják. Mert hiszen ha minden férfiben és minden nőben egyaránt vannak férfiúi és női karaktertulajdonságok, akkor a százszázalékos férfi éppoly kivételes jelenség, mint a százszázalékos nő s a két nem közötti pszichikai különbség nagyjában bizonyára kiegyenlítődik. Lehetséges, hogy, a százszázalékos nő csakugyan nem érez magában hajlandóságot semmiféle férfihivatásra, de ez nem elegendő jogcím arra, hogy a; nem százszázalékos nőket, akiknek nem mindig jut osztályrészüln az a boldogság, hogy női hivatásuknak éljenek, megfosszuk attól a lehetőségtől, hogy életüknek tartalmat adjanak.

Azt hisszük, nincs szükség arra, hogy tovább időzzünk a női nem egyenjogúsítása ellen szóló érvek cáfolatánál, amely érvek semmiképpen sem közelítik meg az egyenjogúsítás mellett szóló érvek erkölcsi pátoaszát. A társadalomtudós, a történetbölcselő az előbb tárgyalt érveket nem is tekinti ma már egyébnek, mint a letűnt patriarkális korszak visszfényének és utólagos erkölcsi igazolásának.

Az a megkülönböztetett gyengédség, amely a nőt az életküzelemben való tevékeny részvételre eleve alkalmatlannak tekinti,— mint a gyermeket, akit óvni, becézni kell, — a feministák szerint egyike azoknak az élethazugságoknak, amelyek¹ csupán arra szolgálnak, hogy elhitessék aíz elnyomottakkal, milyen irigylendő, kellemes életük van. Vajjon jogos-e »gyenge nem«-nek nevezni azt a nemet, amelyre a természet a legnagyobb feladatot hárította: azt, hogy saját élete kockáztatá-

sával gondoskodják a faj fennmaradásáról? S egyebekben is miben gyengébb a nő a férfinél? Ne az elkényeztetett szalondámák életére gondoljunk, hanem arra a sokezermillió asszonyra, akikre azi évezredek során mindig! a nehezebb munkát hárították át a férfiak, a leghálátlanabb, a leglelketölőbb, leganyagiasabb munkát, amiben semmi fel-emelő, semmi öröm nincs, a mindennapos élet elmaradhatatlan szolgálatait, a főzést, mosást, takarítást, a legmonotonabb, legsivárabb kötelességeket. Ha ebből a szempontból nézik a dolgokat, úgy azt kell mondanunk, hogy a nők kilencven százaléknak élete az évezredek során valóban rabszolgaság volt s mint ilyen természetesen vissza kellett hogy hasson a női pszichére. A modern szociológiai iskola igen elmésen mutatta ki, hogy azok a bizonyos jellemvonások, amelyeket sokan par excellence nőiesnek, »macskaszemeknek« tekintenek: ravaszság, kétszínűség, hazudozás stb. tulajdonképpen minden elnyomott nép pszichéjében épp úgy fellelhetők. (Zsidók, cigányok, örmények.)

A szociológusok¹ megállapítása szerint a nők felszabadítása és egyenjogúsítása mellett szóló érvek voltaképpen nem is egyebek, mint a társadalom gazdasági struktúrájában beállott változások ideológiai vetülete. A patriarkális erkölcs szerintük szorosán összefügg a már meghaladott primitív termelési formákkal s a kapitalizmus megerősödésével szükségszerűen módosulnia kellett. Könyvünk más helyén részletesen leírjuk, hogy az ipari termelés miként bontotta meg a család egységét s miként atomizálta ezáltal az egyéneket. A régi értelemben vett család nem erkölcsi közösség volt csupán, hanem élesen körülhatárolt gazdasági egység is, mely-

nek minden egyes tagja hozzájárult a meglevő vagyon fenntartásához és gyarapításához. Ez az állapot ma, az ipari indusztria koncentráló tendenciája folytán legfőljebb egyes mezőgazdasággal foglalkozó rétegeknél és kisiparoscsaládoknál maradt fenn, de ott is csak nagy vonásokban. Néhányszáz évvel ezelőtt, az ipari fejlődés gyermekéveiben az ilyen családok nőtagjai még teljes mértékben foglalkoztatva voltak úgy a gazdaságban, mint a háziszükségletek előállításában (mosás, szappanfőzés, szövés, fonás stb.) Ma ezeknek a tevékenységeknek nagy része feleslegessé, sőt oktalanná vált, mert hiszen a mindennapos élethez szükséges cikkeket a gyárak sokkal olcsóbban állítják elő, semhogy a háziipar velük versenyképes volna. A kellő elfoglaltság hiánya minden társadalmi réteg nőtagjaiban más jelenségeket eredményezett. A változás legtermészetesebben a parasztsági rétegeiben zajlott le, ahol a család foglalkoztatás híján lévő tagjai egyszerűen elvándoroltak hazulról, elszegődtek a városban, főként pedig beálltak az ipari proletariátus sötét hadseregébe. Sokkal bonyolultabban mutatkozott az ipari hatása a fölöttük álló, tehetősebb rétegekben. Itt az elfoglaltságnélküliség nyomában lelki jelenségeket váltott ki. Az eredetileg nélkülözhetetlen szövés-fonás helyét céltalan, vagy csupán dekoratív célokat szolgáló hímzés, horgolás váltotta fel, amelynek termékeivel elárasztották a kispolgári »szalon« minden zegét-zugát, sőt névnap, vagy születésnap meglepetés címén az összes ismerősök szalonjait is. Világos, hogy ez a szellemtelen foglalatosság kielégítetlenül kellett hogy hagyja a nő lelki képességeit s ezért körülbelül e korszakkal egyidejűleg jelentkezik az a szentimentális,

ábrándozó élethangulat, mely elválaszthatatlannak látszik a díványpárnáktól és a horgolt terítőcskéktől s amelyet a leghívebben Marlitt, Nathalie Eschtruth, Matthews Helen egykorú regényei tükröznek vissza. Ennek a lelketelő unalomnak a fokozásához még egy körülmény járult. Az ipari fejlődést megelőző időkben, a családi egység és a kéziipar korában, a család valamennyi tagja, férfiak és nők, közös munkahelyen tevékenykedtek, valamennyiüket érdeklő közös javukat szolgáló munkával elfoglalva, úgy a parasztok a mezőn, mint a kisiparos családtagjai a műhely körül. Az ipari átalakulás folytán azonban, amikor – előbb csak a család férfitagjai – házon kívül (irodában, üzletben, vagy gyárban) keresték meg a kenyerüket, a család nőtagjai a nap nagy részét egyedül kellett hogy töltsék, hasznohozó elfoglaltság nélkül, mert hiszen a takarítás és főzés szerény munkáját elvégezte a szolgáló. S nem járt jobban a feleség sem, sőt annál rosszabbul járt, minél jobban gondoskodott anyagi szükségleteiről a férje. Az elfoglaltságnélküli feleségek vagy a már említett kézimunkázással, látogatásokkal, zsúrozással próbálták kitölteni üres óráikat, a gondolkodóbb természetűek pedig anélkül, hogy a társadalmi struktúrából folyó kényszerű helyzetüket kellően átértették volna, átformálták a maguk használatára e gazdasági problémát, valami szubtilis lelkeséggé s csakhamar megjelenik a történelem színpadán az »elhanyagolt« a »meg nem értett asszony« figurája. Mi sem érthetőbb, hogy a fiatal asszonyka, aki egész nap otthon ül és várja munkából hazatérő urát, mélységes csalódást érez, amikor az idegesen, bosszúsan, fáradtan érkezik haza és egyáltalában nem hasonlít ahhoz az esz-

ményi alakhoz, akiről kézimunkázás közben álmodozott. Minthogy szellemi képességei nincsenek egyebüttl lekötve, naphosszat férje gyengéit és fogyatékoságait analizálja s csakhamar tökéletesen kiábrándul belőle. Ilyenkor lép fel azután a múlt század regényeiből jól ismert udvarló, akinek szintén nem lévén elfoglaltsága, marad ideje »megérteni«, »megvigasztalni« az »elhanyagolt« asszonykát.

Azt hisszük, sikerült az eddigiekben is jeleznünk miként tükröződnek vissza a gazdasági életbeni végbement változások a nemek egymáshoz való viszonyában. Észrevehettük, hogy a változásokkal nem jár mindig együtt a megfelelő ideológiai átalakulás s a régi erkölcsök egy ideig érvényesíteni akarják magukat a megváltozott viszonyok között is. Ilyenkor áll be az a helyzet, amit Ibsen Henrik a múlt század kíméletlen erkölcsbírója »élethazugságoknak« nevez. A mai generáció, mely egészben más körülmények és erkölcsi elvek közepette nőtt fel, már aligha tudja megérteni, milyen mélységes megdöbbenést váltott ki a norvég drámaíró Nóra című darabjával, amelyben a korabeli nők problémáját valóban a leglényegesebb pontján világította meg. A közönség sokáig nem értette, miért kell Nóranak otthagynia gyengéd és szerelmes férjét, sőt rákényszerítette Ibsent, hogy darabját bizonyos színpadok számára átalakítsa s Nóra maradjon Helmernél. Pedig Nóra az előfutárja azoknak a nőknek, akik inkább vállalják az életküzdelem bizonytalanságát, semhogy a babaotthon hazug levegőjét magukba szívják.

Láttuk, hogy milyen volt a nő helyzete az átmenet idején, vizsgáljuk meg a továbbiakban,

mivé lesz, amikor először próbál kilépni a nyilvános élet területére. A felszabadulás folyamata intellektuális téren indul meg, mégpedig először is Franciaországban, ahol a nők a XVIII. századtól kezdve állandóan előkelő szerepet töltenek be a kulturális életben. Rambouillet asszony óta, aki szalonjában kora szellemi életének vezető egyéniségeit látta vendégül, az előkelő hölgyek egész sora szenteli életét a tudományoknak és a szépművészetnek s nem egy közülük a francia nyelv klasszikusai közé számít, mint Sévigné, vagy Stael asszony. Ezek a nagyvilági hölgyek koruk legkifinomultabb ízlését képviselik s követendő példakép gyanánt lebegnek a feltörekvő polgári réteg ama asszonyai előtt, akik magasabb eszméért rajonganak. Ilyen volt George Sand, aki kora liberális eszmeáramlatának megfelelően már tudatosan küzd a nők egyenjogúsításáért, sőt némi excentricitással férfiruhában jár és szivarozik. A vagyonosodó polgári rétegek utánozni kezdik az arisztokrata életformákat, ami a kispolgári erkölcsök általános felbomlását vonja maga után.

Az átalakulás már a nevelésben megmutatkozik. Mint a renaissance idejében, úgy a tehetősebb polgári családok most újra szükségét látják annak, hogy leánygyermeküket is részesítsék a humanista műveltség áldásaiban. Egyes művelt államok megnyitják egyetemeiket a nőhallgatóknak s csakhamar egy új típusal gazdagodik a világ: az öntudatos diáklány típusával.

A jobbmódú leányok egyetemi neveltetése a múlt század végén különösen Oroszországban vált általánossá. Főleg a német főiskolákat lepték el az orosz hallgatónők s a maguk erkölcsével eleinte

ugyancsak megbotránkoztatták a német egyetemi városok nyárspolgári lakosságát.

Abban a földalatti mozgalomban, amelyet az orosz ifjúság a múlt század második felében a cári zsarnokuralom ellen folytatott, igen jelentős szerepet játszottak ezek a külföldről hazakerült egyetemi hallgatók, akik sokszor életük kockáztatásával vettek részt a tömegmozgalmak előkészítésében s tették fanatikus elszántsággal kockára életüket. Helytelen volna tehát a közönséges nyárspolgári mértékkel ítélni meg magánéletüket, amely oly élesen elütött a velük egykorú fiatal leánynemzedék életétől. Ezek az anarchista tanokat valló fiatal orosz diáklányok a magánéletüket sem voltak hajlandók alávetni annak a társadalmi konvenciónak, amely ellen oly élesen harcbaszálltak. Ismerték értéküket és igényt tartottak arra, hogy eszméiknek megfelelően intézzék a maguk élete sorát is. Talán túlságosan idealisták voltak, nagyon is túlbecsülték a szépen hangzó elvi kijelentéseket s nem számoltak eléggé az emberi természet kiszámíthatatlanságával és állhatatlanságával s ezért bizonyára sokszor csalódtak embertársaikban s tönkretették az életüket egy-egy szép gesztus miatt. Mégis tisztelettel kell megemlékezni róluk, úgy, ahogy Turgenyev, Csehov regényeiben élnek, mert cselekedeteikkel és életmódjukkal először próbálták megközelíteni az öntudatos, saját belátása szerint cselekvő, felszabadult nő ideálját.

A típust mindnyájan jól ismerjük a fentemlített írók remekműveiből. Ha reájuk gondolunk, nyomban magunk előtt látjuk a rövidre nyírt hajú, csillogó, fekete szemű, csukottnyakú bársonyblúzos diákleányt, aki hónapos szobájában vendégül látja

este kollégáit, sűrű cigarettafüstben szenvedélyes vitákat folytat a jövő társadalmáról. És rendszerint ott ül a sarokban egy szőkehajú, sápadt tüdővész diák is, akiben a jövő nagy államférfiát látja s akit önfeláldozással ápol és támogat. Mert az orosz diákleány szerelmi életében is merőben szakít a nyárspolgári konvenciókkal. A férfit, akit szeret, nem fizikai kiválóság, társadalmi rang tünteti ki, hanem lelki és erkölcsi tulajdonságok, amelyeket minden fölé helyez és ha szeret valakit, annak fenntartás nélkül odaadja magát. Kétségtelen, hogy, az orosz diákleányok vezették be Középeurópába az »intellektuális szabadszerelem« tényét a maga fény és árnyoldalaival s náluk szerepel először a szakításnak egy eddig egészen ismeretlen lehetősége is, amikor ugyanis rájönnek, hogy csalódtak ideáljuk elvhűségében, vagy intellektuális képesség-igeiben.

A szabadszerelemnek azt a formáját, amelyet az orosz diákleányoknál látunk, élesen meg „kell” különböztetnünk a párisi kis midinettek szerelmi életétől, amelynek hangulatát Murger örököltette meg. A két esetben legfeljebb az a tüdővészromantika közös, amelyre fentebb céloztunk. Mert míg a párizsi nagy áruházak kis eladó lányainak, a modelleknek és midinetteknek szerelmi élete, némely regényes kivitelétől eltekintve, szinte súrolja a prostitúció fogalmát, addig az orosz diákleányok szerelmi élete elvi alapon áll, öntudatos forradalmi cselekedet. Szerelmi életük szoros összefüggésben áll egyéb életelveikkel, híján van minden frivolitásnak, sőt éppen mert kívül áll a konvenciókon, mélysegesen emberi és tragikus.

Hogy a szabadszerelem ama felfogása, ame-

lyet fentebb vázoltunk, miként módosult három egymást követő generáció során, arról igen érdekes képet fest Kollontai Olga orosz író. Egyik novellájában a nagymama, anya és leány szerelmén át három nemzedék regénye áll előttünk a megfelelő kortörténeti megvilágításban. A nagymama a hatvanas években megy férjhez szülei parancsára egy magasrangú katonatiszthez, ahhoz, akit a szülők belátása kijelölt a számára. Vidéki birtokukon élnek, az asszonynak gyermekei születnek, s mikor felcseperednek, házitanítót fogad melléjük. Ez a házitanító forradalmasító eszméivel megzavarja a boldog tudatlanságban élő úriasszony fejét. Férje távollétében a házitanító szeretője lesz, azonban lelkiismeretfurdalás gyötri, amiért derék, jóindulatú férjét megcsalta s nem törődve a következményekkel elhatározza, hogy mindent megvall a férjének. Ez meg is történik, mihelyt a tábornok hazaérkezik kiküldetéséből. A férjet megrendíti az asszony vallomása, megérti s megbocsátana neki s valósággal elrémül, amikor felesége kijelenti, hogy a történetek után nem maradhatnak együtt tovább. Az asszony elhagyja férjét, a birtokot s a fővárosban összeköltözködik a házitanítóval. És lassanként rájön, hogy a házitanító korántsem az a kifogástalan jellem, akinek eleinte látta, hanem a saját frázisaitól megreszegedett léha figura, valóságos szoknyabolond. Visszatérhetne ugyan urához, akivel levelezésben áll s aki oly megértéssel vette tudomásul hűtlenségét, de ehhez túlságosan büszke. Otthagyja a tanítót és szociális tevékenységben keres vigasztalást. A leánya, akit szocialista nevelésben részesít, korán belekerül a pártmozgalomba, korán kezd nemi életet, egy ifjúmunkástól gyermeke is születik, majd

összeismerkedik egy vele hasonló gondolkodású s vele azonos intellektuális nívón álló elvtárral, akit megszeret s akinek élettársává lesz. A háború és a forradalom viszontagságai hosszabb-rövidebb időre elszakítják egymástól, azonban ismét csak össze-kerülnek és minden a régiiben marad, mert a távollét mit sem változtathat azon a kölcsönös megbecsülésen és szimpátián, amelyet egymás iránt éreznek. Egyszer esik meg csupán az asszonnyal, hogy valamilyen különös érzelmet érez egy idegen férfi irányában, akit neki, a harcos szocialistának voltaképpen megvetnie és gyűlölnie kellene. Ez egy NEP-hivatalnok, az új orosz gazdaságpolitika egyik haszonélvezője, aki a maga nyers és brutális cinizmusával érthetetlen szexuális izgalmat vált ki az asszonyból. Ez a rövid szenvedélyes kapcsolat, mely az asszonyt egy számára idegen miliőbe sodorja, – az orosz úrgazdagok mulatóhelyeire – nem tarthat sokáig, mert az asszonyt csakhamar visszataszítja az az immorális atmoszféra, amelyben szeretője él s amelybe őt is magával akarja sodorni. Magyarázkodás nélkül elszakad tőle és összeköltözik újból elvtársával. A leánya időközben felserdült s most hármásban élnek együtt. Egy ízben az anya váratlanul hazatér délután a lakására s tetten éri leányát élettársával. Irtózatossággal fogja el s kérdőre vonja leányát. A leány azonban naivul azt feleli, hogy nem akart fájdalmat okozni anyjának, nem is hitte, hogy komolyan veszi a dolgot, mert hiszen nem érezte, hogy rosszat cselekedett... »Hát nem szereted őt?« – kérdi megdöbbenve az anya. »Szeretni?« – csodálkozik a leány. – »Mit szeressek rajta? Ő éppen olyan ember, mint a többi. Szeretni csak egészen nagy dolgokat, egész nagy

embereket lehet...« S látva anyja szomorúságát, megígéri, hogy ezentúl semmi dolga nem leszi barátjával, akinek csupán azért engedett, mivel azt hitte, hogy örömet okoz neki.

Ebben a három esetben a szabadszerelem fejlődésének egész történetét magunk előtt látjuk. Az első generáció idejében a szabadszerelem a nő önrendelkezési jogát jelentette, azt a jogát, hogy a társadalmi konvenciókra való tekintet nélkül, vagy azokkal dacolva, annak adhassa magát, akit valóban szeretni tud. Láttuk egyben azt is, milyen tévutakra vezet néha a nőt a pusztá érzélem... A második generációnál a szabadszerelem nem probléma többé, hanem természetes életforma. A felszabadult nő addig marad a kiválasztott férfi mellett, amíg a szerelem tart s habozás nélkül ott hagyja, ha úgy érzi, hogy iránta való érzelme elhidegült. Az ilyen szakítást a férfi sem érzi immár hűtlenségnek a régi értelemben, legkevésbé olyankor, amikor a vonzalomnak komoly intellektuális megbecsülés képezte alapját, amely természetesen túléli a szerelmet is. A harmadik generáció pedig már egyáltalán nem ismeri a szerelemnek azt az értelmezését, amelyben azt előtte élő nemzedékek éltek és hittek. Számukra a két nem egymáshoz való viszonyában nincsen semmi romantika s a két nem egyesülése tisztára fízológiai folyamattá zsugorodik minden erkölcsi jelentőség ós poézis híján.

Bármily maradi gondolkozású legyen Kollontai olvasója, azért lehetetlen észre nem vennie, milyen imponáló nyíltsággal állanak szemben egymással alakjai, milyen tudatosan vállalnak felelősséget cselekedeteikért s túl minden ösztönéleten, milyen határozott meggyőződések irányítják lépéseiket. Az új

erkölcs nem tagadja a szexuális ösztönök életbevágó fontosságát, sőt igyekszik őket minden konvencionális gátlás alól mentesíteni, de egyben kötelezővé teszi a fair play-t, a kölcsönös megbecsülésen alapuló őszinteséget, irtózik a hazugságtól és a csalástól. Viszont, ha tekintetbe vesszük, hogy ez az erkölcsi rend tulajdonképpen az erotika és poézismentes érzéki szerelem kizárólagosságát emeli pajzsára, úgy a nyugati gondolkörben felnövekedett embernek irtózáttal kell gondolnia mindarra, ami a nemierkölcst ilyen átalakulásával kapcsolatban van. Nálunk, Nyugat-Európában anélkül következett be a szexuális élet nagyobb szabadsága, hogy az erkölcsi értékelés megfelelőképpen módosult volna s így az új életformájának állandó harcra kell folytatniuk a régi világból átvett erkölcsi ítéletekkel. Ez a processzus tehát nálunk sokkal bonyolultabb, rejtettebb értelmű. Egyelőre csak jelenségeket látunk, amelyek nyilvánvalóvá teszik, hogy a két nem szexuális viszonylata módosulásokon megy át, könnyebbé, fesztelenebbé válik, de hogy hova tendál ez a folyamat, milyen változásokat fog előidézni például a házasság etikájában, arra még korai volna feleletet adni.

A nemi erkölcsök meglazulása nálunk, tulajdonképpen a világháború folyamán vált szemmel láthatóvá. Olyan időkben, amikor a háborúskodó hatalmak a fiatalemberek százazreit küldik a vágóhídra, az élet irama meggyorsul, az emberek kevesebbet gondolnak a jövőre s bizonytalannak érezvén a holnapot, hallatlan értéket tulajdonítanak minden egyes pillanatnak, amely el tudja feledtetni velük a reájuk várakozó borzalmakat. Ez az oka annak a zsidongó, mohó életkedvnek, amelyet a front-

mögötti városokban a háború folyamán tapasztalhatunk. A lövészárkok nyomasztó egyhangúsága után minden ilyen város valóságos Paradicsomnak tűnt a szabadságos katona szemében, s minden egyes nő hurinak. S milyen fantasztikusak voltak ezek a városok is a maguk kaotikus zűrzavarával, a beszállásolt és átvonuló csapatok nyüzsgésében, a maguk színes életével. Még a helybeliek sem ismertek rá a városukra, oly idegenné, oly bizarrá változtatta a hadiállapot. El kellett, hogy kapja őket is a láz, az élet bizonytalanságának nyugtalanító érzése, az erők ama áradatának és visszazúdulásának láttára, amely falaik között átcsapott. Nyers, keveretlen színekben ott látták maguk körül a kicsattanó egészségű katonákat és a véres sebesültekkel megrakott hordágyakat, a hősiességet és a kétségbeesett igyekezetet, hogy ne kelljen visszakerülni a frontra, az ordonánctisztek izgatott jövését-menését és a hadiszállítók ravasz manipulációit s mindebből arra a következtetésre kellett jutniok, hogy az élet fölöttébb bizonytalan érték s igazi realitása csak a pillanatnak van. S a fiatal, mártírhalálra ítélt nemzedék ugyancsak megbecsüli a pillanat örömeit. Nincs idő habozni, halasztgatni, fontolóra venni valamit, diszpenzációval kötik a házasságokat, anélkül, hogy a szerelmesek közelebbről ismernék egymást, mert nincs idő az ismerkedésre, ki tudja melyik pillanatban kell a frontra menni, gyors szerelmek szövődnek a könnyű sebesültek ápolása közben, a nők szinte hazafias kötelességnek érzik, hogy a hősök életét megédesítsék. Mindez az erkölcsök bizonyos meglazulását vonta maga után, amelyet a szigorú moralista elítélhet ugyan, de amely másfelől kétségtelenül nagy-

ban hozzájárul a háborús morál ébrentartásához. És annál erősebb volt ez az orgiasztikus hangulat, minél közelebb esett az illető hely a fronthoz, minél közelebbi szomszédságba került egymással élet és halál, mint ahogy némely megfigyelő megállapítása szerint a veszély érzése mindenképpen fokozza és fűszerezi a szexuális ingereket.

És mintha a nők is megéreztek volna, hogy mit jelentenek ők, mint örömlányok az életükkel játszó férfinépek. Sokkal önzetlenebbül, sokkal kevesebb számításal osztogatták futó kegyeiket, mint előbb, hiszen őket is fascinálta a háborús lelkesedés, amely minden hadbavonuló férfinak előlegezte a hősi szerepet. Másfelől a bennük lappangó természetes gyöngédség és részvét is tág teret talált arra, hogy rokonszenvvé, sőt akár szerelemmé is fokozódjék egyesek iránt annyi szenvedő fiatal katonáépolása közben.

Azonban nemcsak a nemi erkölcsök felszabadulását vitte nagy lépéssel előre a háború, hanem a nő általános felszabadulását is. A harctereken küzdő férfiak helyét nők foglalták el a polgári életben, hivatalokban, irodákban, gyárakban, üzemekben stb. A nők ez első nagyobbmértvű közszereplésükkel megmutatták, hogy teljes mértékben megállják a helyüket, amit azóta nem is vitat el tőlük senki. A háború befejeztével s a hadba vonultak visszaözönlésével szükségesnek látszott a nők leszerelése, ami gyakorlati okok folytán nagyjából meg is történt, anélkül azonban, hogy a nők az időközben szerzett jogaikról és igényeikről lemondtak volna. A nők háborúelőtti helyzetét nem sikerült visszaállítani többé, sőt a háborút követő esz-

tendőkben egyre fokozódott mértékben folyik a harc a teljes politikai és társadalmi egyenjogúságért.

Ma már általánosságban elmondhatjuk, hogy alig van olyan pálya, vagy hivatás, amelyből a női nem ki volna zárva s amelyben nem mutatott volna fel a férfiakéval egyenértékű eredményeket. Jelentős szavuk van a népszövetségi tanácsstermeiben, az egyes országok parlamentjeiben, a köz- és kultúráiét minden egyes megnyilvánulásánál. Közszereplésük már az eddigi eredmények alapján is feltétlenül üdvösnek mondható, különösen azokon a helyeken, ahol speciálisan női érzésmódjukat is kellően érvényesíthetik. Főként a politika területén kívánatos, hogy minél inkább érvényesüljenek, mert úgy látszik, hogy a férfiak önző és vak egoizmusát a nők nagyobb megértő készsége és tapintata van hivatva ellensúlyozni. Különösen a békemozgalom terén várhatunk nagy eredményeket a nők közreműködésétől, akiknek bevonása a nemzetközi konfliktusok elintézésébe talán mindörökké elejét fogja venni a nemzetek egymás elleni háborúskodásának.

A nők nyilvános közszereplése másfelől erősen korlátozni fogja azt a titkos befolyást, amelyet évezredek óta az emberiség közügyeire gyakoroltak. Ez a láthatatlan befolyás, amely a hálózobák, alkóvok és fülkék félhomályából döntött gyakran népek sorsa felett, – hiszen elég Pascal híres mondasára gondolnunk, amely szerint egészen más képe volna a világnak, ha Kleopátra orra néhány milliméterrel rövidebb vagy hosszabb lett volna – azt a személyes versengésekre, hiúságokra és érzékenységekre alapozott politikát eredményezte, amely általában jellemzi a titkos diplomáciát. Ha a világtörténelem könyvében lapozgatunk, lépten-nyomon

felismerhetjük a nagy politikai intrikák¹ mögött a titkos asszonyi befolyást, akár a római császári politikára, akár a középkori városok villongásaira, a renaissance korszakra, a Lajosok metressz-uralmára, a kis német választófejedelmek apró-cseprő vetélkedéseire, vagy a modern idők gyakran oly érthetetlen kormányválságaira gondolunk. Ebben a szereplésben, amelyben alig érvényesültek tárgyi, hanem inkább csak személyi szempontok, a nők nem annyira morális, mint inkább erotikus befolyásukkal diadalmaskodtak, nem műidig a nagy népközösség javára. De nem tehettek egyebet, mert nem élvezhettek mást saját diadaluk érzésénél, kielégített hiúságuknál. Egészen más lesz a helyzet, ha a nő felelős tényezőként szól bele a világ dolgainak alakulásába, mint ahogy ma már történik. Nem kétséges, hogy a nő nyilvános szereplésében is élni fog azzal az erotikus hatással, amelyet a másik nemre gyakorol, ám ez a másodlagos erotikus befolyás a nyilvánosság erős világításában csak üdvös, csak temperáló hatású lehet.

A HÁZASSÁG VÁLSÁGA

Írta: Dr. ÁLDOR VIKTOR

A házasság válsága kettős krízis. – A családi élet krízise. – A házasság eszmei tartalma. – Motívumainak változása. – A primitív házasság az asszony szolgaságba törése. – A törvényes utód. – A család, mint gazdasági tényező. – Az individualizmus korszaka. – A nő gazdasági pályákon való elhelyezkedése. – Egyéniségének kifejlődése. – Ennek hatása a családra. – A nemi erkölcs átalakulása. – Az erotika jelentősége a házasságban. – A gyakori válás. – Etikai értékelés

Aki a háború utáni házasság válságát bonckése alá akarja venni, annak élesen el kell különítenie azt a krízist, amelyen a család, mint gazdasági és társadalmi alapegység keresztülment, attól az átalakulási folyamattól, amelyet a nő, mint nemi lény, az eliparosodás és elproletarizálódás előrehaladtával átélt.

Itt tehát tulajdonképpen kettős krízisről van szó, amely teljesen megfelel a házasság kettős jellegének: Krízisbe került a család, mert nem képes többé eredeti gazdasági és társadalmi hivatását ellátni és e krízis magával rántotta a házasság intézményét. De a családtól függetlenül vál-

ságos helyzetbe került maga a házasság intézménye is, azért, mert a nő gazdasági felszabadozása következtében változásnak, átértékelésnek van kitéve a nemi erkölcs fogalma. A nő, mint nemi lény, nagyobb igényeket támaszt, mint amelyek a monogám házasság keretein belül hiánytalanul kielégíthetők. A nemes értelemben vett erotika, melyben eddig csak a férfinak és néhány kiválasztott nőnek volt része, a nő lelki kultúrájának emelkedésével mind általánosbb követelményévé válik az egész női nemnek.

A házasság krízisének tehát kettős oka van: 1. A család krízise; 2. a nemi erkölcsről alkotott fogalmaink megváltozása.

Ezzel szemben éppen legkiválóbb gondolkodóinknál mindinkább előtérbe lép az a tudat, hogy a házasság nem csupán társadalmi, gazdasági és nemi célokat szolgál, hanem egyben hatalmas szellemi egység is, amely fölötté áll a gazdaság, a társadalom és a nemiség térhez és időhöz kötött labilis követelményeinek, szellemi egység, mely független a tértől és időtől, mert abszolút érték. »A házasság nem valami adott helyzet, meglévő állapot, melyhez az egyes embernek egyszerűen csak alkalmazkodnia kell, hanem feladat«, – mondja gróf Keyserling, aki filozófiai iskolába tömörítette maga köré a háború utáni társadalom legkiválóbb gondolkodóit. A magunk részéről pedig Keyserling e megállapításához azt kívánjuk hozzáfűzni, hogy nincs az a feladat, melynek megoldása ne járna áldozattal és fájdalommal. A férfi és nő, ez az örökös bipolaritás, ez az örökös ellentétesség, abban éli ki tragédiáját, hogy az ellentétességet egységgé kívánja kovácsolni, ma-

gasabbrendű eszményi egységgé. Ez az egység pedig csupán a sírig tartó, felbonthatatlan házasságban közelíthető meg. Keyserling filozófiai iskolája szerint tehát a házasságnak nem az anyakönyvi hivatal a jellegzetes tényezője, hanem a felbonthatatlanság, a sírig tartó hűség, a mindkét fél részéről megnyilatkozó az az ellenállhatatlan vágy, hogy az elérhetetlen teljes eszményi egységet áldozatok árán is megközelítsék, megvalósítani iparkodjanak. És most újból az inkább konzervatív hajlandóságú Keyserling grófnak adjuk át a szót: »Napjaink igazi reformtörekvései nem veszélyeztetik a házasságot, hanem éppen ellenkezőleg, az eszményi házassághoz vezető utat mutatják meg és az a céljuk, hogy a házasság igazi értelme az eddiginél jobban valósuljon meg.«

*

De fordítsunk hátat a »Bölcsök iskolájának – így nevezik a Keyserling-féle filozófiai iskolát – és mielőtt napjaink aktuális problémáinak tárgyalására térnénk, vessünk rövid pillantást az elmúlt korokban lefolyt átalakulási folyamatra.

Müller-Lyer idevonatkozóikig a következőket mondja:

»A legfontosabb szempontok, melyek a férfit és a nőt házasságra készítik, a következők:

1. A szerelmi szükségletük,
2. az utódok és
3. a kölcsönös segítség gazdasági szempontjai.

Ez a három szempont mindig megvolt, mióta csak házasság létezett. Azonban az idők folyamán e szempontok erőviszonya és egymáshoz való kapcsolata állandóan változott.«

Tudjuk, hogy a primitív ember nem ismeri sem a nemi féltékenységet, sem pedig az egyéni szerelmet, nem helyez súlyt az asszony szüzségére, sem pedig az apaság valódi voltára. Ha még tekintetbe vesszük azt is, hogy a nemi ösztön természeténél fogva változatosságra törekszik és polygam jellegű, úgy önkénytelenül is felvetődik a következő kérdés: Mi viszi rá a primitív embert arra, hogy megházasodjon, vagyis hogy többé-kevésbé tartós házassági kötelékben éljen, hiszen a szabad nemi érintkezés sokkal inkább megfelel természetes hajlamainak, mint a házasság intézménye?

E kérdésre maga a primitív ember adja meg a feleletet: *Nem a szeretőt, hanem a munkaerőt becsülik meg a nőben.*

Az asszonyból válik tehát az első rabszolga, s a primitív házasság nem más az asszony szolgaságba törésénél.

Ez magyarázza meg tehát számunkra a primitív házasságot és keletkezését. Itt kapjuk meg a magyarázatát mindazon rejtélynek és ellentmondásnak, melyek ezen intézménnyel kapcsolatban mindjárt az első pillanatban szemünkbe ötlük.

Mindazokat a sajátosságokat, amelyeket az első pillanatban nem tudunk megérteni, vagy ellentmondóaknak tünnek fel számunkra, azonnal értelmeseknek fogunk találni, ha tekintetbe vesszük, hogy ebben a korszakban a házasság okát nem a szerelemben, hanem a nő munkaerejében kell keresnünk.

A fejlődés második szakaszában, az ókorban, a házasság motívumai között első helyen áll a törvényes örökös utáni vágy és csak második

helyet foglalja el a gazdasági szempont. Hiszen az asszony munkája e korszakban a minimumra csökkenik, mert gazdasági tevékenységének legnagyobb részét a rabszolga veszi át. Demosthenes precízen határozza meg az Ókor felfogását, mikor a következőket mondja:

»Az élvezeteink számára a hetaera szolgál. Rabnőink vannak, akik testünket ápolják és feleségünk, hogy törvényes utódokat szüljenek számunkra.«

A nő legmagasabb erényének tekintik tehát a termékenységet. A terméketlenség szégyen és az Ókor legtöbb népénél válóokul szolgált. Volt idő, amikor Rómában például a törvény írta elő, hogy a terméketlen házasságokat fel kell bontani.

Ezt a felfogást az ókorban általánosan elterjedt ősök kultusza is fokozta. Az volt ugyanis az általános hiedelem, hogy az ember túlvilági élete csak akkor zavartalan és nyugodt, ha törvényes utódai áldozatokat hoznak neki. Akinek nincs törvényes utóda, annak lelke örök vándorlásra, bolyongásra van ítélve.

A harmadik korszakot általában családi korszaknak szokták nevezni, mert benne, mint látni fogjuk, a családi érdek és a családi szempontok minden más szempontot teljesen háttérbe szorítottak. A családi korszak legmagasabb fejlődési fokát a renaissance-ban és az ezt követő százötven esztendőben érte el. A városi polgárság a céhrendszer virágkorszakában éri el e fejlődés csúcspontját.

A család jelentősége az állam politikai struktúrájában is érezteti hatását. A hűbéri állam

alapja a család. A nemzeti elv teljesen háttérbe szorul a családi princípium mögött. Az állam egy-egy főhűbéres család körül kristályosodik ki. E család érdeke egyenlő az államérdekkel. A családi szempont ezen előtérbe helyezése mindenütt megnyilatkozik, le egészen a céhek mestereinek és a birtokos parasztságnak családi szempontjaiig és természetesen, hogy a házasságot is teljesen a család szempontjai szerint kötötték meg, anélkül, hogy az érdekeltek »érzelmeivel« sokat törődtek volna.

Müller-Lyer e korszakot a következőképpen jellemzi:

»E korszakban a házasság nem személyes ügy volt, hanem a család ügyének tekintették és az élettárs megválasztása a szülő, főleg az apa jogai közé tartozott, aki többnyire a leggazdagabb férjnek adta oda leánya kezét. A házasság tehát nem két szerető lélek egyesülése, hanem csupán kötelesség, mely nemcsak a házastársak egymás közötti életét szabályozza, hanem élénken érdeklí a mindkét oldali rokonságot is, mert ezek a házasságot oly köteléknek tekintik, mely a két családot kapcsolatba hozza egymással. E házasság tehát nem alapult az érdekeltek érzelmein, hanem úgynevezett észházasságnak kell ezt tekintenünk, melyben az egész család döntően érvényesítette szempontjait és befolyásait. A szerelem volt az, melyet e házasságoknál legutolsó sorban vettek tekintetbe.

E korszakban a házasság, mint látjuk, családi dolog volt, tehát lényegében gazdasági jellegű ügy. Ugyanezt látjuk ma is számos uralkodóháznál, ahol a korona a koronával házasodik

össze, vagy pedig a parasztoknál, ahol a szántóföld házasság útján keres a szántófölddel kapcsolatot.«

A fentiekből önként következik, hogy e korszak asszonya nem igen volt személyiség. A feleség csak házvezetőnője volt férjének s törvényes gyermekeinek szülőanyja; mert a férfi, a gazdag férfi, örökösöket akart, akik az ő húsából és az ő véreből származnak. Az asszony volt a férfi társnője, aki gondterhelt homlokának ráncait elsimította, őérette élt, a férfi bordájából teremtették meg; a férfi volt az úr, a parancsoló, a törvényhozó s a jogrendszer alátámasztotta ezt az állapotot. Férjhezmenetelekor az asszony az atyai gyámságból a férji hatalom felügyelete alá kerül. Engedelmisségi fogadalmat kell tennie, nevét elcseréli a férj nevével s e pillanattól fogva mintegy alattvalója a férfinak.

Összefoglalólag megállapíthatjuk tehát, hogy a házasság a primitív korszakban a nő munkarejének kihasználását, a második korszakban (ókor) a törvényes utódok nemzését, a harmadik korszakban pedig különböző gazdasági jellegű családi érdeket szolgál.

*

A XIX. század folyamán a család intézményi jellegét politikai szempontból a nemzeti eszme kifejlődése, gazdasági szempontból pedig a céhekben tömörült kispolgári termelésnek a kapitalista termelésbe való átmenete ásta alá. A családi érdek helyébe az állam érdeke lép, melynek legmagasabb fokát a hazaszeretet formájában ismertük meg. Viszont a kapitalizmus és a vele kéz-kézben

járó elproletarializálódás teljesen megszüntette a családnak azt a jellegét, melyet, mint gazdasági egység képviselt.

Már a XVIII. század folyamán és a XIX. század első felében is igen jelentéktelen volt az a feladat, melyet a család mint gazdasági egység végzett el. Jórészt a háztartás körüli munkára szorítkozott. Ruhavarrás, ételneműek konzerválása, kenyérsütés, takarítás, főzés, ez volt a háziasszony munkájának gerince.

Ma azonban a központi fűtés, világítás, és a konfekciós ipar magas fejlettségi fokának korszakában legfeljebb a főzeléktisztítás és portörles az, amit a szinte gépi precizitással működő munkamegosztás meghagyott a család számára és ezzel a család gazdasági funkciója ki is merült.

Persze nem szabad azt gondolnunk, hogy a családi élet ilyen irányú átalakulása egy csapásra történt. Hiszen jól látjuk, hogy e fejlődési folyamat napjainkban is csak kezdeti szakaszát érte el. Nem szólva a faluról, ahol a gazdasszony a mezei munkában való részvételen kívül a tollfosztáson, télirevaló »befőzésen«, húsfüstölésen kívül egészen a ruhavarrásig mindent maga végez el, csak a kispolgári családnyákra kell utalnunk, akik rendszerint alacsony műveltségüknél fogva és a gyakorlati élet követelményeinek teljes félreismerése folytán ma is, mint »háziasszonyok« élnek le unalmas, örömnélküli életüket és fölösleges munkára pazarolnak el rengeteg oly energiát, melyet gazdaságosabban tudnának felhasználni.

Ismételjük, e fejlődési folyamatnak még csak a legelején tartunk, de már most is látjuk, hogy

a differenciálódás; és munkamegosztás fokozott keresztülvitele miképpen teszi lassanként értéktelenné a női munkát a család számára és véglegesen megfosztja a családot attól a jellegtől, melyet mint gazdasági egység élvezett.

Azonban a munkamegosztás más téren is döntő hatást gyakorol a családi élet bensőségteljes voltára és intimitására. Egészen a XIX. század derekáig a nő számára a család képezte azt a keretet, melyben elhelyezkedett. A szülői ház, majd később a férj által alapított tűzhely melege sugározta be egész életét s egyben egzisztenciájának gazdasági alapjait is biztosította.

De ma a gazdasági munkamegosztás a nőt is fokozottabb mértékben veszi igénybe. Míg a céhbe tömörült kisipari termelés a női munkát a minimumra szorította, addig a kapitalista gyári termelés mindenütt igénybeveszi, ahol csak lehet, mert olcsóbb, mint a férfiúi munkaerő. A hivatalokban minden, többé-kevésbé sematikus jellegű szellemi munkát az olcsó női munkaerő látja el. És az utolsó néhány évtizedben a magasabb szellemi munka lehetősége is teljes mértékben megnyílt a nő előtt. A művészet valamennyi ágában ott találjuk a nőt, mint sikerekben gazdag versenytársát a férfinak. A tanítói, orvosi, politikai, sőt napjainkban az ügyvédi és mérnöki pályán is mindenütt ott vannak a női nem képviselői.

A gazdasági életben és a mindennapi kenyérért folyó harcba bevont nő számára természetesen szűkké válik az a keret, melyet a család nyújtani képes számára. A kereső nő – e típus mind nagyobb elterjedtségre tesz szert – gazdasági önállósága és fokozott szellemi differenciáltsága

folytán nem szorul többé a család gazdasági és erkölcsi védelmére, önállóvá válik, individualizálódik, egyéniséggé fejlődik ki.

A nőnek egyéniséggé való kifejlődése az állati vagy félállati sorból való emberréválás utolsó szakasza. Még a múlt század női ideálját is angyali fejjel, de a magatehetetlen csacsi hosszú füleivel képzelte el és imádta a teremtés ura és koronája: a férfi. Az »Elveszett paradicsom« vak költője, Milton, megtanította ugyan leányait a görög és latin szövegek olvasására és helyes ki-ejtésére, hogy a klasszikus remekműveket fel tudják neki olvasni, de nem tűrte, hogy a leányok egyetlen szót is megértsenek abból, amit felolvasnak.

Mily messze van ettől a női ideáltól a ma dolgozó, kisportolt izmú, komoly gondolkodású, differenciált lelkű kultúrnője! És csodálkozhatunk-e azon, ha e nő kikívánkozik az alól a despota uralom alól, melyet a család gyakorol fölötte, akár apai, akár pedig törvényben biztosított férji hatalom formájában?

Látjuk, hogy a család, mint intézmény, két irányban is ki van téve a támadásnak. Mindkettő a kapitalizmus gazdasági rendjében gyökerezik. Az egyik az, hogy a család, mint gazdasági egység, fölöslegessé válik, a másik abban találja gyökereit, hogy a felszabadult kultúrnőt többé nem elégíti ki az a szűk és despotikus keret, melyet a család nyújt számára. A családnak nincs tehát többé szüksége a női munkára s a nőnek sincs szüksége többé a családra, mint gazdasági támaszra.

E fejlődési folyamat lezárása nem lehet más,

mint fokozott mértékben való kiélesedése annak a krízisnek, mely a család intézményét már ma is alaposan megtépázta és végeredményképpen mai formájának teljes átalakulásához fog vezetni.

*

A most megtárgyalt kettős ok csak közvetve érinti a házasság krízisét, mert hiszen nem közvetlenül a házasság, hanem annak megvalósulási formája, a család ellen irányul. Azonban függetlenül attól a krízistől, melybe az elproletarializálódás és munkamegosztás a családot döntötte, az erkölcsi értékelés és a szexuális kérdéstről való etikai zsinórmérték megváltozása a maga részéről közvetlenül is erős támadást intézett a házasság, mint a nemi élet legelterjedtebb megvalósulási formája ellen.

Már a könyv bevezetésében megismerkedtünk a kettős morál fogalmával, mely lényegében azt az erkölcsi felfogást jelenti, hogy a férfinak nemi téren minden meg van engedve, a nőnek ellenben csak a házasság keretében többé-kevésbé szűkre szabott nemi életet engedélyez.

A műveletlen, primitív, csak fizikai életet élő, a lelki differenciáltságtól távol álló nőt – ilyen volt az átlagnő az individualizmus korszaka előtt – talán ki is elégítette a nemi élet e primitív formája. Nem úgy azonban korunk differenciált kultúrnőjét.

Itt azonban meg kell állnunk egy pillanatra, mert fel kell hívnunk az olvasó figyelmét arra a fiziológiai összefüggésre, mely az agy differenciálódása és a nemi élet kifinomódása között fennáll. És itt átadjuk a szót Havelock Ellis pro-

fesszornak, a fiziológia világhírű londoni művelőjének:

»A nemi tevékenység az a funkció, amelyik a szervezetnek összes, magasabbrendű, finomabb erőit kifejleszti, úgy a testieket, de nem kisebb mértékben a lelkieket is. Semmi sem oly komoly dolog, mint a kék, hogy ezt a szép szót használjuk, melyet napjainkban a durva érzéki élvezet legalsóbb formájának kifejezésévé alacsonyítottak le. Azonban hozzá kell tenni, hogy semmi sincs úgy telítve szellemi játékkal, mint a szerelem. Minden játék eredetileg az agyvelő ösztönszerű munkája, de egyben a legfinomabb, legdifferenciáltabb agytevékenység is. A nemiség játékfunkciójában a tevékenységnek két fajtája, a fizikai és a lelki, a legfenségesebb, a legváltozatosabb, legharmonikusabb módon olvadnak össze. *Ilyképpen értjük meg legjobban, hogy az agyvelő és a nemi szervek élettani szempontból nemcsak egyforma fontosságúak, de egyenlő rangúak is.* Példának okából a mellékvesék, melyek a legfontosabb kivezető nyílás nélküli mirigyekhez tartoznak, különösen benső kapcsolatban vannak úgy az agyi, mint a nemi szervekkel. Az állatvilág fejlődésében az agyvelő és a mellékvesék fejlődése és térfogati növekedése párhuzamosan halad és ugyanúgy kölcsönös viszonyban vannak egymással a nemi- és az agy tevékenység.

Igy tehát a szerelmesek a maguk játékaiban – ha megszabadulnak attól a hagyománytól, mely a szerelmi játék durva és nyers fölfogásához bilincselte őket – a testi-szellemi termelés legmagasabb régióiban mozognak. Egymásnak nyújtják annak a bornak szentséges kelyhét, mely a

legmélyebb boldogságot közli velük, amelyet férfi és nő megérhetnek. Gyengéden szövök azokat a láthatatlan szálakat, melyek szorosabban és erősebben kötik őket egymáshoz, mint akármilyen pap, vagy akármelyik egyház teheti. És ha aztán végül – ami megtörténhetik, vagy el is maradhat – eléri a szabad és tökéletes egyesülés csúcspontját, akkor emberi játékuk eggyé lett a teremtésnek azzal az isteni játékkal, mellyel, mint azt a régi költők énekelték, az Isten a föld porából és a maga képmására egykor életre hívta az embert.«

A fentiek szerint tehát a tudomány mai állása a fokozott agyvelőtevékenységet fokozott nemi étellel hozza kapcsolatba s a kettő közötti összefüggést a mellékvese és agynyúlvány nevű mirigyek funkciójából, »belső kiválasztásából« vezet le, melyek hatásukat egyaránt éreztetik úgy az agymunkában, mint a nemi funkcióban. A női agy differenciálódása tehát differenciáltabb nemi életet követel meg. E differenciálódás pedig sokrétűséget, színességet, szóval az erotika egész elképzelhető skáláját jelenti. Hogy pedig számos házasságban milyen nemi életben van a kultúr-nőnek része, erre megint a fiziológus – itt újból Havelock Ellist idézem – adja meg a választ:

»Számos asszonynak megvan a maga férje, gyermekei, és megvannak a megszokott házi gondjai; a felületes szemlélő ezek után azt hiszi, hogy mindene megvan, ami a női boldogság beteljesüléséhez szükséges. És mindezen tapasztalatok ellenére is megtörténhetik, hogy, mint érzéki lény – és ez valóban gyakran így van – egészen szűzies marad, sőt olyan éretlen, mint egy isko-

lássalány. Nem nőtte ki magát erotikus személyiséggé, mert nem tanulta meg a szerelem művészetét. Ennek pedig az az eredménye, hogy az asszony egész természete rosszul fejlett és harmóniátlan maradt, képtelennek látszik arra, hogy a társadalommal és környezetével szemben való feladatait teljesítse. Természetének mély forrásai lepecsételve maradtak és fölszabadító befolyásuk sohase termékenyítette meg egész lényét. Erotikus személyisége sohase fejlődött ki.«

Itt találjuk 'tehát a házasságnak, mint az egyéni nemi életet szabályozni hivatott tényezőnek egyik hiányosságát. A mai kultúrnő, akár öntudatlanul, akár pedig tudatosan nemcsak a szexuális, de erotikus igényekkel is lép fel házastársával szemben, melyeket ez, ha akár tudatlanságból, akár pedig indolenciából nem teljesít, úgy a nő számára a házasság nem válhatik oly erotikái élménnyé, mely bepótolná mindazt, amiről a házasság kedvéért lemond. (E kérdéstről különben kitűnő könyvet írt a holland Van de Velde dr., mely magyarul »Tökéletes házasság« címmel jelent meg.)

Nem tudjuk eléggé hangsúlyozni az itt említett biológiai, illetve fiziológiai tétel fontosságát, azonban ennél is fontosabbnak tartjuk a házasság jövőjére vonatkozólag a nő nemi felszabadulását a kettős morál igazságtalan és egyoldalú erkölcsi normája alól.

*

Egyetlen erkölcsi szabály sem örökéletű, hanem mindig valamely tényleges hatalmi viszony alátámasztására szolgál. Az úgynevezett kettős

morál is a nő fölött gyakorolt férfiúi hatalom ideális eszközökkel való megszilárdítását célozza, azonban a nőnek a gazdasági életbe való bevonulása következtében, a férfinak a nő fölött való hatalma a minimumra redukálódott, nincs szükség többé az oly erkölcsi normára sem, mely e nemlétező hatalmat alátámasztja. A gazdaságilag független nő nem tekinti magára nézve kötelezőnek a kettős morál férfidiktátumát, hanem egységes erkölcsi mértéket követel úgy a férfi, mint a saját nemi élete számára. Ez pedig a gyakorlatban azt jelenti, hogy önálló nő lerázza magáról mindazokat a korlátozásokat, melyet egy már letűnt korból átmentett erkölcsi szabály előírni akar neki. Jogot formál arra, hogy addig, míg férjhez nem megy, vagyis míg el nem kötelezi magát valakinek, szabad nemi életet éljen. Az erkölcsi zsinórmérték ezen átalakulása mind rohamosabb formát ölt, főleg a nagyvárosokban, ahol a női munka s vele együtt a női függetlenség is otthonra talál.

Az a körülmény azonban, hogy a házasság intézménye a kettős morál átalakulása következtében sokat veszített jelentőségéből, egyelőre nem annyira a házasságok kötésének megcsökkenéséből, mint inkább a válás gyakori voltából tűnik ki. Az amerikai Denverben, Clevelandban és Kansas-Cityben minden két házasságra egy válás esik! A többi amerikai állam válási statisztikája sem marad sokban hátra e szám mögött. A nyugateurópai nagyvárosok válási statisztikája ugyancsak állandó és tartós emelkedést mutat. Egyáltalában nem ritka jelenség e városokban, hogy az asszony három-négyszer válik el és ugyanannyiszor megy újból

férjhez. Viszont kétségtelen az is, hogy a gyakori válás és újból való házasság éppen arról az oldaláról támadja meg a házasság intézményét, ahol a gazdasági átalakulás megkímélte: *az ideális oldaláról.*

Még számos körülményre kellene itt felhívunk az olvasó figyelmét, melyek valamennyien vagy közvetve vagy pedig közvetlenül éreztetik hatásukat a házasság krízisének. Így szólanunk kellene első-sorban arról a szerepről, melyet a szerelem való-ságos szentséggé való magasztosítása, a flört, a hozomány, a nő fiatal, tapasztalatlan korban való férjhezmenetele itt játszik. Azonban e kérdéseket »A szabad házassága és »A szabad szerelem« című fejezetben úgyis behatóan meg fogjuk tárgyalni., Fog-laljuk tehát itt röviden össze mindazt, amit e fejezetben elmondottunk:

Láttuk, hogy a házasság krízise kettős krízis, 1. krízise a családnak, mint intézménynek és 2. krízise magának a nemi életnek is.

A családi intézmény krízise újból kétoldalú: (1a.) egyik gyökerét abban találjuk, hogy a család-nak, mint gazdasági egységnek nincs többé szüksége a nő munkaerejére, viszont (1b.) a nőnek, mint gaz-daságilag független személynek, nincs szüksége többé a család gazdasági támaszára.

A család e kettős krízise közvetve krízise a házasságnak is, mert hiszen a mai család megváló-sulási formája a házasság.

De krízisbe került a házasság, mint a nemi élet megvalósulása is és a krízis ugyancsak kettős: (2a.) Először is a háziasság, mint olyan igen gyakran nem nyújt alkalmat arra a nőnek, hogy erotikái szükségletét teljes mértékben kielégítse, másrészt

(2b.) pedig a kettős morál szigorú erkölcsi felfogása mindinkább vesztit jelentőségéből és többé-kevésbé lehetővé teszi a nő számára, hogy házasságon kívül is nemi életet éljen anélkül, hogy ezért közmegevetésnek volna kitéve, ami kétségtelenül a házasság intézményének rovására megy.

*

A következő fejezet feladata lesz annak a megvizsgálása, hogy korunk gondolkodói miképpen kívánnak kivezető utat találni a házassági eme kríziséből. Mielőtt azonban erre rátérnénk, vizsgáljuk meg, hogy a fejlődés eme iránya a szexuális etika szempontjából minő elbírálásban részesülhet:

A családi élet fenntebb vázolt meglazulása társadalmi jelenség, mely gazdasági tényezőkön alapszik. Itt tehát az etika nem hivatott arra, hogy bírálatot mondjon, éppen úgy, mint ahogy nem lehet az etikai elbírálás tárgya az elproletarializálódás, vagy a középosztály általános elszegényedésének¹ folyamata sem, mely a múlt század közepe óta egyre tart. Itt történelmi folyamatokról van szó, melyek a köz szempontjából ugyan igen sajnálatosak, de nem alkalmasak arra, hogy etikai elbírálás tárgyává tegyük őket.

Egészen más szempontot kell azonban elfoglalnunk a házassági krízis azon oldalának megbírálásánál, mely független a család krízisétől és a nemi morál átalakulásában gyökerezik. E ponton igen is, beleszólás illeti meg a szexuális etika szempontjait is, mert hiszen neki kell megítélnie, hogy az átalakulási folyamat erkölcsi szempontból helyes irányba terelődik-e?

Mi, akik a nemi élet eszményi formájának

a sírig tartó monogámiát tartjuk, etikai szempontból sem tudjuk helyeselni példának okából a kettős morál olyan átalakulását, mely a gazdaságilag független nőnek ugyanolyan szabadságot engedélyez nemi téren, mint amilyent a férfi követel meg a maga számára. Nem. Ez azonban koránt sem jelenti azt, hogy a kettős morál álláspontját foglaljuk el és etikai szempontból ezt tartjuk helyesnek. Sőt éppen fordítva. Véleményünk szerint a kettős morál etikai szempontból tarthatatlan álláspontot jelent, de elvetésének nem az a következménye, ha a nő is házasságon kívüli szabad nemi életet él, hanem, hogy *a férfi is mondjon le a házasságon kívüli és a házassága előtti nemi életről!* Eképpen válhatik a kettős morál egységes morállá, mely alkalmas arra, hogy a nemi életet etikai szempontból a legmagasabb piedesztálra helyezze.

A szemeink előtt lejátszódó átalakulási folyamat azonban sajnós, nem ebbe az irányba halad. Másrészt azonban kétségtelen az is, hogy az anyagi szempontnak a nemi életből való kiküszöbölése etikü-sabbá teszi azt és a tiszta szerelemnek szexuális téren való döntő szerepe legalább annyi etikai pluszt képvisel, mint amennyi etikai mínuszt a nő szabad nemi élete jelent.

A FELSZABADULT HÁZASSÁG

Írta: Dr. ÁLDOR VIKTOR

A régi házasság összeomlása. – Az amerikai házasság. – Könnyelműség, durva érzékiség és anyagi szempont túlságba vitele jellemzi. – A válás [mindennapi jelenség. – Kiskorúak házassága. – A szovjetorosz házasság rendje. – Kétféle házasság. – Visszaélések. – Próbaházasság. – Pajtásházasság. – A válás megkönnyítése. – A külön hálószoba. – Törvényes szerető. – Házasság többesben. – Időházasság. – Szabad házasság. – Lelkiismereti házasság. – A haladás útja

Hogy a Keyserling által eszményi formában elgondolt házasság a gyakorlatban hogyan fest, azt mindenki jól láthatja, aki nyitott szemmel vizsgálja korunk társadalmi életét. Az eszmény elérése távol van gyakorlati megvalósulásától és talán sohse volt oly távol, mint éppen napjainkban, a technika, a rideg anyagiasság korszakában.

Siránkozunk? Hintsünk hamut a fejünkre és nézzük továbbra is összetett kézzel, hogy miképpen pusztul el kultúránk egyik kiváló értéke a másik után csak azért, mert nem tud eléggé könnyedén hozzásimulni az átalakult, elproletáriásodott társadalomhoz? Vagy öltük-e magunkra az erkölcsnemesítés donkihótei páncélját és kíséreljük meg újból, ezerszer újból a mindinkább győzedelmeskedő új

korszellem elleni szélmalomharcot? Hívjuk-e életre új, modernizált formájában az inkvizíciót minden kínzószerszámjával egyetemben és csapjanak-e újból égis a boszorkányégető máglyák tűznyelvei?

Nem. A korszellem elleni harc hiábavaló s az új tüzes máglyák emelése csak könnyel, jajjal, fájdalommal töltene meg a földet, de az eszmeáramlatok irányát nem tudja megváltoztatni soha! Annak, aki az emberiség oly kultúrértékeit, mint amilyen a házasság, konzerválni akarja, nem a máglyamelés és szélmalomharc a feladata, hanem arra kell törekednie, hogy a kultúrértékeket a korszellemnek megfelelő formában alakítsa át. Bármely nemes eszme is lelkesítse, balga az! olyan konzervativizmus, mely a világ sodrát visszafelé akarja fordítani. A nemes értelemben vett konzervativizmus – mint ezt Keyserling gróf példájából látjuk – nem akar szembefordulni a korszellemmel, mert érzi, tudja, hogy ez hiábavaló küzdelem, szélmalomharc volna. Helyesen ismeri fel célját abban, hogy a régi kultúrértékeket az új korszellemnek és gazdasági állapotnak megfelelően kell átalakítania és ilyképpen kívánja átmenteni a jövőbe mindazt, ami valóban kultúrérték.

Meg vagyunk róla győződve, hogy e kísérlet előbb-utóbb sikerülni is fog és ha a házasság (intézményének egyes külsőségei szenvedni is fognak az átalakulás következtében, az eszmei tartalom, a lényeg annál magasztosabb, fenségesebb formában fog újjáéledni. Az új házasság most már nemcsak isteni törvény alapján lesz szentség, de szentség lesz emberi értelemben is, mert a földi boldogság akarásának lesz megnyilvánulása.

Mielőtt az egyes házasságreformerek rendszerének ismertetésébe és bírálatába fognánk, állítsuk szembe egymással a legfejlettebb kapitalista állam, az Északamerikai Egyesült Államok és a kommunista Szovjetország nemi problémáit, különös tekintettel a házasságra.

Az Egyesült Államokban a házasságkötés korántsem az a jelentős, az egész életre kiható aktus, mint amilyenek ezt az európai kultúra alapjári megismertük. Amerikában minden a pénz körül forog és érthető, hogy a 100 %-os amerikai *széllem* döntő tényezőjévé vált a nemek kapcsolatának is. Az amerikai nő a házasságban nem szerelmet, hanem biztos anyagi bázist keres és ha ezt nem találja meg benne, úgy éppoly meggondolás nélkül bontja fel a házasságát, mint ahogy meggondolás nélkül kötötte azt meg. Egyáltalában nem ritka jelenség, hogy a nők háromszor-négyszer, sőt többször is férjhezmennek és természetesen ugyanannyiszor el is válnak.

Az amerikai tradíció nélküli nép és már csak ezért is mentes itt a házasság minden előítélettől és formalitástól, teljesen magánügye a fiatalságnak és a szülőknek sem kedvük, sem pedig idejük nincs arra, hogy befolyásukat e téren érvényesítsék.

A hozomány fogalma Amerikában ismeretlen. A fiúk és lányok együttes iskoláztatásának (koedukáció) erotizáló hatását a számos diákházasság is igazolja, melyeket a szülők tudtán kívül, titokban kötnek meg, minden meggondolás és komoly, szándék nélkül. Szeszély, együtt eltöltött ünnepnap kirándulás, mely kedvesen folyt le, közös vizsgára való készülés már elég ok arra, hogy a fiatalság felkeresse a legközelebbi lelkészt, aki öt-tíz dollár

lefizetése ellenében összeadja őket. Elégséges, ha a fiatalok eskü alatt jelentik ki, hogy a fiú már betöltötte huszonegy, a lány pedig tizenhét évét és mi sem áll útjában annak, hogy a lelkész törvényes házastársaknak nyilvánítsa őket.

Persze az ilyen rövid ismeretség után megkötött házasság, melynek alapja nem a komoly szerelem, hanem a nemi vágy szalmalángja, nem is lehet tartós. Csakhamar bekövetkezik a kiábrándulás, a megbánás s a válás.

Hogy mennyire komolytalan játék folyik itt a házasság magasztos eszméjével, arra számtalan példa áll rendelkezésünkre, amelyek közül Henning után a következőt idézzük:

1913 szeptember 2-án Rothberger denveri country-bíró érvénytelennek jelentette ki a tizenhat esztendő Dorris Tompson házasságát a tizenhét esztendő William Dorlanddal, akik mindketten a South Denver High School tanítványai voltak és egy hónappal előbb esküdtek meg. Sétálni voltak a városban és elmentek a törvényszék épülete előtt. Dorlandnak eszébe jutott, hogy jó volna diszpenzációt kérni és Dorris Tompson tréfából beleegyezett. Néhány pillanat múlva lebonyolították a dolgot. Egy hét múlva Dorris Tompson belátta, hogy »butaság volt tőle«, könnyelműen hozzámenni a fiúhoz. A tárgyaláson kiderült, hogy a »vőlegény« eskü alatt vallotta, hogy huszonegy éves s hogy a »menyasszonya« tizenhét elmúlt. Semmi nyoma, vajjon felelősségre vonták-e az éretlen sihedert hamis esküje miatt.

Hogy mennyire csak szeszélynek és tréfának tekintik Amerikában a házasságot, arra szolgáljon

például még a következő eset is, melyet Moreck után idézünk:

»A következő eset 1913-ban foglalkoztatta az egyik amerikai város bíróságát: Adeline Millspangli asszony egy gazdag gyáros lánya, házassága érvénytelenítését kérte, mert fogadásból ment férjhez. Barátnőjével, Mary Holen kisasszonnyal, Lester Bryant úrral és annak Curties Alfréd barátjával, továbbá egy harmadik gentlemannel autókiránduláson voltak és akkor az említett harmadik gentleman azt a kijelentést tette, fogadni merne, hogy a hölgyek közül egyiknek sem lenne bátorsága minden további nélkül férjhezmenni valakihez a legközelebbi faluban. A hölgyek belementek a fogadásba, az autó a következő faluban megállt és mind a két pár megesküdt. Kölcsonösen egymás tanúi voltak és hamis neveket mondtak be. Újdonsült férje azután hazavitte a szülői házba s így mindössze harminc percet töltött vele együtt az esküvő után, csak annyi időt, amennyi ahhoz kellett, hogy az autó a házasság megkötésének színhelyéről a szülői házig érkezzék vissza. A dolog mindenesetre igen mulatságos volt, barátnőjével együtt végre jegygyűrűt hordhattak, ami miatt a többi barátnők nagyon irigyelték őket.«

Amilyen könnyelműek és meggondolatlanul történik a házasságok megkötése, épolyan egyszerű a válás is. Minden egyes amerikai állam törvénykönyve számtalan válási okot ismer, kezdve a »rossz modor«-tól és a »nyilvánvaló ellenszenv«-tól egészen a »bírói idézésre való meg nem jelenésig« és számtalan más, teljesen labilis, be nem bizonyítható csekélységig. A bíróság az amerikaiak furcsa nőimádata következtében, mindig! a nő oldalán áll

és ha a nő a házasság felbontását kéri, a bíró mindig talál alkalmas paragrafust arra, hogy a válást kimondja.

Moreck szerint a leggyakoribb válóok a »kegyetlen bánásmód«, mely rendszeren abban áll, hogy a férj nem hajlandó életpárjának minden szeszélyét és kívánságát maradók nélkül teljesíteni. »Kuriózumképpen említsünk fel egy esetet, melyben egy tizenkilenc éves asszonyt választott el férjétől a bíróság, akivel mindössze hét óráig! élt házaseletet. Panaszában azt hangoztatta, hogy férje házassági előtt nagyon kedves volt hozzá, viselkedése azonban azóta tökéletesen megváltozott és ennek következtében nem élhet vele együtt. Súlyosabban megítélendő körülményeket hozott fel a chicagói szenzációs válóperben a feleség férje ellen, amikor azzal vádolta meg, hogy nem járul kellő mértékben hozzá a háztartás fenntartásához. A vádlott a szemrehányásra azzal védekezett, hogy elkényeztetett felesége teljesen tönkretette anyagilag, mert házasságuk nyolc esztendeje alatt csupán selyemalszoknyára harmincezer dollárt költött.«

Végül meg kell még emlékeznünk a születési arányszám azon hatalmas csökkenéséről is, mely az amerikai házasságot jellemzi. Ha bevándorló proletár nagy szaporasága nem állítaná mégis helyre a születések és halálozások mérlegét, úgy a lakosság száma egy-két emberöltőn belül rohamosan lecsökkenne. Az amerikai házasság már csak azért is terméketlen, mert a gyermek születése komoly színt és állandóságot kölcsönözne a házasságnak nevezett játéknak. A magzatelhajtást az orvosok a hatóságok szemeláttára és szinte hallgatólagos beleegyezése mellett üzik, az antikoncepcionális

szerek használata pedig a szinte polgári standardon élő benszülött amerikai munkásságnál is igen erősen el van terjedve.

Mindebből megállapíthatjuk, hogy az a kapcsolat, melyet Északamerikában házasságnak neveznek, minden, csak nem eszményi házasság. A nemek közötti kapcsolatot az ösztönök rapszodikus megnyilatkozása vagy pedig gazdasági érdek irányítja, a komoly szerelem, a kifinomult érzelmi élet, a nemes értelemben vett erotika pedig éppen úgy nem jut itt *szóhoz, mint ahogy teljesen háttérbe szorul a nemi élet természetes célja, a gyermek is.*

Az amerikai kapitalista társadalom által kitermelt házasságtól csodálatosképpen lényegileg nem sokban különbözik a szocialista ideált megvalósítani hivatott szovjetország házassági rend sem.

Az orosz házasság ugyanolyan könnyen köthető meg és bontható fel, mint az amerikai és misem természetesebb, hogy a Szovjet polgárai élnek is e jogokkal. Az a fiatalember, aki tizennyolc és a leány, aki tizenhatodik életevét betöltötte, minden különösebb ceremónia nélkül házasságot köthetnek egymással. A szovjetházasságnak még csak az sem kelléke, hogy a hatóságnál bejelentsék, mert minden nemi kapcsolatot, melynek »olyan jellege van, mint a házasságnak«, főnnálló törvényes házasságnak ismer el a szovjetjog. Az egyetlen házassági akadály a vérrokonság és a már fennálló házasság.

Ha valamelyik fél a még fennálló, fel nem bontott házasságát – akár regisztrálva van ez a hatóságnál, akár nincs – eltitkolja házastársa előtt, úgy a szovjet törvényei szerint csalást követ el és ugyanolyan büntetésnek teszi ki magát, mint a közönséges csaló, ki mást fondorlatos cselekvés

útján megkárosít. A házastársak hűséggel tartoznak egymásnak és ha bármelyik fél *anélkül*, *hogy ezt tudomására hozta volna a másiknak*, nemi kapcsolatot tart fenn egy harmadik személlyel, úgy ezért súlyosan bűnhődik, mert a szovjetjog a nemi életben semmit sem tart oly erkölcstelennek, mint a házastársi hűségi *titokban* való megszegését.

A váláshoz elégséges, ha az egyik házastárs ezen elhatározását a hatóságnál bejelenti és kötelezi *magát arra*, hogy házassága anyagi konzekvenciáit (gyermektartás stb.) viselni fogja. Tartásdíjat a szovjet elvben nem ismer el ugyan, a gyakorlatban azonban a gazdaságilag gyengébb fél, legyen ez akár a férfi, akár a nő, ha az; erősebb kívánságára bontják fel a házasságot, igényt tarthat anyagi kárpótlásra, különösen, ha be tudja bizonyítani, hogy a házasság felbontása anyagi érdekeiben súlyosan érinti (betegség, öreg kor stb.). Ha a válni kívánó felek az anyagi kérdésekre vonatkozólag nem tudnak megegyezni, úgy a népbíróság határoz.

A törvénytelen gyermek nincs hátrányban a törvényes felett. Éppen úgy örököl atyja után is, mint a törvényes. A szülés előtt három hónappal az anyának joga van a gyermek atyját a hatóságnál megnevezni, ahol e bejelentést regisztrálják és értesítik róla az apát. Ha ez két héten belül nem mond ellent, úgy a szovjetjog őt tekinti a gyermek törvényes atyjának. Ha ellentmond, úgy a bíróság dönt. Az apaság letagadása ellenben súlyos büntett, melyet szigorúan megtorolnak. Ha kétséges, hogy kié a gyermek, úgy minden férfi, aki mint atya tekintetbe jöhet, vagyoni helyzetének arányában tartozik a gyermektartás költségeihez hozzájárulni.

A szovjet törvényei nem tiltják a magzatelhajtást, bár erkölcsi szempontból még itt is kifogásolják e műtétet és a törvény indokolása szerint csupán azért nézik el, mert »a gazdasági helyzet még nem érte el azt az ideális állapotot, hogy számos asszony lemondhasson erről az eszközzől«.

Miként Amerikában, Oroszországban is főleg a tanulóifjúság az, aki könnyelműen köt házasságot. Az orosz középiskolákban együtt tanulnak a fiúk és a lányok és egyáltalában nem ritka eset, hogy a középiskola magasabb osztályaiban ifjú házaspárok hallgatják a tanárok előadásait.

Azonban mindezek ellenére a válás még sem oly gyakori, mint azt hinnők. Míg például az amerikai Denverben Lindsey adatai szerint 1922-ben minden két házasságra egy válás esett, addig Moszkvában 1925-ben – orosz forrás szerint, melyet ellenőrizni nem áll módunkban – csak 3500 válás áll szemben 20.000 házassággal.

Ha ez az adat helyes, úgy ez kétségtelenül azt jelenti, hogy minden kommunizmus ellenére is a szovjet polgárai komolyabban veszik a házasságot, mint az álszenteskedő Amerika.

Azonban más forrás szerint egyesek – és ez természetes is – csúnyán visszaélnék Oroszországban is a nyújtott lehetőségekkel. Sok olyan férfi és nő van, akik évenként többször is elválnak, sőt az egyik német író, ki oroszországi emlékeit útleírás formájában örökítette meg, felemlíti, hogy egy moszkvai szálloda portása egy éven beM huszonnyolcszor nősült meg és ugyanannyiszor vált is el, tehát átlag minden második héten cserélt feleséget.

A házasság intézményének e tisztán formasággá

való lefokozása azzal a következménnyel jár, hogy a házasságon kívüli érintkezés – különösen az orosz intelligenciánál – igen gyakori jelenség. Számos nő egyáltalában nem kíván férjhezmenni és úgy anyagi, mint nemi szempontból független életet él. E nőtípus mind nagyobb elterjedtségnek örvend Oroszországban és e nők gondolkozását igen élénken világítja meg a következő eset:

Kalinin népbiztos nyilvános előadást tartott, amelyen a hallgatóság körében egy fiatal tanítónő is résztvett. Az előadás annyira elragadtatta a tanítónőt, hogy másnap levelet írt Kalinin-nak, melyben arra kéri, hogy ajándékozza meg őt egy gyermekkel, mert életének egyetlen vágya, hogy neki is oly okos gyermeke legyen, mint amilyen Kalinin.

Nem tudjuk¹ ellenőrizni, de a szovjetbürokrácia gondolatmenetét jellemzi, hogy e levelet állítólag a közoktatásügyi népbiztossághoz tették át, azzal a megjegyzéssel, hogy – mivel itt tanítónőről van szó – a dolog lebonyolítása a tanügyi népbiztos, tehát Lunacsarszki hatáskörébe tartozik...

A könnyelmű házasságkötés és könnyű válás úgy a szuperkapitalista Amerikában, mint Szovjet-országon, mint láttuk, egyenlő eredményre vezetett tehát. Míg a Szovjetunióban a nyers érzékiség irányítja a nemi életet, addig az északamerikai Unióban az érzékiségen kívül a gazdasági érdek is döntő tényező s ezt a nemi életben mégis súlyosabban kell megbélyegeznünk, mint az erotikamentes, durva érzékiséget.

Aki át tudja érezni azt a hatalmas kultúrértéket, amit a szerelem az emberiség számára jelent, aki ismeri az erotika kifinomult szubsztilis

formájának hatását az ember lelki világára és aki tudja, hogy minden szebb és nemesebb érzésnek – mint ezt a freudisták joggal állítják – eredete a nemes értelemben vett erotikában rejlik, az bizonyára nem fogja azt állítani, hogy a nemi élet és házasság amerikai vagy orosz formája magasabb erkölcsi piedesztálra helyezi az emberiséget. Viszont még a legelfogultabb antibolsevistának is el kell ismernie, hogy a gazdasági érdekek a nemi életből való kiküszöbölése etikai szempontból nemesítő hatással van a házasságra. Azonban ez – mint ezt maguk az oroszok is elismerik – csak részben sikerült neki.

Ezzel szemben azonban kétségtelen az is, hogy az oly emberek állami kényszerrel való egymáshoz kapcsolása, akik nem akarják többé házasságuk kötelekeit fenntartani, ugyancsak barbarizmus. Hiszen az ily házasság pokollá teszi nemcsak a házastársakat, de ártatlan gyermekeik életét is és nem származik belőle előny sem az állam, sem pedig a társadalom számára.

Úgy az Újvilág, mint az Óvilág kiváló gondolkodóinak súlyos problémát okoz, hogy e kérdések között a józan középutat megtalálják és az idevonatkozó kísérleteket az alábbiakban fogjuk ismertetni:

*

A házasság intézményének komoly reformtörekvései a múlt század közepén szocialista oldalról indultak meg és a női jogokért küzdő feminizmus soraiban csakhamar élénk visszhangra találtak.

Míg azonban szocialista oldalról főleg a fennálló állapotok többé-kevésbé jogos kritikáját kapjuk és a jövőre vonatkozólag csak homályos utalásokra

szorítkoznak (Bebel, Shaw), addig a feminista írót inkább a gyakorlati problémák megoldása érdekli.

A szocialista gyakorlati megoldást a Szovjetunió házassági rendjében már megismertük és láttuk, hogy ez a mai formájában nem alkalmas arra, hogy kultúrszempontról magasabbrendű nemi morál bázisává váljék. És pedig főleg azért nem, mert nem vesz róla tudomást, hogy a nemi egyesülésnek magasabb célja is van, mint a nemi ösztön kielégítése és semmivel sem segíti elő e magasabb szempont érvényesülését. Az egyéniség szabad érvényesülésének jelszava etikai szempontból magasabb eszmét juttat ugyan kifejezésre, kétségtelen azonban, hogy a szovjet polgárai épp annyira nem! érettek még e jelszó gyakorlati konzekvenciáinak, levonására, mint ahogy Európa és Amerika többi kultúrnépei sem. Az egyéniség, korlátlan érvényesülése a nemi kötöttség, nemi rabság egyik végletéből a teljes nemi szabadosság másik végletébe való átcsapást jelent és éppen úgy, mint ahogy az egyik véglet, a másik sem alkalmas arra, hogy az emberiség boldogság-koeficiensét növelje.

A polgári gondolkodók helyesen ismerik fel, hogy a két véglet között valahol középútnak kell lennie, oly középútnak, mely felszabadulást jelent ugyan a nemi megkötöttség rabsága alól, de egyben féket is rak a nemi ösztön szélsőséges kilengésére.

Abban valamennyi polgári gondolkodó megegyezik, hogy az olyan házasság, mely mindkét fél számára elviselhetetlen terhet jelent, felbontandó. Az ilyen házasságok felbontásának lehetőségét a legtöbb európai és délamerikai, továbbá valamennyi

más világrészben állam elismeri. Az idevonatkozó törvények sok államban teljesen kielégítőek, ha arról van szó, hogy mindkét fél közösen határozza el a válást. Ellenben teljesen felmondják a szolgálatot abban az esetben, ha csupán az egyik fél kíván válni, a másik pedig ragaszkodik a házasság további fenntartásához. Igen gyakori az az eset, hogy az egyik házastárs bosszúból vagy irigységből nem egyezik bele abba, hogy házassága felbontassék, irigyli a másik! féltől, hogy ez új kapcsolatban találja meg azt a boldogságot, melyet régi házasságában nem talált meg. Gyakran anyagi szempontok késztetik az egyik felet arra, hogy ne egyezék bele a válásba. Az az eset, mikor a válás megtagadása az egyik fél igazi, mély, minden hátsó ajtó nélküli vallásos meggyőződésében rejlik, ma már a katolikus államokban is ritka.

Érdekes, hogy e reformtörekvések az egyoldalú válás megkönnyítésének és igazságos megoldásának kérdésével alig foglalkoznak. Pedig mennyi jaj, mennyi könny okát kell itt keresni. Egyáltalában nem ritka az olyan eset, hogy az egyik házastárs évek hosszú (sora óta különváltan él a másiktól, mert nem képes elviselni, szerencsétlenül, meggondolatlanul vagy elhamarkodva kötött házasságának bilincseit (lásd Tolsztoj: *Karenina Anna*, továbbá Victor és Paul Margueritte: *Egy válóper története magyarul is megjelent regényeket*), azonban a másik házastárs indokolatlan makacssága következtében a bíróság nem mondhatja ki a válást, s a válni akaró fél így vagy örökös boldogtalanságra, nemi absztinenciára van ítélve, vagy pedig tartósan házasságon kívüli viszonyra kényszerül.

Kétségtelen, hogy az egyoldalú válási szándék

problémájának megoldása a legnehezebb feladat elé állítja a törvényhozót és teljesen igazságosan talán meg sem oldható. Hiszen sok házasságban a szempontok annyira ellentétesek, hogy nehéz megállapítani az igazság útját.

A magántulajdonon nyugvó államrendnek véleményünk szerint abból az elvből kell kiindulnia, hogy; a házasság a két fél kölcsönös megegyezésén alapuló szerződése. Minthogy pedig minden személyes szolgáltatásra irányult szerződés mindkét fél részéről felmondható és a felmondási idő leteltével érvényét veszti, nem lehet annak sem akadálya, hogy a házassági szerződés bármelyik fél kívánására is felbontható ne legyen. A felmondási időnek azonban legalább is oly hosszúnak kell lennie, hogy minden meggondolatlan, hebe-hurgya válást lehetetlenné tegyen.

Ha az állam ily formában szabályozza a házasságok felbontását, úgy ez a válni nem akaró házastárs vallásos érzelmeit sem sértheti, mert hiszen ez csak akkor követ el bűnt, ha beleegyezik a válásba. Ha azonban törvényes kényszer folytán bomlik fel a házassága, úgy a válni nem akaró házastárs nem követett el bűnt, mert a házassága akarata ellenére bomlott fel és bűnt csak akkor követne el a katolikus egyház felfogása szerint, ha újabb házasság kötelékeit vállalja magára.

El tudunk képzelni oly esetet is, mikor a viszonyok annyira kuszáltak és a két fél érzelmi szempontjai (gyermek stb.) annyira ellentétesek, hogy a válást megtagadó fél szempontjait is mérlegelni kell. Ebben az esetben a méltányossági szempontoknak kell döntőeknek lenniök és ha sehol sem, úgy a méltányossági szempontok helyes el-

bírálásánál bizonyára helyén való a nőkből és férfiakból álló esküdtszékek laikus ítélete.

A válás gyakoriságának legjobb ellenszerét azonban bizonyára a házastárs helyes megválasztásában kell találnunk. Egyes szakemberek hosszú jegyességet proponálnak, melynek tartama alatt a leendő házastársak alaposan kiismerhetik egymást és még az utolsó pillanatban is visszaléphetnek az oly házasságtól, melyről felismerik, hogy nem fogja őket boldogítani. Ez azonban nem mindig helyes, mert az a distancia, mely a jegyespárok között a dolog természeténél fogva fennáll, megakadályozza őket abban, hogy valóban minden téren kiismerhessék egymást. De ha ettől el is tekintünk, kétségtelen, hogy a jegyesség csak arra jó¹, hogy az érzékeket oly fokra korbácsolja fel, mely az éleslátást elhomályosítja. Az a szerelem pedig, melynek vezérmotívuma a ki nem elégített érzékiség, a legsötétebb árnyékot is rózsaszínnel leplezi el. Ha éhez még tekintetbe vesszük azt is, hogy a jegyesek különben is iparkodnak egymás előtt hibáikat elleplezni és arra törekszenek, hogy a legjobb oldalukról mutatkozzanak be egymásnak, úgy kétségtelenné válik, miszerint a jegyesség ideje nem alkalmas arra, hogy a leendő házások kiismerjék egymást.

A hosszú jegyesség hátrányait volna hivatva pótolni az ú. n. próbaházasság, mely gondolat múlt század hatvan-hetvenes éveiben vetődött fel először, de annyira komolytalan formában, hogy nemsokára csupán a francia vígjátékok könnyed élceinek vált céltáblájává. A XIX. század második felének embere előtt ez a megoldási forma még csak arra volt jó, hogy trágár gondolatokat és sikamlós élceket váltson

ki belőle. Ennek okát abban kell keresni, hogy a patriarkális család hatvan-hetven esztendővel ezelőtt, ha a proletárius körében meg is ingott már, a lakosság zömét kitevő kispolgári rétegben, mely ebben az időben még nem volt úgy elproletárizálódva, mint a háború után, még elég szilárd alapokon állott. A szüzesség magas becsbentartása és a hozomány-házasság ebben az időben élte virágát e társadalmi rétegben s a nő gazdasági felszabadulásának folyamata éppen csak hogy megindult.

A közben letelt idő házassági statisztikája azonban négy lényeges pontban is hatalmas eltérést mutat fel a múlttal szemben. Először is lényegesen csökkent a házasságok arányszáma. Másodszor a válások száma rohamosan szaporodik, harmadszor a házasulandók életkora állandóan emelkedik, vagyis úgy a nők, mint a férfiak csak akkor házasodnak, ha aránylag magasabb kort érnek el. Ez különösen a nőkre áll. Míg a lányok azelőtt tizen-nyolc-tizenkilenc évben mentek férjhez és a huszonkét-huszonnégy éves leány már vénkisasszonynak számított, addig ma igen kevés leány megy férjhez huszonkét-huszonnégy éves kora előtt. Végül a házasságok termékenysége rohamosan csökkenik (egyke).

Mindez azt bizonyítja, hogy a házasságról alkotott fogalmaink gyökeres változáson mentek keresztül és ma már komoly oldalról találkozunk oly kísérlettel, melyek a házasság tartósságát olyképpen akarják biztosítani, hogy be akarják vezetni a próbaházasság intézményét, mely azt a célt szolgálja, hogy ennek tartama alatt a fiatalok alaposan kiismerhessék egymást, mielőtt házasságukat véglegesítenék.

Itt Lindsey denveri (Északamerika) bíró két tanulmányára célzunk. Ezek az úgynevezett pajtás - házasság bevezetését propagálják, mely nem más, mint a próbaházasságnak bizonyos időtartamra korlátozott formája.

Lindsey bőséges statisztikai adatokkal bizonyítja, miszerint a legtöbb válásnak az az oka, hogy a fiatalság meggondolatlanul határozza el magát a házasságra. Oly köteléket kovácsolnak könnyelműen, melynek pedig az volna a célja, hogy egy teljes életen át tartson. Szerinte a könnyelmű házasságkötésnek és ennek következtében a gyakori válásnak okát abban kell keresni, hogy a fiataloknak nincs módja egymást házasságkötés előtt alaposan kiismerni, mert a nemi ösztön féktelen fellángolása következtében gyors és meggondolatlan házasságra kényszerülnek. Azt ajánlja tehát, hogy a fiatalság – különösen a főiskolai diákság, melynek sokáig kell tanulnia, míg a családalapítás gazdaságilag lehetségessé válik számára – lépjen egymással próbaházasságra. Ne költözzenek össze, hanem maradjanak¹ meg továbbra is régi környezetükben (szüleiknél, stb.), egyébként azonban normális házasesetet élhetnek. Ha gyermekük születik vagy ha bizonyos idő leteltével (Lindsey két évet ajánl), úgy veszik észre, hogy boldog házasesetet tudnak majd élni egymással, úgy változtassák át e pajtásházasságokat családi házassággá, ellenkező esetben pedig, mint jó pajtásokhoz illik, váljanak el egymástól.

Ha kritikusi szemmel tekintjük Lindsey elgondolását, úgy kétségtelen, hogy az ő szempontjai szerint megkötött végleges házasság, a »családi házasság«, már csak azért is magasabb bázison kell,

hogy nyugodjék, mint a mai közkeletű házasság, mert a végleges kapcsolatot itt nem a nyers érzékiség fellángolása hozza létre. Igen éles gyakorlati megfigyelőképességről tesz; tanúságot azon ajánlata is, hogy a próbaházasság tartamára a fiatalság ne költözzék össze. Az a distancia, mely így a házastársak között fennáll, igen alkalmas arra, hogy lassanként, fokról-fokra, szinte észrevétlenül beletörje őket abba az igába, melyet még a legeszményibb házasság is jelent mindkét fél számára és minden fájdalmasabb zökkenő nélkül készítse elő azt az összeszokást, lelki harmóniát, mely nélkül a házasság el nem képzelhető. E lelki harmónia elérésére áldozatokat kell hoznia mindkét félnek és ezek az áldozatok éppen a házasság legfelső szakaszában a legfájdalmasabbak. Jól tudjuk, hogy a házasságok jelentékeny része már az együttélés legelső szakaszában ezen a ponton szenved hajótörést és éppen ezért bomlik fel már az első esztendőben.

Végül tekintetbe kell még azt is venni, hogy a pajtásházasságban élő házastársak aránylag fiatal korukban kerülnek abba a helyzetbe, hogy rendes nemi életet éljenek, aminek következtében a fiatal nő nincsen kitéve az absztinencia egészségileg káros következményeinek, a fiatalember pedig elkerüli, hogy a prostitúció testileg (nemi betegség) és lelkileg káros fertőjébe kényszerüljön.

*

Úgy az amerikai és a szovjetházasság, valamint a próba- és pajtásházasság, az egynejtűség, a monogámia kizárólagosságának alapján áll, mert

úgy látja, hogy a polygámia, a többnejűség régen idejétmúlt kultúrállapotba való visszasüllyedést jelentene.

Georges Anquetil, párisi lapszerkesztő azonban azt az álláspontot foglalja el, hogy a fentebb említett házassági formák tulajdonképpen annyira keresztültörték a monogámia elvét, hogy bennük már csak álegynejűségről van szó. »La maîtresse legitime« (A törvényes szerető) címen megjelent és hat hónap alatt hétszázezer példányban (!) elfogyott könyvében azt ajánlja tehát, hogy a bigámia paragrafusát minden törvénykönyvből vessék ki és engedjék meg a férfinak a többnejűséget. Nem a keleti háremrendszer bevezetésére gondol, hanem arra, hogy a törvényes monogám házassági kapcsolaton kívül engedjék meg a törvényes szerető, a maîtresse tartása is s az ily kapcsolatban élő nőre ugyanazon jogok és kötelezettségek származzanak, mint a törvényes feleségre, a gyermeke tehát törvényes gyermeknek számítson az atyával szemben is és a törvényes szeretőnek joga legyen mindazon anyagi előnyökre, melyek a törvényes feleséget a házasságon belül és annak felbontása után megilleti.

Anquetil abból indul ki, hogy már háború előtt is valamennyi kultúrállamban kb. négy-öt százalékkal több nő élt, mint férfi. Németországban például 1900-ban 500.000 nő számára lehetetlen volt a férjhezmenés, ennyivel volt ugyanis nagyobb a nemzőképes korban levő nők száma a férfiakénál. E nők tehát vagy a törvénytelen anyaság és a prostitúció karjaiba voltak kénytelenek menekülni, vagy pedig a vénkisasszonyok örömtelen, szomorú, magányos sorsa jutott osztályrészükül. A háború kö-

vetkeztében körülbelül tízmillió fiatal férfi pusztult el és így a nőfölösleg természetesen megsokszorozódott, egyedül Németországban az 1920-as- népszámlálás tanúsága szerint a nemzőképes korban levő nők száma két és félmillióval haladja meg a férfiak számát, Párisban pedig Roux szenátor szerint négyszer annyi házasságképes nő él, mint férfi!

Mit csinálnak e nők? Kérdi Anquetil. A mai erkölcsi rend szerint örök absztinencia, örök meddőség volna a sorsuk, ha meg nem alkudnának az adott helyzettel olyképpen, hogy nős férfiak szeretőivé válnak. A gyakorlatban tehát számtalan nős férfinak úgy is van szeretője, azonban az a titkolódzás, mely e viszonyokat körülveszi, súlyos erkölcsi kárt okoz a nőnek, mert nemcsak őt magát teszi ki súlyos erkölcsi megítélésnek, de az ebből a kötelékből származó gyermek, a »törvénytelen gyermek« is hátrányos helyzetbe kerül. Mindezt tekintetbe véve, azt ajánlja, hogy a férfinak joga legyen a már fennálló törvényes házasságon kívül »törvényes szeretőt« is tartani s vele és gyermekével szemben ugyanazok a kötelességek vállalására kényszerítse a törvény, melyeket a törvényes felelőséggel szemben kell vállalnia.

Kétségtelen, hogy a francia író elgondolása teljesen abszurd. Először is az a jelentékeny nőfölösleg, mely Anquetil ötletét megindokolja, csupán átmeneti jelenség, melyet a háború okozott és a következő generációban ismét a békebeli nivójára, tehát 3-4 százalékra fog lecsökkenni. Ez a három-négyszázalékos differencia is azonban ugyancsak el kell, hogy tűnjék az idők folyamán, mert a, statisztika bizonyossága szerint az élve született fiú- és leány-csecsemők arányszáma eredetileg nem igen tér el

jelentékenyen egymástól és a három-négyszázalékos különbség csak a későbbi fejlődés folyamán alakul ki a nők javára és pedig azért, mert a férfiak halandósága nagyobb, mint, a nőké. A nagyobb halandóság oka pedig abban rejlik, hogy a férfiak korábban, tömegesebben és intenzívebben vesznek részt a létért való küzdelemben, mint a nők s e küzdelem több áldozatot követel a férfiak soraiból, mint a nőkéből. Azonban napjainkban, mint látjuk, a nők is mind tömegesebben és intenzívebben vesznek részt a létért folyó gazdasági küzdelemben, másrészt viszont a fiatal férfiak halálozási arányszáma mind jobban csökken és e két tényező hatása belátható időn belül tartósan és lényegesen fogja csökkenteni a nőfölösleg arányszámát.

Így tehát Anquetil propozíciója önmagától veszti el létjogosultságát és ugyancsak elveszti létjogosultságát Charlotte Buchow-Homeyer által propagált úgynevezett »időházasság« (Zeitche) is, melyet ugyanazok a megfontolások váltottak ki, mint Anquetil propozícióját.

Buchow-Homeyer a nőfölösleg és a férfi polygam hajlandósága alapján azt gondolja, hogy minden házasságot bizonyos időtartamra – szerinte öt évre – kell korlátozni. Öt év múltán mindkét félnek jogában áll a házasságot felbontottnak tekinteni. »Az időházasságot úgy képzelem el, hogy ez a férfinak és nőnek a törvény által meghatározott időtartamra (talán öt évre) szóló nemi egyesülése, mely elvben kizárja a korábbi válást. Ha a kötelékből gyermek születik, úgy e házasság a legfiatalabb gyermek születésétől számított legalább nyolc esztendővel hosszabbodik meg.« Ilyképpen akarja Buchow-Homeyer a számfeletti nőknek leg-

alább időlegesen lehetővé tenni a házasságot és az anyaságot.

Azonban a nők számfelettsége – mint ezt fentebb láttuk – nem indokolja meg e reformtörekvést, ami pedig a férfiak polygam hajlandóságát illeti, ez a tudomány mai állása szerint még vitás kérdés. Számos kiváló szaktudós szerint a nőben legalább is oly mértékben van meg a változatosságra való törekvés nemi téren, mint a férfiban. De ha meg is engedjük, hogy a férfi lelke mélyén valóban polygam hajlandóságú, úgy Freudtól megtanultuk, hogy a legtöbb ember lelke mélyén igen sok barbár hajlandóság lakozik s a civilizáció feladata éppen abban rejlik, hogy e barbár ösztönöket veszélytelené tegye a kultúra számára.

Meg kell még itt emlékeznünk arról is, hogy bizonyos szélsőséges kommunista oldalról (Ruth Fischer) is követelik a többnejűség és többférjűség elismerését, ezt az álláspontot azonban még Szovjet-országban sem veszik komolyan.

A ma Európában még általánosságban elterjedt úgynevezett családi házasság hátrányait leginkább a nő érzi, így nem csodálkozhatunk azon, hogy női írók voltak azok, akik a házasság e formága ellen századunk elején felvették a harcot. Itt elsősorban Ellen Key, Kosa Mayreder és Lilly Braun neveit kell megemlítenünk, mint akik e küzdelem oroszlánrészét magukra vállalták.

Ezen író nők elképzelése szerint az úgynevezett »szabadházasság« vagy »lelkiismereti házasság« elvben a sűrű tartó monogámia megvalósítására törekszik, azonban ha bármelyik félre valóban el-

viselhetetlen terhet ró, úgy lehetségessé kívánja tenni a válást. A házasság tiszta monogám jellegét már csak azért is mellőzhetetlennek tartják, mert a szerelem és a nemi féltékenység annyira ösztönös tényezőjévé vált az ember lelki világának, hogy már ez a körülmény is teljesen kizár minden polygam lehetőséget.

Ellen Key szerint »a házastársak a szabad házasságban megtartják minden személyes jogaikat, melyet a házasság előtt a testük, munkájuk és munkajövedelmük felett gyakoroltak«. Szóval a vagyonszövetséget kizárja. Mindegyik házastárs megmarad neve és teljes polgári jogai birtokában és lakóhelyét tetszés szerint változtathatja és ha gazdasági érdekei úgy kívánják, a nő is bármikor elköltözködhetik a városból. Minthogy azonban a nő a gazdaságilag gyengébb fél, aki különben is kilenc hónapig a szíve alatt viseli a magzatot, ennek ellenértékeképpen a férfi tartozik viselni a gyermek felnevelési költségeinek jelentősebb részét. Nehogy kivonhassa magát e kötelezettsége alól, az állam e költségeket minden egyes esetben előlegezi és közadók módjára hajtja be a férfin.

Ez az elgondolás tehát nem akadályozza meg egyik házastársat sem egyénisége teljes kifejlődésében, nem béklyó, mert sem gazdaságilag, sem pedig egyéni szabadságában nem köti meg az egyik félt sem, hiszen teljesen egyenlő jogú, egymástól gazdaságilag független emberpár egyesül itt és az egyesülés mentesül minden alacsonyabbrendű szemponttól, mert sem tisztán gazdasági, sem tisztán érzéki szempont nem vezeti, hanem a legmagasabb, a legfenségesebb, a legemberibb eszmény: a szerelem.

Sokan úgy képzelik el a magasabbrendű házasságot, hogy a házastársak házasságuk első öt-hat évében még csak közös háztartást sem alapítanak, külön laknak egymástól, mert szerintük az; állandó együttlét eltompítja a szerelmet s a közös hálószobából gyorsan szökik meg az erotika poézisa, a szerelmet megszokottság, unalom váltja fel és az állandó együttlétből származó apró súrlódások előbb-utóbb a legideálisabb viszonyt is elmérgesíthetik.

El tudjuk képzelni, hogy a fejlődés e menete számos olvasónk számára valószínűtlennek látszik és bizonyos idegenkedéssel tölti el őket. Ezek azonban Herbert Spencer következő szavaira gondoljanak:

»A legtöbb ember, ha arról van szó, hogy valamely társadalmi forma (pl. a házasság) a jövőben meg fog változni, úgy bírálatakunál rendszerint a következő hibába esnek: Nem veszik tekintetbe, hogy nemcsak a szóbanforgó társadalmi forma fog megváltozni, hanem minden más vele kapcsolatos társadalmi jelenség is.«

A társadalmi átalakulás fokról-fokra, lépésről-lépésre következik be. Először a gazdasági helyzet alakul át és minden más társadalmi berendezkedés kénytelen az átalakult gazdasági helyzethez alkalmazkodni. A közfelfogás, a szokás és az erkölcs pedig előbb szembefordul az átalakulással, később szemet huny felette, végül pedig elfogadja, sőt alátámasztja.

Így volt ez mindig, valahányszor a gazdasági szükségszerűség változásra kényszerített bizonyos társadalmi formákat. Gondoljunk csak arra a harcra,

mely néhány évtizeddel ezelőtt a polgári házasság bevezetése körül folyt hazánkban. Ez a harc ma már elült és igen kevés ember van, ki a polgári házasságot meg akarja szüntetni, a közmorál pedig nem talál benne semmi kivetni valót sem.

Ugyanez a sors vár mindazokra a reformtörekvésekre is, melyek a házasság intézményének mai formáját kétségtelenül meg fogják változtatni. Itt is szembe fogja találni magát minden újítás, minden reformtörekvés a közvélemény maradi részének oppozíciójával és bizonyára éles harc fog folyni, míg a közfelfogás és közmorál maradék nélkül el fogja fogadni a házasság új formáját.

Bízunk benne azonban, hogy e harc a haladás eszméjének diadalrajutásával fog befejeződni és egyben etikai szempontból is magasabb piedesztálra fogja helyezni az emberiséget.

A SZABAD SZERELEM

Írta: CURT MORECK

Szabadság és szabadosság. – A vadházasság. – A hatóság üldözi. – A „nem tökéletes” házasság. – Amerikai viszonyok

A házasság eszméje az ember ösztönéletének megnevesítésében gyökerezik, de a társadalmi rend és a társadalmi erkölcs sok embert abba a helyzetbe hozott, hogy a házasságot mellőzze és boldogságát szabad kapcsolatban keresse, oly kapcsolatban, mely belülről talán éppen olyan szilárd, amilyen könnyen oldhatónak látszik kívülről. Az erkölcsös átlagember azonban a szabad szerelmet az erkölcstelenség megtestesülésének, szabadosságnak, a test és a szerelem áruba bocsátásának, érzelmi bohémságnak tekinti. A szabad szerelem az emberek nemi vonatkozásának az a formája, amelyet a mai szociális és gazdasági viszonyok, az egyének anyagi helyzetének bizonytalansága és az összesség szorult gazdasági helyzete, a polgárság középső rétegének egy részére szinte rákényszerít, mint a házáséletet pótló kapcsolatot. Az együttmaradás feltétlen önkéntességé s a szerelmi vonatkozásnak minden anyagi

szemponttól független volta nagy erkölcsi jelentőséget ad a szabad szerelemnek. A polgári kényszerházassággal szemben a »vadházasságnak« megvan az az erkölcsi fölénye, hogy nem kényszeríti a résztvevőket arra, hogy együtt maradjanak, ha elhal a kölcsönös belső vonzalom, vagy kiderül róla, hogy csalóka illúzió volt.

A szabad szerelem logikus következménye Ellen Key ama felismerésének, mely szerint a szerelem »mindinkább az emberek magánügye lesz, a gyermekek ellenben mindinkább a társadalom ügyévé lesznek«, amiből az következik, hogy a »nemi elforgácsolódásnak két legalantasabb, társadalmilag szankcionált formája, a kényszerházasság és a prostitúció lassanként meg fog szűnni, mert a konstruktív gondolatok diadala után nem fogják tudni kielégíteni az emberek szükségleteit.«

A szabad szerelem, mely a társadalmi szereplésükre gondosan ügyelő és »jó hírüket« reszketve féltő felsőbb körökben szinte lehetetlen, egyre jobban terjed a polgárság körében és még inkább a proletariátusában. A társadalom az erkölcsi törvények elleni; vétségnek tekinti, elítéli s a házasság előtti nemi érintkezés színvonalára alacsonyítja le. Ilyennek tekinti a törvénykönyv is. Ha két szabadszerelemben élő ember szükségét érzi annak, hogy állandóan együtt legyen s közös lakásban és háztartásban éljen, a törvény »konkubinátusnak« tekinti viszonyukat s rendőrségi zaklatásoknak teszi ki őket. Jogot ad a poroszló durva kezének arra, hogy a lelki és fizikai közösség talán leggyengédebb szálait szétzakíthassa. Ha pedig a szabad szerelemben élők

külön lagnak s csak időnként találkoznak, úgy a kerítésre vonatkozó áldatlan paragrafus fenyegeti azt, aki hajlékot ad nekik. Kíváncsi szemek' leskelődnek rájuk és lelketlen kémek követik nyomon őket.

A hatóságok magatartását ilyen esetekben kitűnően jellemzi az alábbi példa, mely egyúttal rávilágít amaz intézmények gondolkodásmódjára, amelyek hivatva érzik magukat az állampolgárok erkölcesi feletti gyámkodásra:

»Regr. No.....Lipcse, 1909–

X. Y. úrnak, Lipcse.

A hozzánk beérkezett feljelentés és az azzal kapcsolatos nyomozás alapján kiderült, hogy Ön özvegy X.-nével házasságszerű viszonyt folytat, ami közbotrány tárgyát képezi. Az 1834. febr. 8-án kelt törvény 34-ik paragrafusa értelmében felszólítjuk önt, hogy ezt a viszonyt e határozat kézbesítését követő tizennégy napon belül bontsa fel és egyben mindketten különböző házba és különböző lakásokba költözködjének, valamint az egymás otthonában való megszállástól, újbóli összeköltözködéstől s az éjszakák közös otthonban való töltésétől tartózkodjanak. E rendelkezés bármely pontjával szemben tanúsított makacsság tíz márkáig terjedő, behajthatatlanság esetében három napi fogházra átváltoztatható pénzbírságot von maga után.

A jelen értesítés elküldéséért járó, alant jelzett költségeket tizennégy napon belül a rendőrség pénztáránál címzett megfizetni tartozik.

A lipcsei városi rendőrség pénzügyi osztálya.«

A hatósági beavatkozásnak egy másik fajtája nagy port vert fel az osztrák sajtóban a háború előtt. Az eset főszereplője egy társadalmilag és szolgálatilag kitűnő hírben álló katonatiszt volt, egy altábornagy. H. altábornagy huszonegy esztendő óta élt szabadházasságban egy asszonnyal, mert a nő nem tudta lefizetni azt a kauciót, amelynek hiányában katonatiszt nem köthet törvényes házasságot. Viszonyukból négy gyermek született. Miután H.-nak minden abbeli kísérlete, hogy gyermekeit törvényesítse, eredménytelen maradt, elhatározta, hogy megvárja, míg tábornokká nevezik ki, mely rangban megszűnik a kaució kötelezettsége. A rég várt kinevezés 1911. novemberében bekövetkezett. H. benyújtotta felettes hatóságánál házassági szándékára vonatkozó kérvényét, amelyet azonban a hadtestparancsnokság azzal az indokolással utasított el, hogy nem méltó egy katonatiszthez olyan nőt elvenni, akivel huszonegy esztendő óta él szabad házasságban, sőt gyermekei vannak tőle. Beadványa miatt felettesei tovább is kellemetlenkedtek neki és a hadtestparancsnokság értésére adta, hogy jól tenné, ha nyugdíjaztatását kérné, míg végül H. huszonegy éves leánya úgy torolta meg a családján és szüleinek egymáshoz való viszonyán esett sérelmeket, hogy az esetért a felelősség terhét viselő

hadtestparancsnokot a tisztikar szemeláttára arculütötte.

Elnézőbb s nagyobb szociális megértést tanúsít e problémával szemben a francia katonai törvénykönyv. Azok a nők, akik katonai szolgálatot teljesítő egyénnel szabad szerelemben élnek, egy 1909-ben kelt rendelkezés szerint ugyanabban az anyagi támogatásban részesülnek, mint a tartalékosok esküdt hitvesei. Az állam anyagi támogatás tekintetében nem tesz különbséget a törvényes és szabad házasság között. A katonai hatóságok pénzküldeményei, melyeknek hivatalos címzése »X. kisasszonynak, Z. közkatona élettársnőjének«, persze sok helyütt derűtséget keltenek s bizonyos körök ama aggodalmuknak adtak kifejezést, hogy ezek a segélyezések nagyon is igénybe fogják venni az állampénztárt, mert a szabad házasságban élő katonák száma jóval nagyobb, mint a törvényesen házasoké. Mégis ez az intézkedés alapján véve a szabad házasság félhivatalos tudomásulvételét jelenti.

Svédországban a szabad házasságot »nem tökéletes házasság« nevéen ismeri a kormány, egyben rendezi s megállapítja következményeit, azaz megszabja, milyen körülmények között élvezhetik az ilyen állami beavatkozás nélkül létrejött házasságokban szereplő asszonyok és gyermekek ugyanazokat a jogokat, mint a törvényes feleség, és gyermek., Három módja van ott a »nem tökéletes házasság« kötésének. Az első törvényes ígéret tanuk jelenlétében, de hatósági személy jelenléte nélkül. A második törvény előtti elismerés. Végül a harmadik egyházjogi természetű s csak akkor alkalmazzák, ha az összeköttetés-

ből utód származik. Állítólag a szabad házasság Svédországban egyáltalán nem áll ellentétben a nagy tömegek erkölcsi felfogásával. Évek hosszú sora óta készítették elő ott ezt az új intézményt a baptisták. Ők követelték a »lelkiismereti házasság« elismerését. A »nem tökéletes házasságban« élő feleket ugyanolyan feltételekkel és eljárások alkalmazásával választják el egymástól, mint a törvényeseket. Németországban és egyebütt kevesebb megértéssel kezelik a szabad házasságot. A törvény ugyan nem üldözi, de közerkölcsbe ütközőnek tekinti és a rendőrség*, mint az erkölcsök őre, élhet beavatkozási jogával, sőt eljárhat ellene. A magánszervezetek is több ízben harcot indítottak a szabad házasság intézménye ellen s rendszerint ilyenkor derül ki, mily elterjedt ez az életforma mindenütt. Így a bécsi keresztényszocialista nőegylet megállapította, hogy egyetlen egy, kilencven házból álló uccában kétszáznyolcvan személy él vadházasságban. Ez a számadat kizárólag proletárkörökre vonatkozik, amelyeknek politikai szervezetei is a szabad házasság mellett foglalnak állást, mivel tiltakozásnak tekintik az egyháztól és az államtól támogatott kényszerházasság ellen.

A zaklatások és kellemetlenkedések gyakran arra készítetik az üldözötteket, hogy végül mégis csak az anyakönyvvezetőhöz menjenek. Még kényelmetlenebb a helyzetük, ha gyermekük születik és nem akarják, hogy a gyermek élethossziglan magán viselje a törvénytelen származás bélyegét. így hát a szabad házasság¹ a társadalomnak még mindig eredményes nyomása és a többség ellenállása következtében egyelőre csak

a kényszerházasság előstádiumának számít. A házasság s a szexuális élet teoretikusai a szabad házasságot a próbaházasság formájában igyekeznek népszerűsíteni. Bizonyos vidékeken ez a próbaházasság a parasztlakosság körében évszázados tradíció. Itt azonban nem arra szolgál, hogy a felek meggyőződjenek arról, vajjon testileg és lelkileg, külső és belső tekintetben egymáshoz valók-e, hanem tisztára a meggondolás és a gazdasági mérlegelés eredménye. A parasztnak munkaerőre van szüksége a gazdaságban, a legolcsóbb és legmegbízhatóbb munkaerő pedig önmaga, feleségével és gyermekeivel. Főleg tehát azért házasodik, hogy utódjai legyenek s előbb meg akar győződni, vajjon nem meddő-e az asszony s bírja-e a szülés terheit s csak ha megállja helyét, veszi feleségül. Ezért hát a paraszt gyakran évekig tartó viszonyt folytat – amit a mi szempon-tunkból csakugyan próbaházasságnak tekinthetünk – s gyakran már jóegynéhány gyermeke van, amikor elmegy az asszonnyal a paphoz és a jegyzőhöz. Ezekben a körökben természetesen a törvénytelen gyermek nem szégyen, mert csak azt az asszonyt vetik meg, aki meddő.

A próbaházasság előnyeit Amerikában is felismerték, míg a voltaképpen szabad házasság az amerikai erkölcsi felfogás ridegsége folytán nem népszerű. Chatalan, New-York állam legfelsőbb törvényszékének bírása 1913-ban megengedte, hogy tizennyolc éven aluli személyek próbaházasságra lépjenek. Ha a házasság nem felel meg a várakozásnak, a fiatalok a kapcsolat felbontását kérhetik. A fiatakorúak sűrű házasodására való tekintettel, a fiatalok próbaházassága örvendetes

intézmény, modern formája annak, hogy »gondold meg jól, mielőtt örökre lekötöd magad«, mely mondásban az »örökre« szó melleleg erősen túlzott. Az amerikai törvény abból indul ki, hogy a fiatalok hét (1) éves koruktól kezdve házasságképesek. A leányok tizenkét éves koruktól, a fiúk tizennégy éves koruktól egyenrangúak a felnőttekkel a házasságkötés tekintetében. 1910-ben 14.437 tizenöt évnél fiatalabb leány ment férjhez az Egyesült Államokban. A fiúk közül 1585 tizenöt éves korban s azon alul kötött házasságot.

A DIVATHÖLGY

Írta: S. WEISSE

A divat társadalmi jelentősége. – A leegyszerűsítés. – Rövid szoknya. – Lenge ruházkodás. – Karcsúság. – A testiség kultusza – Az új női szépségideál

Láttuk az eddigiekben, mik voltak azok a társadalmi momentumok, amelyek a két nem egymáshoz való viszonyát és ezzel a szexuális erkölcsöt az utóbbi évtizedekben oly gyökeresen átalakították. Kimutattuk, milyen döntő fontosságúak a (gazdasági körülmények az együttélés különböző formáinak kialakulásában s milyen új lehetőségeit teremti meg a szexuális életnek a régi patriarkális nemi erkölcs felbomlása. A következőkben megpróbáljuk felvázolni ennek a belső átalakulásnak kifelé vetített képét a maga legkonkrétebb megvalósulásában, azaz megpróbáljuk megrajzolni a modern felszabadult nő külső képét, úgy, ahogyan az legtipikusabb kivirulásában, a grande dame-ban jelentkezik.

Az eddig elmondottakból önként következik, hogy a kifinomult ízlésű, modern nő külső megjelenésében is különbözik elődjétől. Abban a pillanatban., amikor a női nemnek sikerült kiszaba-

dítania magát a régi szexuális erkölcs béklyóiból és titkos befolyását a közállapotokra nyílt és felelősségteljes közszerepléssel cserélhette fel, egyben kivetkőzött azokból a ruhadarabokból is, amelyek előbbi állapotát voltak hivatva karakterizálni és nyomban új valóságának megfelelően alakította át külsejét úgyannyira, hogy szükség esetén nyugodtan követhették volna a megfordított módszert és a modern nő külső képéből következtethettünk volna azokra a változásokra, amelyek a régebbi generáció asszonytípusától megkülönböztetik.

Már többen megállapították, hogy a ma emberének mindig a közelmúlt divatja a legnevetesebb. Valóban nehéz komolynak maradni, ha a múlt századvég nőalakjának külső képét magunk elé idézzük. Párnáskarú, dúskeblű, a fűző által eltorzított »darázsderekú« nő jelenik meg előttünk, a turnúr felpuffasztja az altestet, a fűzőbarázda pedig két részre osztja és megszakítja az alsó- és felsőtest vonalai közötti átmenetet. A kalaptól kezdve, amelyet elborítanak a szalagok, tollak, virágok és pomponok, a földet söprő szoknyáig, minden egyes öltözékdarab önmagáért való s önmagát érvényesíti. A nő dekoratív jelenséggé válik ezáltal, nehézmozgású, ünnepélyes díszlénnyé, akit értékes brokátok, bársonyok és selymek borítanak, mint valami oltárt, amelyet áhítattal kell csodálni s óvatosan kell közelednünk feléje. Kettős tendencia nyilvánul meg ebben a régimódi ruházatkodásban: egyfelől annak a hangsúlyozása, hogy a nő privilegizált lény, hozzáértő műgonddal felcicomázott bálvány, másfelől szexuális objektum, amire a keblek és genitáliák

kipárnázott alátámasztása hívja fel a figyelmet. Mai érzésmódunkkal és ítéletünkkel tekintve a dolgot, mindenképpen hazugnak kell éreznünk a patriarkális idők női divatját. Hazugnak, mert elleplezi a női testet és a vonalak naiv szépségét elhanyagolva, erőszakos módon emeli ki a nőnek, mint nemi lénynek attribútumait. Egyfelől a Minnesängerek áhítatos rajongásával isteníti a nőt, másfelől a legbrutálisabb realizmussal emeli ki a csípőket, mintegy kérkedvén azzal, hogy a nő szerepe a szülés és a kebleket, mintha meg akarna bennünket nyugtatni afelől, hogy fel tudja táplálni gyermekeit. Főként pedig hangsúlyozni akarja, hogy a nő szerepe az életben a parádézás és a cicoma, ami szintén hazugság, mert hiszen a parádés ruhát, amely elnehezítette mozgását és képtelenné tette a munkára, a nő csak ünnepélyes alkalmakkor, vagy kimenőre öltötte fel.

Nyilvánvaló dolog, hogy amint a nők szereplése a nyilvános életben általánosabbá válik, le kellett dobnik magukról a mozgásaikat béklyóba szorító felesleges sallangokat és kisajátítván maguknak a mindaddig férfiaknak fenntartott hivatások nagy részét, külső megjelenésükben is közeledniök kellett a férfiak praktikus ruházkodásához, sőt csakhamar túltesznek egyszerűségben a férfiak ruházkodásán. Ezzel egyidejűleg lemondtak a régi fűződivatról s a nemi jellegnek kirakatszerű hangsúlyozásáról. Az első jelentékeny eredmény a reformruházkodás volt, amely lehetővé tette a test teljes szabadságát. Ebből az alapelvből kiindulva, a gyorsan váltakozó divat mind konzekvensebben kezdte érvényesíteni a nő

természetes vonalainak és mozgási gráciájának érzékeltetését. Egyidejűleg megrövidül a szoknya is, hogy a láb szabad mozgását ne gátolja, a nők ruházkodása egyre lengőbbé, könnyedebbé válik, teljesen elveszti öncélját s immár csak arra szolgál, hogy minden tekintetben hozzásimuljon a test természetes bájához és elősegítse annak érvényesülését.

Amde a leegyszerűsítés után csakhamar újra fellép a dekoratív hatásokra törekvő tendencia, amelynek karakterisztikuma a karcsú vonal. Ez a karcsúság, hajlékonyság, sudárság jellemzi az új nőtipust, a kisportolt testű, modern hölgyet, aki a higiénia követelményei szerint ápolja testét, hogy minél rugékonyabb, minél üdőbb maradjon.

Akármennyire egyszerűvé vált is a szép nem ruházkodása, a nők csakhamar rájöttek arra, miként válhatnak ki látszólag egyszerű eszközökkel erotikus, izgató hatásokat. Ha ma jóval kevesebb kelmét hord is magán a nő, mint annakelőtte, annál nagyobb gondot fordít arra, hogy lenge ruházata kívánatossá, ingerlővé tegye alakját. A legfontosabb ruházkodási anyagok egyike a selyem, mely gyengéden és puhán simul a testhez, kiemeli az idomok vonalait és érezni alatta a bőr illatos melegét. Ugyancsak erotikus hatásokat vált ki a női szoknya, mely a lábat térdig szabadon hagyja, hogy a láb karcsú vonala és a kecses járás minél jobban érvényesüljön. A régi nehéz szövetek helyett selyemből és műselyemből készült pehelykönnyű ruhát hord a mai nő, úgy hogy egész öltözéke elfér összehajtogatva a retiküljében. A rövid szoknya következtében

elsőrendű fontosságú ruházkodási darabbá vált a harisnya és a cipő. Míg régebben a feltűnés nélküli fekete szín volt az uralkodó, most a szoknya rövidülésével a divathölgyek a világosabb színeket, főként a testszín különböző árnyalatait favorizálják, mintegy a meztelenség illúzióját akarván fokozni. Ugyanilyen gondot fordítanak cipőikre, amelyek a legfinomabb bőrfajtákból a világos színek legkülönbözőbb árnyalataiból készülnek s amelyekkel a legnagyobb luxust fejtik ki. Egyaránt divatban van az alacsonysarkú, úgynevezett trottőrcipő és a magas, XVI. Lajos sarok, amely karcsúbbnak tünteti fel az alakot, kecses formát kölcsönöz a lábnak, könnyeddé és lebegésszerűvé teszi a járást. A legnagyobb luxust a modern nő azonban talán mégis fehérneműjével fejt ki. Azt lehetne hinni, hogy a női szeméreméret ma az elegáns fehérneműben összpontosul, mert a mondain nő jobban szegyéme ha régimódi fehérneműben, mintha meztelenül pillantanák meg. A karcsúságra való törekvés eredményeképpen a modern fehérnemű selyemből készül, mert ez nem kövérít és a testhezálló divat ingerlő hatását fokozza. A modern kombiné fátyolszerűen vékony anyagból van s egyáltalán nem a test melegentartásának célját szolgálja, hanem kacér burok, mely a mellől a comb közepéig ér s szabásának raffináltsága, a betétek és szegések díszje kívánatossá teszi. A kombinék világos színei édes, szép harmóniát hoznak létre a testszín és a kombiné között.

A test karcsúságának és a vonalak szépségének kiemelését célozzák a mélyen dekoltált estélyi ruhák is, amelyeken az anyag finomsága

pótolja a mennyiséget. Pókhálóvékonyságú selymek, testhez tapadó finom arany- és ezüstsálak jelzik a ruhát s teljesen szabadon hagyják az éhes férfiszem számára a hátat, a vállat és a karokat, sőt még a mellbimbók helye is világosan látszik a vékony lepel alatt. Az estélyi dekoltázs divatja visszahatott különben az uccai ruházkodásra is, amelynél a karok szintén a vállig szabadok, a nyak mellig meztelen. A modern nő erotikus toalettdarabjai közé tartozik a szűk, vagy bőnadrágú pizsama is, rövid vagy hosszú, férfias szabású kabáttal, amely természetesen nem szorította ki a könnyű hálóinget, de gazdagabbá tette a női kacérság kifogyhatatlan fegyvertárát s a szerelmi stratégia eszközeit.

A modern nő ruházkodása tehát minden vonalon a meztelenség diadalát jelenti, szemben a patriarkális korok divatjával, amely a meztelenség leplezésével igyekezett erotikus hatásokat kiváltani. Ugyanazzal a folyamattal találkozunk itt tehát, amellyel a nő felszabadulását a régi konvenciók alól már előbb jellemeztük. A titkos és elrejtett erotikus hatást nyílt és tudatos hatniakarás váltja fel, a sejtetés és elrejtőzködés helyét határozott és félreérthetetlen öntudatosság. Mert a női nem korántsem adta ki kezéből erotikus fegyvereit, amikor a budoárok és hálósobák félhomályából a nyilvános élet színére lépett, sőt sokkal kíméletlenebbül s öntudatosabban alkalmazza őket, mint a régebbi idők álprüderiájának kényszere következtében tehette volt. Mint minden más téren, úgy a szexualitás terén is felvette a harcot a másik nemmel és most a saját nemi volta fölötti pironkodás, a tar-

tózkodó viselkedés helyett egyenesen agresszíven lép fel, hogy mint nemi lény is a lehető legelőnyösebben érvényesüljön. Ennek a célnak a szolgálatába állítja minden igyekezetét, sőt, mint látni fogjuk, visszanyúl a legrégebb korok fogásaihoz is, hogy minél kívánatosabbá, minél kelen-dőbbé tegye magát. Itt az arcfestésre és a kozmetikára gondolunk.

A rúzs és a szemöldökfestő rudacska, amely ma egyetlen modern nő retiküljéből sem hiányzik, néhány évtizeddel ezelőtt még teljesen ismeretlen fogalom volt a polgári nők társadalmában s a »kikészítettség« a »rossz nők« legfeltűnőbb ismertetőjele volt. A szépségnek ez a mesterséges retusálása ma a legmagátólértetődőbb dolgok közé tartozik s valóságos művészetté fejlődött.

A karcsú vonalra való törekvés egyébként is kemény megpróbáltatásnak teszi ki a női nemet. Minden egyes étkezésnél gondosan ügyelniök kell arra, hogy a felvett táplálék túl ne haladja a pontosan kiszámított kalóriamenny is éget, állandó gimnasztikával és sportolással kell formában tartani tagjaik rugékonyságát. A levegő-, víz- és fény kúrák, a mensendickezés, a ritmikus testgyakorlatok, a punktroller mind arra szolgálnak, hogy a női test megtartsa karcsúságát és izmosságát.

Mindezeket a műveleteket, amelyek a modern divathölgy idejének háromnegyedrészt igénybeveszik, higiénikus szempontból csak üdvözölni lehet. A testiség hangsúlyozottabb kultusza, mely a női társadalom minden rétegére kiterjed, hatékony tényezőjévé válik az emberi faj testi fejlődé-

sének és a fiatalság meghosszabbodásának. A fiatalos öltözködési divat visszahat a lélekre s megvédi a megöregedéstől, a meztelenségnek és a női erotikumnak nyíltabb hangoztatása pedig megfosztja a szexualitást titokzatosságától, egészségesebbé, magátólértetődőbbé teszi. A test ápolására fordított gond, főként pedig a sportolás, levezeti a felesleges szexuális izgalmakat, a koedukáció, a week-endezés, a közös strandfürdőzés, a fesztelen érintkezési formák pedig lojálissá teszik a nemek csatáját és az állandó együttlét folytán finomabbra temperálják az elkerülhetetlen erotikus feszültséget.

Bármily paradoxul hangzik, mégis azt kell mondanunk, hogy a testiség új kultusza idézi elő azt a finomabb erotikus atmoszférát, amely mintegy ködpáraként lebegi körül a modern divathölgyet. A patriarkális korszak nőtípusának úgy külső, mint szublimált erotikuma ehhez viszonyítva, sokkal durvább fejlődési stádiumot jelent. Gondoljunk csak arra, mennyivel bujább, »kéz-zelfoghatóbb« az az ingerlő hatás, amelyet a fűzővel kiemelt keblek, a széles csípő és a turnürrel kidomborított idomok váltanak ki, mennyivel paráznább az a divat, amelynek legfőbb eszköze a sejtetés, mennyivel »pikánsabb« az a társalgás, amely állandóan a tulajdonképpeni mondanivaló körül kering s a legfellengősebb körülírások segítségével kerüli ki a tulajdonképpeni mondanivalót. Még a régi világ jólnevelt szüzeckéinek pipiskedésében és pirulásában is sokkal több fojtott erotikum lehetett, mint a mai sportgörlök nyílt és fesztelen pajtáskodásában.

Mi, akik e sorokat írjuk, hiszünk az energia

állandóságának törvényében s ezért úgy gondoljuk, hogy a női erotikum kvantitása állandó a világtörténelem minden fázisában és csupán megnyilvánulásának formái változnak. Ugyancsak az energiák általános törvényével igazolható az a tapasztalat, hogy az erotikus feszültség fokozódik az elfojtottsággal. Ezt az állításunkat fényesen igazolják Freud professzor iskolájának megállapításai, amelyek szerint a visszafojtott szexualitás sokkal kórosabb következményekkel jár az egyénre s e réven szűkebb környezetére is, mint a szexuális vágygal való nyílt és tudatos leszámolás.

A modern nő erotikus hatását talán úgy jellemezhetnék a legjobban, hogy azt nem koncentrálna többé testiségének a férfiakra nézve erogén jellegű területeire, hanem a belőle kiáradó erotikum egyenletes, enyhe fluidumként lebegi körül. Pontosabb fogalmazásban: a patriarkális korok erotikus nőtípusánál a keblek, a dús csipők, a feltornyozott konty mintegy gyűjtőtornyai voltak a belőlük áradó erotikus feszültségnek, míg a modern nőnek éppen, mert testének minden egyes pórusa át- és áterotizált, ilyen hangsúlyozott erotikacentrumokra nincsen szüksége többé. A modern nő erotikus hatását tehát, megint egy freudista kifejezéssel élve, a régebbi nőtípus erotikus hatásához viszonyítva, erősen szublimálnak tekinthetjük. Erre vall az a körülmény is, hogy a modern nők öntudatlanul is igyekeznek visszafejleszteni testükön azokat a teltségeket és domborulatokat, amelyek provokatív módon válthatnának ki erotikus gerjedelmeket. A modern szépségtípus a régebben divatos szépségtípushoz vi-

szonyítva infantilis, elfiúsodott. Ha már most megkíséreljük fogalmilag tisztázni, mit jelent a szépségideálnak ez az átalakulása, a következő eredményekhez jutunk: ·

A női szépségideálnak a fiús testalkathoz való közeledését elsősorban nem annyira erotikus és esztétikai követelmény, mint inkább a külső kényszer váltotta ki. Már rámutattunk arra, hogy a régebbi korok ruházkodása mily merev burokkal vette körül a nőt, mennyire alkalmatlanná tette arra, hogy tagjait szabadon és könnyedén mozgathassa. Ám minderre nem is volt szükség addig, amíg hivatása teljesen a házhoz kötötte s a nyilvános életben inkább csak ünnepélyes parádék alkalmával mutatkozott. A helyzet azonban teljesen megváltozott, amikor a nők előzönlötték a közpályákat és kisajátították a maguk számára mindama munkalehetőségeket, amelyek eddig kizárólag a férfiak számára voltak fenntartva. A női divatnak első reakciója erre a társadalmi átalakulásra természetesen az volt, hogy igyekezett hozzáidomulni külsőleg is a férfiak öltözködési módjához, eleinte a leggroteskebb szolgálai utánzásal. (Nadrágszoknya.) Másfelől maguk a nők is igyekeztek a vetélkedés és az érvényesülési láz első hevében mintegy elfeledtetni a férfiakkal nemi jellegüket, mintha meg akarták volna győzni a másik nemet afelől, hogy a nemek kiegyenlíthetetlennek látszó különbsége illuzórikus. Az orosz diákleányok eleinte szándékosan öltözködtek rosszul, hordtak néha ok nélkül is pápaszemet, nehogy valaki kételkedni merjen erkölcsi komolyságukban. Ez az áldatlan korszak azonban, amelyben az emanci-

pált nő első buzgóságában szinte teljesen feladta nemi jellegét, elhanyagolta külsejét és szándékosan rosszul öltözködött, szerencsére elég rövid ideig tartott. A nők egyenjogúságának gyakorlati érvényesülésével újra felébredt a női nemben az örök kacérság s most már azon voltak, hogy az adott viszonyokhoz alkalmazkodva, újra kifejlesszen egy szépségideált s annak elismertetését a másik nemre rákényszerítse.

A régi szépségtípushoz visszatérni a mondott okok folytán mégsem lehetett. Megmaradt, mint láttuk, a karcsú, fiús test, a férfiasra nyírott rövid hajviselet és a járást semmiben sem gátló rövid szoknya.

Ebben az átalakulásban a férfias, illetve fiús testalkathoz való hozzáidomulásban a legnagyobb áldozatot ott hozta a nő, amikor megfosztotta magát attól az ékességétől, amely a másik nemben minden időközön át majdnem a legfőbb erotikus vonzóerőként hatott: hosszú, hullámos hajfürtjeitől. Hiszen elég az Énekek Énekének, a költők áradozó, himnikus lelkeségére gondolnunk, amikor Vénusz aranyos fürtjeit, a haját arany fésűvel fésülő Loreleyt éneklik, hogy megértsük, milyen elragadtatást váltott ki a férfiakból a nőnek ez a fejedelmi ékessége, amelyet fűszerek és kenőcsök tettek illatosná, amelybe mámorosan temette bele arcát a boldog szerelmes, amelynek egy-egy fürtjét féltő gonddal őrizte szerelmes zálogként a boldogított. Ámde amilyen nagy ékességét jelentette a dús hajkorona az elmúlt idők asszonytípusának, ép olyan terhet is jelentett a számára. A sűrű, nehéz hajfonatok fésülése, mosása, illatosítása, kontyba tűzése végtelen gondot és időt igé-

nyelt. Egy-egy sikerült frizura elkészülte után állandóan ügyelniök kellett arra, hogy a hajdísz épsége csorbát ne szenvedjen. Mindez szerfelett komplikáltnak tűnt fel abban a pillanatban, amikor a nőemancipáció következtében életmódjuk és napirendjük tökéletesen átalakult. A modern nőnek, aki napját otthonán kívül, nyilvános elfoglaltsággal tölti, vajmi kevés ideje van arra, hogy állandóan hajának igazgatásával foglalkozzék s reggel sem áll annyi idő a rendelkezésére, hogy órákat szentelhetne a művészi frizurának. Ennek ellenére hosszú időbe került, amíg a nők egyetemesen rászánták magukat a bubi-, vagy etonfrizura viseletére. Lépésről-lépésre, mintegy vonakodva mondtak csak le néhai ékességükről, de lassanként mégis csak lemondtak, mert így követelte ezt a gyakorlatiasság és mert lassanként kezdett idegenül hatni a nők egyébként már teljesen fiússá lett külsején. Ezzel a lépéssel teljesen befejeződik a modern nőtípus kialakulása s a regényes korszakok asszonyideálját fantasztikusan feltornyozott frizuraival csak a nagy bálokon és estélyeken látjuk viszont, bár a ma divatos fehér, lila, zöld és arany parókák természetellenes díszje többnyire szintén a rövidre nyírt etonfrizurák illúzióját kelti.

A FÉLSZŰZ

Írta: Dr. S. WEISSE

A modern leány. – A szüzesség értékelése. – Kazuistika –
A formai szüzesség. – A félszűz

A háborút követő forradalmak és ellenforradalmak, inflációs és deflációs korszakok zűrzavarában a nő egyre tudatosabban érvényesíti befolyását a nyilvános életben és felszabadultnak érezvén magát a férfiak által rászabott konvenciók alól, maga határozza meg a jövőre nézve azt az életformát, amelyet a maga számára kívánatosnak tart. Az új felszabadulásnak kétféle következménye mutatkozik, egyrészt valami könnyű mámor, a nagynehezen kivívott szabadságnak jóleső érzése, amely vakmerővé, kacérrá és magabizakodóvá teszi a modern leányt, másfelől, ennek mintegy ellensúlyozásul, nagyobb felelősségérzet és komolyság, amellyel összehasonlítva a régi nemzedék leányainak pironkodó magakelletése naisairie-nek látszik.

A modern leány külső és belső tulajdonságait természetesen szintén a megváltozott gazdasági körülmények alakították ki. Már említettük, hogy a háború után megindult szanalási folyamatnak nem sikerült teljesen visszaszorítani a nőket azokból a

gazdasági pozíciókból, amelyeket a háború folyamán kiharcolt magának. A háború óta minden valamirevaló modern leány igényt tart arra, hogy egyénileg is teljes emberszámba vegyék s azon van, hogy lehetőleg maga keresse meg a kenyerét s ne függjön gazdaságilag senkitől, még attól sem, akinek élettársául szegődik. Ez a magatartás természetesen nem csupán önérzeti kérdés a modern nőnél, hanem társadalmi szükségesség is. A mai idők állandó gazdasági krízise közepette a férfiaknak *csak igen kis hányada, érzi a maga existenciáját* annyira megalapozottnak, hogy a régi értelemben vett családalapításra gondolhatna. A házasságnak az az értelmezése, amely szerint a férfi a házasságkötéssel végleg biztosítja a nő jövőjét gazdasági tekintetben, ma nagy részben illuzórikussá vált, ami egyúttal a házasságnak, mint intézménynek bizonyos mértékű krízisét jelenti. A házasság intézménye kétségtelenül ma is fennáll, de elveszett mögüle a szilárdságnak és tartósságnak az a rendíthetetlen érzése, amely a házasságot eredeti értelmében szinte szentséggé avatta. Igaz, hogy a házasság fogalma mögött mindig ott rejlett az érdekközösség gondolata is, amit a hozomány szokása fejezett ki a legnyilvánvalóbban. Azonban a hozománynak is csak addig volt értelme, amíg az ingatlant vagy komolyan biztosított életjáradékot jelentett, vagy – polgárabb viszonylatokban – életfogytiglan biztosítottnak látszó jövedelmi forrást. (Betársulás, haszonrészeseedés, szilárd existencia.) Mikor azonban az élet a gazdasági krízisek szakadatlan sorozatából áll, minden ilyenemű garancia illuzórikussá válik és senki sem bízhat egyébben, mint a saját készségében arra, hogy az élet viszontagságai közepette megállja

a helyét. Ilyen viszonyok közepette megszűnik minden különbség nő és férfi, mint gazdasági lény között s a házasság is elveszti gazdasági szerződés jellegét. Ám amit a réven vesz, azt megnyeri a vámon. Kényszerű gazdasági közösség szerint, amelyben csak az egyik fél köteles keresni, két kenyérkereső ideális szolidaritásává lesz s amit veszít megbízhatóságában, azt visszanyeri intenzitásban. Igaz, hogy egyre kevésbé hasonlít ahhoz, amit a régibb nemzedékek házasságnak neveztek s talán nem is egyéb hagyományos konvencionál, amely csak azért van érvényben, hogy a két egymáshoz vonzó lény együttélésének társadalmilag elfogadható formája legyen, hiszen »szentség«
 volta könnyű felbonthatósága következtében teljesen megszűnt.

A házasság fogalmának eredeti értelmezésével elválaszthatatlanul összefügg a szüzesség ténye, amely éppen az említett változások folytán sokat veszített abból a szinte vallásos nimbuszból, amely emberemlékezet óta hozzá fűződött. A patriarkális időkből ránkmaradt nemi erkölcs szigorúan megköveteli a nőtől, hogy a házasság konzumpciójáig érintetlen maradjon. Ez a követelmény az emberek együttélésének ezer változatán át átöröklődött napjainkig s hallgatólagosan még ma is erkölcsi követelménynek számít. Könnyű megértenünk, milyen motívumokból fakadt a patriarkális korszakban a nő szüzességének ez a hangsúlyozott megbecsülése. Abban az életfogytiglan szóló szerződésben, amit a házasság eredetileg jelentett, s amelyben a férfi kötelezte magát arra, hogy a nő testi-lelki jólétéről teljes mértékben gondoskodik, egyúttal biztosítani óhajtotta magát visszamenőleg is afelől, hogy felesége az ő kizárólagos tulajdona s amily kegyetlen

retorziókkal élt a férj, ha a házasság konzumpciója után hűtlenségen érte, oly kíméletlenül küldte vissza szüleihez, ha arról kellett meggyőződnie a nászéjszakán, hogy választottja másokat is boldogított előtte szerelmével. Az ilyen visszaküldés az elképzelhető legnagyobb szégyen volt, nem csupán a fiatal asszonyra, hanem annak egész családjára nézve, amely mintegy felelősséggel tartozott hozzátartozójuk testi szeplőtlenségéért. Egy balkáni parasztnépnél még ma is szokásban van a lakodalmat követő reggelen felmutatni a véres ágyneműket a ház körül összegyűlt rokonságnak. Ezt az erőteljes bizonyítékot a mi polgári társadalmunk nem várja ugyan el ma már az újdonsült asszonytól, de hallgatólagosan ragaszkodik azért a szüzesség követelményéhez, bármily csaloéka értékű bizonyíték a hymen sértetlensége. Dr. A. Freyburger írja *Meine Erlebnisse als Frauenarzt* című tanulságos könyvében (Leipzig, 1922), hogy egy ízben egy H. nevű joghallgató kereste fel rendelőjében, aki közölte vele, hogy hosszabb idő óta viszonyt folytatott K. L. tizenhatesztendős úrileánnyal, aki azonban néhány héttel ezelőtt szakított vele, mert igen előnyös parti kínálkozott a számára. A leány nevében arra kéri most az orvost, hogy végezzen el rajta egy bizonyos műtétet, nehogy leendő férje gyanút foghasson előéletére vonatkozólag. »Kijelenttem látogatómnak, hogy ilyen orvosi beavatkozásra csak a kérdéses hölgy anyjának tudtával és beleegyezésével vállalkozhatom s megkértem H.-t, küldje hozzám barátnőjét, mert személyesen kell beszélnem vele. Másnap K. L. kisasszony, egy nagyon szép, igen jómodorú úrileány, megjelent rendelőmben. Elismételte előttem mindazt, amiről már

előző napon értesültem s hozzátette, hogy nagyon fél az anyjától, aki oly rendületlenül hisz ártatlanságában s engem kér fel arra, hogy a történetet kíméletesen közöljem vele. Emberi kötelességemnek éreztem, hogy magamra vállaljam az ügyet. Még aznap este elmentem a megadott címre és sikerült K. L. anyját, egy miniszteri igazgató feleségét egyedül találnom. Kövid bevezetés után kereken megmondtam neki, hogy esküvő előtt álló leánya fennjárt a, rendelőmben s arra kért, legyek segítségére szeplőtlen voltának restaurálásában. Azt hittem – folytatta Freyburger dr. elbeszélését – hogy az anya oda lesz a felháborodástól, de nem ez történt. Megragadta a kezemet és csak ennyit mondott: – Úgy-e megteszi, doktor úr?»

Az imént elmondott eset bizonyára kirívó, de aligha egyedülálló. A mai leánygeneráció, amely teljes mértékben kiveszi a maga részét az élet küzdelmeiből, csak a legkritkább esetben várja meg az egyházi vagy állami szankciót, hogy szerelmi életet éljen. Ennek ellenére a szüzesség nimbusza rendületlenül tartja magát s mint az idézett példa bizonyítja, ha nem is¹ a tényét, de legalább a látszatát igyekeznek egyesek megőrizni. Még gyakoribb típus a félszűz, amelyet Marcel Prévost ábrázolt először élethűen hírhedté vált regényében. Azonban nem szabad azt hinnünk, mintha ezt a típust a modern kór »erkölcstelensége« termelte volna ki, mert mindenütt fellelhető, ahol a szüzesség formalisztikus követelménye kötelező. Sok jót erről a típusról igazán nem mondhatunk. Olyan társadalmi rétegekben jelentkezik gyakrabban, amelynek leánytagjai ki akarják élvezni a nemi szabadság gyönyöreit, anélkül, hogy az ezzel járó

felelősséget vállalni mernék, akik tehát tudatosan, vagy öntudatlanul rosszhiszeműek, mert félre akarják vezetni nemcsak környezetüket, hanem még önmagukat is. Leginkább azokban a kispolgári rétegekben mindennapos tehát, amelynek a leányai mintegy ismeretlen névre kiállított utalványnak tekintik szüzességüket, amelyre gondosan ügyelni kell, amíg a beváltó jelentkezik. Ezek a félszüek, akik sokkal temperamentumosabbak, semhogy vérüket a törvényesen megengedett szeretkezés napjának elkövetkeztéig fékezni tudnák, kényszerüleg előbb ismerkednek meg a szerelmi élet perverzitásaival, mint annak normális lefolyásával. A félszüek szexuális perverzitásaira éles fényt vetett legutóbb a nagy feltűnést keltett gyermekbűnpör berlini főtárgyalása, amelyen kiderült, hogy az egyik diáklány, aki egész éjszakákat töltött együtt fivérének osztálytársával, még érintetlen s viszonyuk kizárólag szexuális perverzitásokból állott. Ezeknek a szexuális perverzitásoknak megvan az a nagy veszélye, hogy teljesen korrumpálják azt, aki rabjukul esett s szinte képtelenné teszik arra, hogy később normális szexuális életet folytasson. De nemcsak a nemi ösztönöket korrumpálják, hanem a jellemet is, mert a lopott félgyönyöröknek természetes velejárója a hazudozás, a szlínlelés, az álprüdéria. Emil Preissner osztrák író az inflációs idők burzsoá-félszüzét rajzolja meg egyik mesteri novellájában, egy tizenhétosztendős zeneakademista leányt, aki feljárogat egyik férfikollégájához, de egy pillanatig sem feledkezik meg magáról annyira, hogy »ártatlansága« komoly veszélyben foroghatna. »Csengetett, mohó türelmetlenséggel nyitottam ajtót neki. Ott állt a küszöbön, elegáns sötétkék kosz-

tűmben, kis piros kalappal a fején, ajkán azzal, az ingerlő, gonosz kis mosollyal, amely mindig fejembe kergette a vért. Odaléptem hozzá és beljebb húztam a szobába. Engedte, de gyanakodó pillantásokat vetett maga köré, mintha attól tartana, hogy csapdába jutott. A mosolya mintha azt mondta volna: hiába minden, ne félj, túljárok az eszeden.« És később: »Szemét lehunyva tartotta, mialatt ki gomboltam a blúzát, de éreztem, hogy lehunyt pillái alól is figyeli minden mozdulatomat. Engedte, hogy magamhoz szorítsam, forró csókokkal borítsam el meztelen kebleit, aztán, mikor azt hittem, hogy mindenről elfeledkezett, hirtelen durván ellökött magától, felállt és fagyos tekintettel végigmért. Gonosz öröm lángolt a szemében, fölényes, kaján öröm. Felkapta magára ruháját, feltette kalapját, az ajtóhoz lépett, a divatos bécsi nótát dudorászva:

»Weine nicht, mein Liebchen, weine nicht,
Alles kannst du von mir haben, nur das Eine nicht.«

Ez a típus azonban, mint már rámutattunk, majdnem kizárólagosan a jómódú középosztályból kerül ki, abból a társadalmi rétegből, amely legmakacsabban ragaszkodik ahhoz a más viszonyokhoz mért nemi erkölchöz, amelynek a valóságos élettel való kapcsolata mindinkább meglazul. Ezek az élvhajászó, de tulajdonképpen boldogtalan fiatal leányok egy idejétmúlt előítélet áldozatai, amellyel szakítani nincs erejük, s amelynek titkos kijátszásában nem telhetik igazi gyönyörűségük.

Egészen más figyelmet érdemelnek ama társadalmi rétegek nőtagjai, akik, ha nem is számoltak fel véglegesen a házasság lehetőségével, – melyik mai leány tudna igazi lélekkel lemondani a férj-

hezmenés gondolatáról? – de a férjhezmenéssel csak mint távoli eshetőséggel számolva, úgy rendezik be életüket, ahogy azt egyéni szabadságuk és függetlenségük megóvása mellett az adott viszonyok között a legjobban lehetséges. Lelki kifogástalanságuk tudatában nem érzik szükségét annak, hogy látszat-erényekkel kérkedjenek, hanem bíznak abban, hogy ha a sors valakinek élettársául rendelné őket, úgy, az fel fogja bennük ismerni valódi értéküket. Ebbe a rétegbe sorozhatjuk azokat a saját keresetükből élő munkás- és hivatalnokleányokat, akik minden erkölcsi skrupulus és álszemérem nélkül szegődnek amellé a férfi mellé, aki iránt vonzalmat éreznek. Az ilyen kapcsolatoknál szinte másodrendű kérdéssé válik, hogy viszonyukat szankcionálta-e a törvény, vagy sem, hiszen a maga elhatározását követő független nőre a törvény sem gyakorolhat kényszert, hogy kedvese mellett maradjon, ha a szerelem kihalt a szívében irántia, viszont büszkesége sem engedi, hogy mellette maradjon, amikor úgy érzi, hogy a másik elkívánkozik. Mindamellett nagyon félreértének bennünket azok, akik a szabadszerelem dicsőítését olvasnák ki sorainkból. Már fentebb mondtuk, hogy a házasság intézménye nagyon is eleven még, nagyon is mély gyökerei vannak az emberi lélekben ahhoz, hogy a társadalom meglehessen nélküle. Nem is a házasság eltörlését hirdetik a jövő előharcosai, hanem annak a társadalom megváltozott szerkezetéhez alkalmazott reformját. A szabadszerelem mai formája nem végleges megoldás, sőt egyáltalán nem megoldás, hanem csupán kísérletezés valami sikerültebb megoldás felé, amely eredményes esetben oly meglepően hasonlít majd ahhoz, amit valamikor

»szerelmi házasságnak« neveztek, hogy a kettőjük közötti különbség igazán csak holmi hivatalos lépések elmulasztásában leledzik. Annyi bizonyos, hogy a házasság régi értelmezése alapos átalakításra szorul, ugyanabban a tempóban, ahogy az atomisztikusan-individualista társadalom kollektív jellegűvé alakul át. Ami pedig a két nem házasságonkívüli érintkezését illeti, úgy ez is mindinkább elveszíti »bűn«-jellegét s egyre inkább szociálhigiéniai kérdéssé válik minden metafizikai ballaszt híjával. A koedukáció, a sportok, a reformnevelés stb. nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalság nemi problémáját mindennemű miszticizmustól mentesítse.

A TITKOS PROSTITÚCIÓ ÉS FÉLVILÁG

Írta: S. WEISSE

A titkos prostitúció okai. – Titkos találkahelyek. – Páris. – Férfi prostituáltak. – Titkos találkahelyek leleplezése. – Kerítők. – Folyóirataik. – Hirdetések. – A test- és körömápoló „műintézetek”. – Cselédközvetítők. – A „leszólítás”. – Pincérnők. – A „lokál”. – Artistanők. – A festett világ. – Meztelen táncosnők.

A leánykereskedelemről szóló egyik értekezésében az angolok nagy írója, Shaw, a következőket mondja: »A prostitúció díja be van varrva a gomblyukaidba, a kabátodba, oda van ragasztva a gyufaskatulyádra és tüdobozodra, matracodba van tömve és a festékekkel együtt falaidra van kenve, sőt vízvezetékcsapod összekötőcsöveiben is megtalálod. Ivóeszközeid és kávéscsészéd glazúrája is ólommérget tartalmaz, melyet a tisztességes asszonyoknak munkabér fejében ajánlanak fel, míg a kerítő nő sültcsirkével és pezsgővel kínálja meg őket... Csak egyetlen gyógyszert ismerünk a prostitúcióval szemben, tegyék lehetetlenné minimális bértörvény és munkanélküli segély útján, hogy az asszonynak a

prostitúció és a keserves gazdasági szükség között választania kelljen; így azután a prostitúciónak nem lesz nagyobb hatalma a munkások; kézművesek és hivatalnokok lányai felett, mint a püspökök és grófok nőhozzátartozói felett... !«

Shaw e véleménye bármennyire kézenfekvőnek is tűnik fel, mégsem tudjuk teljes mértékben osztani. A munkáslányok nagyobb keresete talán alkalmas lesz arra, hogy egyeseket, akiket a gazdasági nyomás vitt testük árubabocsátására, visszatartsa a prostitúciótól. Azonban jól tudjuk, hogy a prostituáltaknak csak kis része fordul a gazdasági szükség következményeképpen a szerelmi vásár felé, jól tudjuk, hogy vannak jó családból származó, kellő, gondos nevelésben részesült leányok, akik kora fiatalságukban szöknek meg hazulról, mert fékezhetetlen ösztöneik a nemi élet posványába hajtják őket. Ez a típus az, melyet Lombroso s vele együtt a modern pszichológia született prostituáltaknak nevez.

Azonban eltekintve a született prostituáltaktól, akik fátumszerűen vannak eljegyezve a szerelmi vásárral, azt is jól tudjuk, hogy a leányoknak es asszonyoknak hatalmas sora nem gazdasági szükségből fordul a prostitúció felé, hanem a jobb, tarkább, színesebb élet utáni vágy, a luxus és az élvezet hajhászása vezeti el őket ide. Hány szerencsétlen teremtésnek volt kerítő je az elegáns ruha, melyet jobb viszonyok között élő társnőjükön láttak! Színházjegy, autókirándulás, jobb vacsora valamely mondain szórakozási helyen, hány leány sorsát pecsételte meg! Különösen áll ez a nagyvárosi prostitúció egyik formájára, az úgynevezett titkos vagy alkalmi prostitúcióra.

Aki éles határvonalat keres a nyílt és titkos

prostitúció között, az helytelen úton jár. Leghelytelenebb pedig az, amikor egyes írók definíciók segítségével akarják a prostitúció e két formáját egymástól elválasztani. A különböző definícióknál határvonalaképpen rendszerint rendőri ellenőrzés áll. Ezt már csak azért is helytelen, mert a legtöbb kultúráltamban a rendészeti ellenőrzés már megszűnt és helyébe egészségügyi ellenőrzés lépett, amelyet külön, e célból beszervezett egészségügyi közegek gyakorolnak. De ha ettől el is tekintünk, maga az élet annyi változatot produkál e téren, a határvonalak annyira egybefolyóak, hogy már ez a körülmény magában is lehetetlenné tesz minden helyes definíciót.

Nem is kíséreljük meg tehát, hogy éles határvonalat vonjunk a hivatasos és titkos vagy alkalmi prostitúció között és inkább megjelenési formájukban s a mindennapi életből vett példák segítségével fogjuk az olvasó számára megeleveníteni mindazt, ami e kérdés megvilágítása céljából szükséges.

Annak a polgárasszonynak a típusát, aki a titok leple alatt üz alkalmi *prosiliaciétç*^hns- termelte ki, de igen hamar elterjedt a kulturvilág minden népesebb városában. Ezek az asszonyok testi bájaikat kamatot hozó tőkének tekintik és testük áruba bocsátásával pótolják azokat a luxusszükségleteiket, melyeket férjük lapos pénztárcája kielégíteni nem tud. A férj naphosszat robotol hivatalában, az asszony pedig, akit külsőleg még a gyanú árnyéka sem ér, ilyképpen szerzi meg mindazt, ami luxusvágyát kielégíti. Természetes, hogy az ucca szerelmi vására nem alkalmas arra, hogy ügyleteiket itt bonyolítsák le. Titkos szerelmi piacnak kellett megnyílnia számukra, mely alkalmas volt

arra, hogy egyrészt a látszatot megőrizhessék, másrészt pedig titkuk valóban titok maradjon a férj, a rokonok, szomszédok előtt.

Az úgynevezett titkos találkahelyek azok melyek e célnak legjobban megfelelnek. A férfivilágra jellemző, hogy e lehetőséget azért veszi fokozott mértékben igénybe, mert az uccasarki, vásári szerelemmel szemben bizonyos undort éreznek s az az illúzió, hogy itt magasabb társadalmi korokhoz tartozó »jobb érzésű« nőkkel kerülnek kapcsolatba, oka annak, hogy e találkahelyeken lényegesen magasabb áron vásárolják meg azokat a gyönyöröket, melyeknek különben minden uccasarkon olcsó napi árfolyamuk van. Úgylátszik ennek magyarázatát a tiltott gyönyörök utáni vágyban kell keresni és lényegesen hozzájárul mindehhez az az illúzió is, hogy férjes asszony az, aki e találkahelyen karjaikba omlik.

Thallmayer volt az, aki a nemi életnek ezzel a formájával behatóbban foglalkozott. Az ő megállapításai Párizsra vonatkoznak, azonban kevés eltéréssel megtaláljuk ugyanezt minden nyugateurópai metropolisban: »Ügyvédek, orvosok művészek feleségei keresik fel e titkos találkahelyeket. Fiatal asszony siet végig a körút egyik mellekucáján. Kifogástalanul néz ki, és semmi sem alkalmas arra, hogy gyanút ébresszen. Férjnél van s gyermekei vannak. Férje, aki miniszteri tisztviselő e pillanatban a hivatalában ül, munkája mellett. A fiatal asszony megáll az egyik ház előtt, belép s egy óra múlva újból kilép. Honnét jön? Üzletet bonyolított le. Mennyi ilyen fiatal asszony el a nagyvárosok dzsungeljében!... Automobil áll meg az áruház előtt. Elegáns hölgy lép ki belőle. Fiatal, szép, férfi-

kísérő nélkül van. A soffőrt visszaküldi a garázsba. A hölgy belép az áruházba, de nem vásárol semmit. Gyorsan ellibben az árútól roskadozó asztalok előtt s az áruház egyik hátsó kijáratán keresztül újra kilép az uccára, óvatosan körültekint, majd hirtelen eltűnik az egyik mellékuccában, hogy a közelben fekvő egyik ily titkos találkahelyet keresse fel. Csöngetés nélkül lép be. Egy óra múlva újból ott látható az áruház főbejárata előtt, amint autója után kutat. Honnét jön? Üzletet bonyolított le! Ez az asszonytípus nem valami kivételes jelenség, elvéveljárásuk nem a véletlen szüleménye, hanem minden társadalmi rétegben igen gyakran található fel. A tisztesség korlátait minden lelki küzdelem, lelki konfliktusok nélkül törik át, s nem a fékezhetetlen szenvedély az, mely útjaikat irányítja. A morális érzéketlenség, luxus utáni vágy, pénzsomj törik meg mindazokat a gátlásokat, melyek még néhány évtizeddel ezelőtt is visszatartották az asszonyokat attól, hogy testüket áruba bocsássák.«

E találkahelyek tulajdonképpen nem mások, jobb bordélyházaknál és ezektől csupán abban különböznek, hogy minden feltűnést kerülnek s alkalmat nyújtanak arra, hogy az itt lefolyt szerelmi kalandok titokban maradjanak. Annak ellenére, hogy a házak tulajdonosnői ugyanazt a mesterséget folytatják, mint a bordélyházak tulajdonosai, e két típus teljesen eltér egymástól. A »háziasszony« itt valódi nagyvilági hölgy, aki reprezentálni képes és reprezentál is. Ő a közvetítő a házat felkereső urak és hölgyek között s a kerítés mesterségét valóban nagyvilági modorral és tapintattal űzi.

Mint már említettük, e találkahelyeken a nem hivatásos prostitúció bonyolítja le üzleteit. Ide so-

rozhatók tehát a mindenféle kitarzott nők, színésznők, divatáruslányok, a vadházasságban élő asszony, az elvált asszony, polgári körök asszonya és az úgynevezett nagyvilági hölgy. Hogy hébe-korba hivatásos prostituáltak is megfordulnak e helyeken, az természetes, de ha azt akarják, hogy ne utasítsák őket vissza, úgy nem szabad elárulniok magukat. Az úgynevezett jó társaságból való férjes asszonyok kb. az egytized részét alkotják ezen intézmények női látogatóinak. A férfilátogatók a magasabb társadalmi osztályok tagjaiból kerülnek ki s kivétel nélkül vagyonos emberek, akik készséggel fizetnek egy-egy ízlésüknek megfelelő kalandért hatalmasabb összegeket is. Ezek legszívesebben a férjes asszonyokat frequentálják, különösen ha ezek némi kapcsolatot tartanak fenn az úgynevezett társasággal. A színésznők iránt is meglehetősen nagy a kereslet. Ha a férjes asszonyok iránti kínálat nem elégíti ki a kereslet igényeit, úgy a gazdaasszony minden meggondolás nélkül közönséges prostituáltat mutat be a férfinak és azt állítja róla, hogy előkelő családból való férjes asszony. A találkahelyek férfilátogatói mitsem sejtenek e jámbor csalásról, különösen ha a nő jó modorú. Azonban ritkán fordul elő, hogy hiány mutatkoznék férjes asszonyokban. Sőt az úgynevezett társaságbeli hölgy is mindig kéznél van. De ha valaki szorgalmasabban utána kutatna azon »arisztokrata hölgyek« származásának, kik e találkahelyeken megfordulnak, úgy bizonyára épületes dolgok kerülnének ki. A férfiak azonban megelégszenek az illúzióval s nem igen informálódnak. Thallmayer mond el könyvében egy ilyen esetet; az egyik gazdag kéjenc ahhoz ragaszkodott, hogy csak igen magas állású arisztokrata hölgyekkel

érintkezzék. A találkahely tulajdonosnője vállalkozott is arra, hogy csupa grófnőt és hercegnőt fog a gazdag, idősebb úr számára beszerezni. Kikötötte azonban, hogy a hölgyek társadalmi állása megkívánja, miszerint mélyen lefátyolozva és elsötétített szobában találkozzék velük. Az öreg úr bele is ment e mókába, mire az asszony az uccáról felszedett prostituáltakat mutatott be neki X. vagy Y. grófnő neve alatt. Természetes, hogy e tréfa az illető úriembernek hatalmas összegbe került, egy-egy randevút nem igen úszott meg 4-5000 márkán alul... Parisban vannak találkahelyek, ahol nemcsak a nők szerelme vásárolható meg pénzért, hanem a férfiúi szerelem is. Ezek a házak arra számítanak, hogy *éppen úgy*, amint a férfivilág is hajlandó szerelmet pénzzel megfizetni, akadnak gazdag, idősebb hölgyek is, akik a különben számukra el nem érhető szerelmi élvezetekért szívesen áldoznak nagyobb pénzüsszegeket is. E házak számításaikban nem is csalódnak. E nők számára fenntartott bordélyházak valóban jó üzletnek is bizonyultak. Két helyről is kapunk szavahihető értesítést az ily házakról és pedig Poriczky írja önvallomásaiban, hogy a párisi diákiség szegény része iparkodik létfenntartását megkönnyíteni ezen undorító mesterség űzésével. Moreck pedig arról ad számot, hogy ugyancsak Parisban az egyik ily találkahelyen valóságos háremet tartanak szép testalkatú, izmos, berber és georgiai ifjakból, akik e kéjencnők vágyait szolgálni vannak hivatva. Hogy Poriczky önvallomásai mennyire szavahihetők, azt e pillanatban ellenőrizni nem tudjuk. Azonban a berber if jakról közismert dolog Parisban, hogy nemcsak idősebb nők, hanem más hisztérikus asszonyok is nagy előszeretettel

választják őket szerelmi partnerjeikül. Ugyanez áll a kínai férfiakra is, akiket különösen a newyorki asszonyvilág favorizál. Egy 1906-ban lejátszódott szenzációs pörrel kapcsolatban húzódtott félre a függöny a newyorki kínai férfibordélyházak titkairól. Emlékezetes még az a szenzációs pör, mely a kínaiak által meggyilkolt Elsie Siegel esetével kapcsolatban idézte elő a kultúr világ megbotránkozását. Ez az előkelő családból származó, jólnevelt amerikai hölgy missziós iskolát alapított Newyork kínai negyedében és maga is résztvett a kínaiak megtérítésében. Így került kapcsolatba az egyik newyorki férfibordélyház lakóinak egyikével, akibe vesztére beleszeretett. A kínai a lány szerelmét azzal hálálta meg, hogy meggyilkolta. E gyilkossági pör szolgáltatott alkalmat arra, hogy a newyorki férfibordélyházakat leleplezzék. Beigazolást nyert, hogy a kínai negyedben nem egy ily ház létezett, melyeket kizárólag az amerikai missek kerestek fel a kínaiak megtérítésének örve alatt. A newyorki rendőrség azonban véget vetett e szörnyűségeknek s az északamerikai néphangulat ezzel az esettel kapcsolatban most már fokozottabb mértékben követelte a kínaiak bevándorlásának megszorítását.

Említettük már, hogy a titkos találkahelyek csak akkor lehetnek valóban rentábilisak, és céljaiknak megfelelőek, ha sikerült létüket titokban tartaniok és a nagyközönség nem is igen vehet róluk tudomást, ha egy-egy nagyobb szenzációt keltő per hébe-korba le nem rántaná róluk a leplet. Így például Moreck számol be az egyik Drezdában lefolyt ily perről, melybe a drezdai előkelő világ jelentékeny része bele volt keveredve: »Egy kilencven éves matrónának, B. magántitkár özvegyé-

nek a Matild-u. 37. sz. alatt volt ilyen elegánsan berendezett titkos találkahelye, mely a drezdai nagyvilági életet élő férfiak állandó találkozója volt. Az elegáns helyiségben a legvadabb orgiákat folytatták. A 90 éves kerítőnő üzletét negyven év óta folytatta itt és legfőképpen azt tartotta szem előtt, hogy e házakat felkereső gavallérok számára mindig friss árut szerezzen be. Ezt úgy intézte, hogy meghatározott időközökben végiglátogatta a város áruházait, itt kisebb bevásárlásokat eszközölt és ilyenképpen ismerkedett meg a csinosabb elárusítónőkkel. E lányokat, kiknek fizetése igen alacsony, nemi volt nehéz dolog különböző ígéretekkel lakására csábítani, ahol a szász arisztokrácia különböző férfitagjaival hozta őket össze. A pásztoróra egész éjszakákon át tartott. Az elárusítónőkön kívül azonban az úgynevezett jobb polgári családok lányai is vendégei voltak B. asszony házának, természetesen szüleik tudta nélkül, akik azt hitték lánykáikról, hogy a zenedében vannak, vagy pedig, hogy valamelyik szalonban a varrás mesterségét tanulják ki. Fesztelenül jártak ki és be a kerítőnőnél e még nem egy esetben hosszú hajfonatot viselő lánykák, hónuk alatt a kottatartóval, melyben azonban kotta helyett könnyű, habos, selyem fehérnemű s csábító pizsamák voltak. A kerítőnő a 65 éves Emil M. urasági inassal tartott fenn élénk kapcsolatot, aki az arisztokrata világgal való összeköttetése segélyével gondoskodott arról, hogy B. asszony háza megfelelő férfivendégekkel legyen el látva. A törvényszék M-et hat havi börtönre ítélte, azonban B-né asszony, ki betegsége miatt nem jelent meg a tárgyaláson, ép bőrrel menekült.«

Látjuk tehát, hogy a kerítőnőket nem igen éri

el a törvény megtorló keze. Igen gyakori, hogy súlyosabb bizonyítékok híján kisebb pénzbüntetéssel ússzák meg gaztetteiket. Azonban a kerítés jövedelme sokszorosát jelenti a pénzbüntetéseknek és így érthető, hogy könnyű szívvel fizetik le a rájuk kiszabott büntetést és most már fokozottabb mértékben űzik aljas mesterségüket, hogy a pénzbüntetés kiszabása által őket ért kárt más oldalon ismét be tudják hozni.

Ugyancsak Moreck számol be a Bécsben oly szenzációt keltett Veith-pörről, mely a titkos prostitúciót egy más oldaláról mutatja be: »Mici Veith pöre, akit Bécsben Mici grófnő néven ismertek, a lány öngyilkosságával ért végett, miután atyját Marzell Veith grófot a rendőrség letartóztatta. Az volt ellene a vád, hogy nevelt lányát, Micit a prostitúció karjaiba hajtotta és a bécsi gavallérvilággal hozta össze, hogy lányának jelentékeny szépségtökéjét ilyképpen kamatoztassa.« Ebben a pörben ismerhettük meg a bécsi előkelő prostitúció miliójét s azokat a szórakozó helyeket, melyekben az előkelő félvilági hölgy gavallérjait megtalálja.

Az utóbbi időben a gazdasági viszonyok állandó romlása következtében a szerelmi vásáron is erős a konkurrencia. Nem csodálatos tehát, ha a titkos találkahelyek tulajdonosnői is igénybe veszik a modern eladási technika minden fogását, hogy áruikat megfelelő módon értékesíthessék. A titkos találkahelyek birodalmába is megtartotta bevonulását a reklám és a hirdetés. Természetesen nem öltheti azt a formáját, melyet a közhasználatban levő árucikkek hirdetéseinél szoktak felhasználni s egész sajátlagos módot választott magának, mely céljait vagyis a nyilvánosságot szolgálja, de azért a disz-

kréció követelményeinek mégis mindenben eleget tesz:

Minden nagyobb városban találunk oly képes folyóiratokra, melyek társaságbeli hölgyek, művésznők, táncosnők fényképeit közli. Ebbe a fényképalbumba helyezik el a titkos találkahelyek tulajdonosnői női árucikkeik fényképeit is. Persze az ilyesmi nem igen tűnik fel az avatatlan szemlélő előtt. Mi is volna feltűnő abban, hogy X. vagy Y. úrhölgy fényképét leközi a lap, aki valóban csinos és mindenféleképpen kívánatos asszony. A lap szerkesztősége és kiadóhivatala sem talál ebben semmi feltűnőt, hiszen minden példányszáma tele van szép asszonyok fényképeivel. Találunk benne riportokat a bálokról s el vannak helyezve a lapban a báli szépek fényképei; miért is ne közölné le a szerkesztőség X. Y. asszony fényképét, aki ott volt a minap a lóversenyen és szépségével feltűnést keltett, stb. annak a cikknek a keretében, mely a lóversenyről, mint társadalmi eseményről számol be a nagyközönségnek.

A kerítőnőnek minden pénzt megér, ha nőklieenseinek fényképét sikerül e lapokba becsempésznie. Gondoskodik róla, hogy a férfivilág figyelmét felhívják e képekre s azután megindul az alku: »Elsőrangú, csinos nő! Ez már igen!« »Mit lehessen tudni, hátha...« Talán *igen*, talán *nem*, talán mégis csak sikerülne a kerítőnőnek itt célhoz érnie. Eképpen folyik a színlelt alku. A kerítőnő először kizártnak jelenti ki, hogy ezt az »elölkelő«, gyönyörű hölgyet valóban meg tudja szerezni az érdeklődő úriember számára. A férfi mind nagyobb összegeket ígér, mind jobban belelovalja magát ebbe az ügybe, míg végre a kerítőnő másnapra odarendeli magához és

megígéri, hogy közben tárgyalásokba bocsátkozik a hölgygel. Persze hozzátartozik az ügyletnek, hogy az első válasz nemleges. A férfi megtoldja az ajánlatát néhány ezressel. Végül is a kerítőnő örömmel jelenti, hogy a szép és »előkelő hölgy« beleegyezik az alkuba és ekkor és ekkor meg fog jelenni a találkahelyen... Persze nem kell külön hangsúlyoznunk, hogy mindez csak színlelés volt, a nő, akinek fényképe az illusztrált lapban megjelent, régi kliense a kerítőnőnek s az egész játék csak arra való, hogy a mohó és kéjenc férfiaktól nagyobb árat csikarjanak ki.

Leggyakoribb formája azonban a hirdetéseknek az, hogy névjegyek segítségével hívják fel a férfivilág figyelmét a találkahelyre. Mindennapos eset, hogy az előkelő kinézésű férfiaknak 'diszkrétan egy-egy névjegyet nyomnák a markukba az uccán, a szállodákban vagy a vendéglőkben, melyeken egy-egy intim találkahely címe van megadva. Természetes dolog az is, hogy e névjegyek megszővegezéséből csak a beavatott tudja, hogy tulajdonképpen miről is van itt szó. Rendszerint manikűr- vagy pedig masszázs-szalónokat hirdetnek. Azonban a nagyvilági férfi jól tudja, hogy mit értsen a tolakodóan hirdetett manikűrszalónok alatt és hogyan értelmezze azt a testápolást, amire a névjegy utal.

E test- és körömápoló »műintézetek« valódi lényegéről a nagyközönség számára megint csak a büntetőpererek rántják le a leplet. így nemrégiben Bécsben folyt le egy ilyen testápoló intézet tulajdonosnője ellen indított bűnügy. A lányok mint a tulajdonosnő »asszisztensei«, segédei szerepeltek, fehér köpenyben fogadták a férfiven-

dégeket s mint a pör folyamán kiderült, nem is volt rajtuk egyéb, mint e fehér köpenyegek s a harisnya. A szalon hat-hét asszisztensnővel dolgozott, ha azonban a férfilátogatók száma több volt ennél, úgy egyszerűen áttelefonáltak a szomszédos ily szalonba, ahonnan igen hamar érkezett meg a kisegítő »asszisztensnő«.,. Meg kell még jegyeznünk itt azt is, hogy a tárgyalás folyamán megállapítást nyert, miszerint számos fiatal lányt azzal csalt fel e titkos találkahely tulajdonosnője szalonjába, hogy azt Ígérte nekik, miszerint a test- és körömápolás mesterségében kiképzésben fognak részesülni, a lányok pedig kezdetben valóban azt hitték, hogy tisztességes és igen jövedelmező foglalkozási ágat sajátíthatnak el e szalonokban. Később, mikor rájöttek a valóságra, fényes Ígéretekkel és aránylag elég magas pénzüsszegekkel sikerült őket a találkahely tulajdonosnőjének visszatartani. A büntetés itt is igen csekély szabadságvesztés és némi pénzüsszeg lerovásában állott, de egyáltalában nem állott arányban azzal az összeggel, melyet a titkos találkahely jövedelmezett.

A Xtitkos és alkalmi prostitúció számára némely nagyvárosban *ligen* jelentékeny kontingenst szállítanak az úgynevezett (cselédközvetítők) is. Ezek az intézetek hivatalosan azzal foglalkoznak, hogy facér cselédek számára állást szereznek, azonban nem ritkán összeköttetésben állanak a titkos találkahelyek tulajdonosaival és az áldozat, aki rendszerint tapasztalatlan falusi leánygy kerül kapcsolatba a prostitúcióval. E cselédközvetítő intézetek rendszerint jóképű férfisegédekkel dolgoznak, akik a leányt előbb elcsá-

bítják, végül aztán egyszerűen eladják őket gazdag kéjenceknek.

A magyarországi proletárdiktatúra alkalmából lepleztek le egy ilyen cselédközvetítő nagyüzemet Budapesten. Ennek rendes működési ága volt a szerencsétlen leányok ilyképpen való kiszákmányolása és kihasználása és a titkos rendőrség jelentéseiből tudjuk, hogy a proletárdiktatúra súlyos gazdasági viszonyai következtében számos polgárleány is eképpen vált lelkiismeretlen emberek áldozatává. Hiszen jól tudjuk, hogy a proletárdiktatúra Magyarországon a nők számára is általános munkakötelezettséget vezetett be s számos polgárleány gondolt arra, hogy egyéb hiányában cselédnek fog elszegődni. Eképpen kerültek összeköttetésbe e cselédszerzőkkel s váltak végeredményképpen a prostitúció martalékává.

A titkos találkahelyek mellett meg kell még emlékezni e helyen az úgynevezett »átutazó szobák« rendszeréről is, melyeket minden európai nagyváros újságjainak apróhirdetési rovatában egészen nyíltan hirdetnek. E szobákat tulajdonosuk hetekre és napokra kínálják fel, de bátran odaírhatnák, hogy »akár órákra is«. Nem mások ezek az alkalmi prostitúció tanyáinál és kerítőinél. A legtöbb prostituált, ki nem áll rendőri ellenőrzés alatt, összeköttetésben áll egy-egy ilyen »átutazó szoba« tulajdonosnőjével, aki elég borsos áron adja ki lakását e lányoknak egyes alkalmakra. Ugyancsak itt bonyolódnak le azok a kis alkalmi viszonyok is, melyek egy-egy ünnepnap i ismerkedéssel kezdődnek, uzsonnával, esetleg vacsorával folytatódnak és e szobákban fejeződnek be.

Az ily ismerkedésekkel kapcsolatban kell megismerkednünk az úgynevezett uccán való »leszólítás« eseteivel is. A nagyvárosokban mindennapi dolog, hogy lányok, akik egyébként tisztességes családból valók és rendes foglalkozásuk van, csak azért sétálnak az uccákon, hogy a fiatalemberek megszólítsák őket s ilyképpen tegyenek szert férfiismeretségre. E megszólításnak önmagában véve még semmi kárhozatos jelentősége nincs, mert hiszen nem egy ilyen ismeretség házassággal 5s végződik. Azonban sokszor kiinduló pontjává válik oly kapcsolatnak is, mely végzetes lehet a mit sem sejtő s csak egy kis flört után vágyakozó leány számára. Hiszen önként adódik, hogy a fiatalember, aki az uccán szólít meg egy leányt, nem holmi plátói viszonyra, hosszú eszményi szerelemre pályázik, hanem arra törekszik, hogy célját minél hamarabb érje el és nem riad vissza a drasztikusabb eszközök igénybevételeitől sem. Az uccai ismerkedés már magában véve sem valami felemelő dolog, mert hiszen sem a férfi, sem pedig a leány nem tudhatja, hogy kivel köt ismeretséget. A látszat igen gyakran csal és az a körülmény, hogy a fiatalember doktor X. Y.-nak mutatkozik be, nem jelenti még azt, hogy valóban kultúremberrel ismerkedett össze a leány, a doktor X. Y. név alatt fegyházból szabadult egyén vagy kerítő is lakhat, aki a doktori címet önkényesen veszi fel.

De férfiakkal is igen gyakran történik meg, hogy uccai ismerkedéseik alkalmával azt hiszik, miszerint előkelő és finom lelkületű nővel kerültek kapcsolatba, végül pedig kisért, hogy e finomlelkű nő közönséges uccasarki prostituált. Sőt

ilyen az esetek nagy része is s a könnyű siker, mely az aszfaltokon virágzik fel, igen gyakran a szakorvosi kezeléssel nyer befejezést...

Az ilyen uccai ismerkedések is rendszerint az átutazó szobában szoktak célhoz jutni, de a nagyvárosi élet, különösen az autók elterjedése előtt, a gyors lebonyolítást igénylő viszonyok számára még egy igen furcsa alkalmatosságot is fedezett fel. Ez a zárt bérkocsi volt. Az ilyen fuvarokat természetesen a kocsis jól megfizette magának s a kéjencvilág előtt »porcellán-fuvar« elnevezés alatt voltak ismereteseek.

Természetes, hogy az alkalmi prostitúció minden formáját és válfaját nem tudjuk e helyen felsorolni. Mégis nem fejezhetjük be e fejezetet addig, míg annak legjellegzetesebb megnyilatkozási formáira, a kisvárosokban oly elterjedt kávéházi kaszírónő, pincérlányok, kenyereslányok stb. típusára rá nem mutattunk.

A kávéházi felírónő valósággal központjában áll a kisváros »mondain« társadalmi életének. S valahányszor új felírónő jelenik meg a kassza trónusában, ez egyik legnagyobb szenzációja a kisvárosnak. Ilyenkor a kisvárosi gavallérok teljesen megtöltik a kávéházat s élénk vetélkedés folyik közöttük, hogy kié legyen az új tündér. A kávé s vendéglős igen hamar felismeri a kasszatündérnő változtatgatásának előnyeit és arra törekszik, hogy egy-két hónap múlva új felírónő csábítsa helyisége látogatására a vidéki gavallérokat.

Ugyanez áll a pincérnőkre is, akik a vidéki városokban ugyancsak a prostitúció tartalékát képezik.

Néha azonban megesik az is, hogy ártatlan leány kerül mint »női kiszolgáló személyzet« az ilyen helyiségbe, aki becsületes módon akarja itt komoly munkával kenyerét megkeresni. Azonban sem a vendéglős, sem a vendégek számára nem igen kedves az ilyen pincérnő s ezért a lányok vagy elvesztik állásukat vagy pedig előbb-utóbb mégis csak hajlaniok kell a vendégek igényeinek kielégítése felé. A következőkben egy prostituált »önéletrajzának« egyes részleteit fogjuk adni, ki, mint pincérnő, komoly munkával akarta kenyerét megkeresni, azonban a vendégek kéjszomja s csábításai következtében előbb-utóbb a prostitúció karjaiba került. Az a kísérlete, hogy mint cselédleány keresse meg kenyerét, hiányos tudása következtében nem sikerült s így nem maradt számára más hátra, mint hogy pincérnőnek szegődjék el, anélkül, hogy tudta volna, hogy e hivatás többnyire mily kötelezettségekkel kapcsolatos. Miután egy állásközvetítő egy marburgi diákkorcsmában szerzett számára állást, a leány itt megtudta, hogy milyen jelentősége van a »különszobának«. Mikor azonban ellenállt a vendégek kísértéseinek és a vendéglős parancsainak, mint alkalmatlant elbocsátották. Az ügynek a rendőrségen még utójátéka is volt, amiről a leány önvallomásaiban a következőket írja:

»Idézést kaptam a rendőrségre, ahol azt kérdezték tőlem, hogy igaz-e, hogy a pincérnők a különszobákban nemileg közlekednek a vendégekkel. Mindjárt észrevettem, hogy a feljelentés nem ellenem, hanem elődöm ellen irányul s szégyenkezve a következőket válaszoltam a tiszt-

viselőnek: Ha ezt akartam volna, úgy még most is állásban lehetnék! A rendőrtiszt azon kérdésére, hogy vajjon szemérmetlen szándékkal hozzáérték-e testemhez, szemlesütve hallgattam.«

Új állásba került, ahol ugyanígy ki volt téve a férfilátogatók tolakodásának, mint az előző helyen. Egyszer már éjjel két óra volt és egy diák kivételével mindenki elhagyta a helyiséget. »Ki nem állhattam ezt a fiút. Észrevettem, hogy megbeszéléseket folytat a gazdával, majd karonfogott és betessékelt a különszobába. Igyunk egy üveg pezsgőt együtt, szolt. Mindjárt át akart ölelni, azonban én kiszakítottam magamat karjaiból. Az egy üveg pezsgőből három lett. Mint-hogy állandóan ittunk, végül teljesen lerészegedtem s elkezdtem keservesen sírni. A fiú azonban nevetett és először szelíden lecsókolta könyveimet, majd magához rántott s úgy csókolt meg, hogy azt hittem, meg kell fulladnom. Majd hirtelen fogással leszorított a pamlagra...

A következő napon örült macskajajom volt, fejem teljesen össze volt zavarva, észrevettem, hogy ma péntek van, édesanyám halálának napja. Szörnyű fájdalmat éreztem szívemben és zokogtam. Anyám, anyám, mért hagytál el engem!

Csak szégyenkezve mertem munkahelyemen megjelenni, ahol a pincérhad, sőt maga a gazda is gúnyos nevetéssel fogadtak. Nem bírtam ki tovább. Szökve menekültem!«

Ott állt az uccán egy fillér pénz nélkül, egyetlen ismerős nélkül a nagy városban. Az éhség következtében egyre lefelé haladt azon a lejtőn, melynek előbb-utóbb a bordélyházban kell

végződnie s mint az önvallomások további fejezeteiben látjuk, el is érkezett oda.

A nagyvárosi mulatóhelyek többnyire szintén nem mások a nyílt vagy titkos prostitúció fészkeinél. Bármennyire cifra külső is takarja e mulatóhelyeket, bármennyire hirdessék is magukról, hogy a táncművészet csarnokai kívánnak lenni, végeredményben nem mások, mint alkalomcsinálói és élősdije a prostitúciónak.

E helyiségek között külön hely illeti meg azokat a kávéházakat, melyek üzletmenete főleg a titkos prostitúció elősegítésén alapszik. Valamennyi nyugati nagyvárosban ismerik őket. Üzemük a sötétség beálltával veszi kezdetét. A divatosan berendezett helyiségek tündéri fényben ragyognak. Aranytól szikrázó egyenruhába öltöztetett portás bocsátja be a jólöltözött vendégeket az ajtón, míg bent a helyiségben mély hajlongások között fogadja őket a pincérhad és a vezető. Mennél elegánsabb a vendég ruházata, annál mélyebb hajlongás jár ki neki. Vidámság, jókedv, nevetés tanyája az ilyen helyiség. Nehéz benne helyet kapni, rendszerint minden asztalnál vendég ül. Végül az egyik asztalnál, ahol divatosan öltözött fiatal hölgy foglal egyedül helyet, helyezkedhetik el az újonnan érkezett vendég is, miután a hölgy bájos mosollyal adta meg idevonatkozó beleegyezését. A helyiség tulajdonképpen nem is nagy. Negyven-negyvenöt asztal helyezkedik benne összesen el, melyek körül kényelmes karosszékeket és pamlagokat találunk. Feltűnő, hogy mindegyik asztal mellett csak egyetlen hölgy ül, aki rendszerint a pamlagon helyezkedik el. Az egyiknél villogószemű, ében-

fekete hajú hölgy ül. Ruhája a legdivatosabb estélyi ruha. Gyönyörűen formált lábait keresztbe-rákja egymás felett, hogy annál inkább szembe-tűnővé váljanak. Minden egyes úr, aki arra megy, természetesen lebilincselve tekinti meg e gyönyörű lábakat. Jobbra tőle szőke hölgy ül, nagy sereg fiatalember társaságában, kik alig lehetnek idősebbek huszonkét-huszonhárom évesnél. Nyilván diákok, akik itt pucolják el egész havi zsebpénzüket. A szőke hölgy mélyen dekoltált ruhájában valóban pompás látványt nyújt s a ruhára applikált csipke nem annyira bájainak eltakarására, mint inkább kiemelésére szolgál. Más hölgyek viszont fel s alá sétálnak a kis helyiségben, itt is, ott is ismerősöket üdvözlnek és új ismeretségeket kötnek. Mindenütt fehér vállak, vakító karok stb. Mindenütt selyemszoknyák suhognak, mindenütt gyémántok és briliánsok szikráznak. Majd a pincér titokzatosan félrehívja valamelyik hölgyet és megsúgja neki, hogy az az úr ott az ablaknál érdeklődik iránta. Alig egy másodperc múlva a hölgy már az illető úr asztala mellett ül s együtt fogyasztják a jégbehűtött pezsgőt.

Közben megfigyelhettük azt is, hogy egyik-másik hölgy kalapban és kabátban a hátsó kijáraton távozik, míg a vele egy asztalnál ülő úr a főbejáraton át hagyja el a helyiséget. Megkérdezzük a pincértől, hogy hátul talán más helyiség van, mert annyi hölgy távozik el az arrafelé vezető ajtón. Nemsokára megkapjuk a felvilágosítást: Az az ajtó ott hátul nem vezet más helyiségbe, hanem a hátsó kijárat. A hölgyek a hátsó kijáraton keresztül egyedül szok-

tak távozni a helyiségből. Itt mindig van bérkocsi vagy bérautó, melybe beleülnek s a helyiség főbejárata elé hajtatnak, ott beszáll hozzájuk az az úr, akivel együtt mulattak. Ennek az az oka, hogy a helyiség tulajdonosa raffinált módon kívánja elkerülni a kerítés látszatát. Gondosan ügyelnek arra, hogy azok a hölgyek és urak, akik itt a helyiségben ismerkedtek össze, ne távozhassanak a helyiségből együtt. Különkülön távoznak, mindegyik egy-egy más kijáraton keresztül. De ha azután az uccán újból öszszetalálkoznak, a helyiség tulajdonosa ezt természetesen meg nem akadályozhatja és hatósági felelősségre vonás esetében ártatlanságában mossa kezeit.

Míg az eddigiekben az alacsonyrendű és mindennapi titkos és alkalmi prostitúció megjelenési formáit ismertettük, e fejezet lezárásaképpen szólnunk kell még néhány szót a titkos prostitúció azon formájáról is, mely »félvilág«, »demimonde« név alatt ismeretes. Ha szigorú bírálat tárgyává kívánjuk tenni a prostitúciónak ezt a formáját, úgy azt kell tapasztalnunk, hogy az úgynevezett félvilági nő s a titkos prostitúció többi megnyilatkozási formája között a különbség csupán az, hogy azi előbbi igényei sokkal fokozottabban mint az utóbbié. Más különbséget a legszigorúbb elbírálás mellett sem sikerül felfedoznünk és talán csupán az lehet a prostitúció e formájának különösebb ismertető jele, hogy lázasan törekszik valamely kapcsolatot találni az előadóművészetekkel. Nagy előszeretettel nevezik magukat e hölgyek színésznőknek, énekesnőknek, táncosnőknek, talán egyik-másiknak van is némi tehetsége, a nagy átlag azonban a művésznői jel-

leget csupán azért iparkodik utánozni, hogy ezáltal a férfiak szemében értékesebbeknek tűnjenek fel s így nagyobb árat érjenek el a szerelmi vásáron.

Azonban a fentiekkel kapcsolatban még egy, más érdekes jelenségre is rá kell mutatnunk: a nagyközönség, ha művésznőről van szó, hajlamos arra, hogy a nemi erkölcsöket általában ne bírálja el túlságos szigorral. Annak ellenére, hogy a művésznő szerelmi viszonyairól mindenki tud s ez hálás téma szokott lenni bizonyos pletykaszeretők szemében, még sem ítélik meg szigorúan őket s ha ugyanolyan nemi szabadságot találnánk a polgári osztályhoz tartozó nőknél, úgy ezeket a társadalom bizonyára számkivetné és súlyos megítélésben részesítené. A művésznőknek tehát mintegy erkölcsi mentslevelük van s a nagyközönség magától értetődőnek tartja, hogy a kuliszák világában élő nő más erkölcsi megítélés alá tartozik, mint a polgárlány.

Ez az oka annak, hogy a félvilági nők oly szívesen veszik fel a művésznői jelleget s úgy érzik, hogy e címmel kapcsolatban ők is enyhébb megítélésben fognak részesülni.

A legújabb időben különösen a táncművészet az, melyet a titkos prostitúció majdnem száz százalékig kisajátított magának. A művészet ezen ága különben is alkalmas arra, hogy a férfivilág exhibicionisztikus vágyainak szolgáljon és ezzel együtt erotikus hajlamukat is erősen felfokozza.

A meztelen táncosnő még néhány évtizeddel ezelőtt is csak zárt ajtók mögött, klubokban vagy, intim körökben produkálhatta magát. Ma ezzel szemben a párizsi és berlini revűszínházak egy-egy előadásában több száz teljesen meztelen nő vonul fel nyilvános előadás keretében a nézők előtt s »művé-

szetük!« csupán jó alakjuk, kebleik s egyéb testi előnyeik mutogatásában rejlik. Táncosnő, görll a címük, azonban e foglalkozásuk mellett létfenntartásuk alapja majdnem száz százalékig a prostitúció s a színpad csupán alkalom számukra, hogy meztelen bájaik segélyével a férfivilág figyelmét magukra tereljék.

Amit a fentiekben a görllökről mondtunk, áll majdnem száz százalékban azokra az úgynevezett táncművésznőkre is, akik az egyes varietékben vagy mulatóhelyeken, bárókban stb., mint magántáncosnők lépnek fel. Nem is képzelhetjük el ezt másképpen, ha tekintetbe vesszük, hogy e »műintézetek« mennyire nyomorúságosan fizetik e lányokat. A fizetség alig elégséges ruhára, sőt a díszesebb ruhát meg sem tudja a leány fizetni abból az összegből, amit három-négy hónapon keresztül havi fizetesképpen kap és amelynek tulajdonképpen arra kellene szolgálni, hogy belőle fedezze élelmezését, lakását és teljes ellátását is. A következőkben Magnus Hirschfeld berlini törvényszéki szakértő után közölni fogjuk az ilyen táncosnő szerződésének szokásos! sémáját s az olvasó ebből maga is meggyőződhetik! arról, hogy a leány, ha meg akar maradni ebben az állásában, kénytelen testét vásárra vinni, hogy mindennapi szükségletei fedezve legyenek;

Szerződés.

(A varieté igazgatók nemzetközi egyesületének megállapításai szerint.)

Z. varieté igazgatósága (mint I. szerződő fél) és X. Y. kisasszony (mint II. szerződő fél) a mai napon a következő szerződést kötötték meg:

1. Az igazgatóság II. szerződő felet, mint táncosnőt alkalmazza 1925. évi november hó 1-től kezdődően, három napi felmondással.

2. Az igazgatóság II. szerződő félnek havi 100 márkát, szóval száz márkát fizet honorárium fejében. A fizetség utólagosan történik és pedig felhavonként minden hó 16-án és 1-én az igazgatóság helyiségében.

3. II. szerződő fél kötelezi magát arra, hogy este tíz órától egészen reggel négy óráig a varieté helyiségében tartózkodik és fellépte után sem távozik el onnét.

4. A szerződtetett hölgyeknek a helyiség elhagyása után más, hasonló helyiségeket vagy bárókat nem szabad felkeresniük. A helyiség üzemének megzavarása, valamint üzletmenetének bármilyen megkárosítása szigorúan tilos s a szerződés felbontását vonja maga után.

5. Szemtelen és szemérmetlen viselkedés – ha ez alkalmas arra, hogy az üzlet jó hírnevét megrontsa – ugyancsak szerződést felbontó okoz képez.

Látjuk tehát, hogy az ilyen szerződések már csak az alacsony honorárium fizetése következtében is prostitúcióra (kényszeríti a »művésznőket«. A szerződésnek az a pontja, hogy a műsorszám lezajlása után se hagyhatják el a helyiséget, továbbá, hogy az üzletmenet megkárosítása szerződést felbontó okot képez, azt jelenti, miszerint a nő kötelessége a férfivendégek meghívását elfogadni s velük együtt tölteni az estét. Ilyenkor az a »művészi feladat« hárul a hölgyre, hogy a férfit minél nagyobb költsékezésre bírja, a fogyasztott alkohol lehetőleg jelentős összeget tegyen ki, mert az »üzletmenet

zavartalan folyása« ezt így követeli meg. A legtöbb ily helyiségben különben a hölgyek bizonyos percentet kapnak az elfogyasztott italok árából. E díjazást »dugópénz«-nek nevezik. Másrészt azonban fizetni szoktak a nők a pincéreknek is, ha eak oly ismeretségeket közvetítenek számukra, melyek jövedelmezőnek bizonyultak.

Ezeknek az üzemeknek tehát semmi közük sincs a táncművészethez, aminthogy a művésznőknek sincsen semmi közük hozzá. Komoly táncművészei éppúgy elkerüli őket, mint ahogy egyetlen valódi művésznő se vállal olyan szerződést, mely nem biztosítja megélhetését.

A LEÁNYKERESKEDELEM

Leánykereskedelem és bordélyház. – Kikötővárosok. – Szüzek vására. – Az egész világra kiterjedő szervezet. – Az elcsábítottak sorsa. – Szüzességi bizonyítvány. – A szülők feladata

A leánykereskedelem és a bordélyház szerves kapcsolatban állanak egymással. A bordélyháznak állandóan friss árura van szüksége, hogy a férfivilág változatosság iránti hajlandóságát ki tudja elégíteni. Itt tehát üzlet, kereseti lehetőség nyílik egyes elvetemült emberek számára, akik magukra vállalják, hogy a bordélyházakat e szükségelt »friss áruval« ellássák.

Mikor a leánykereskedelem működését és fogásait akarjuk e fejezetben megismertetni, úgy a kutató meglehetősen nehéz feladat előtt áll. Könnyen érthető, hogy a leánykereskedelem titkos szervezeteit megismertetni igen nehéz. Hiszen a törvény szigora minden kultúrállamban üldözi ezt az aljas machinációt s így minden a legnagyobb titokban bonyolódik le.

A leánykereskedelem leleplezése sehol sem sikerült teljes mértékben. Ennek okát általában

abban kell keresnünk, hogy az a hatóság, melynek feladata a leánykereskedelem kiirtása volna, sok helyen összeköttetésben áll ezekkel az emberekkel és osztozik velük, sápot fogad el tőlük. Így azután könnyen érthető, hogy praktikáikat minden kultúrfelháborodás és leánykereskedelemelleni ligák ellenére is számos nyugati nagyvárosban szinte zavartalanul űzhetik.

Századunkban erős áramlat nyilatkozott meg a bordélyházak megszüntetése iránt és a legtöbb kultúrállamban már csak alig találjuk nyomát a bordélyházakba kaszárnnyázott prostitúciónak. Ez azután magával hozza a leánykereskedelem csökkenését is, ami különösen Európa nagyvárosaiban érezteti üdvös hatását. Azonban annál fokozottabb mértékben találjuk meg napjainkban is azokban az országokban, melyek kívül esnek az európai kultúrkörön. Itt elsősorban a hatalmas nemzetközi kikötővárosokra kell gondolnunk, melyek valóságos melegágyai e kultúrszégyennek még ma is. Ismeretes, hogy a tengerészek, akik hosszú ideig vannak hajóikhoz kötve, ezen idő alatt nem találhatnak alkalmat arra, hogy normális nemi életet éljenek. Azonban, ha a hajó végre kikötőbe érkezik, a tengerész első dolga, hogy a bordélyházakat felkeresse. E városokban tehát mindenütt megtaláljuk a bordélyházak legalacsonyabbrendű formáit és érthető, hogy a leánykereskedelem gócpontjai is e kikötőkben találhatóak fel s a leányexport ide irányul.

Különösen nagy a kereslet a hatalmas dél-amerikai, indiai, kínai kikötőkben és itt különös előszeretettel örvendenek a fehér fajtához tartozó prostituáltak, a »fehéráru«, mert a színes

ember előszeretete a fehér leányokkal szemben általános és közismert.

A leánykereskedelem nemzetközien van megszervezve s éppen azért az ellene való küzdelemnek ugyancsak nemzetközinek kell lennie. E felismerés vezette rá a Népszövetségben tömörült államokat az úgynevezett genfi konvenció megkötésére s így most már a nemzetközi leánykereskedelem ellen való védekezés ugyancsak nemzetközivé válik. Abból a körülményből, hogy az európai kultúrállamokban a panaszok egyre csökkennek, arra kell következtetni, hogy a nemzetközi összefogás valóban előnyös volt a leánykereskedelem elleni küzdelem szempontjából.

A háború előtt különösen Oroszország, Galícia, Magyarország, de Német- és Franciaország is jelentős árukontingenst szolgáltatott a leánykereskedelemnek. »A világ tele van túldolgozott, rosszul fizetett, tudatlan, gyenge, hiú, élvezetvágyó, lusta vagy egy kis ártatlan romantikával átítatott leányokkal, akik között a leánykereskedő könnyen megtalálja azt az anyagot, mely üzlete számára alkalmas«, – mondja Havelock Ellis. Nem nehéz feladat tehát a leánykereskedők számára, hogy e szerencsétleneket hálójába kerítse, ígéretek, pompás külföldi szerződések kilátásba helyezése, jól fizetett állások csábítása rendszerint nem szokta hatását eltéveszteni. Az sem ritka dolog, hogy a leánykereskedők ügynökei, mielőtt tengerentúlra viszik a leányokat, szabályszerű házasságokat kötnek velük s a leány csak akkor veszi észre, hogy becsapták, mikor »férje« a tengeren túl fekvő bordélyházak valamelyikének adja őt át. Az idegen nyelv ismerete nél-

kül, minden anyagi támasz hiányában mit tehet a szerencsétlen nő mást, mint hogy belenyugszik sorsába s megmarad a bordélyházban.

Újabban New-York is jelentős szerepet játszik a leánykereskedelemben. Idevonatkozólag H. S. London jelentéséből nyerünk tájékozódást, mely 1913-ban került nyilvánosságra. London a kormány megbízásából kutatta a »fehér rabszolgakereskedelem« összefüggéseit és jelentéseiből kitűnik, hogy ez a kereskedelem évenként átlag háromszázmillió dollárt jövedelmez. »E lányokat rendszeresen elárverezik; vevőként kéteshírű házak tulajdonosai szerepelnek, kik az »árut« megsemlélik és kölcsönösen felverik az árakat. Ha a nagyközönség e kereskedelem irtóztatós voltát ismerné, úgy általános felzúdulás következtében a civilizáció e szégyenfoltja egy csapásra kiirtható volna. Azon lányok 95 százaléka, kiket a rendőrség mint eltűnteket kezel, e rabszolgatartók áldozatai. A lányok tulajdonából és kihasználásából származó kereseti lehetőség New-Yorkban kb. tízezer dollárt jelent minden leány után, nőszegegy vidékeken pedig húszezret. Külföldről számszámra importálják őket és az a kereseti lehetőség, melyre a vállalkozó szert tesz, oly nagy, hogy a rabszolgánokat első- vagy másodosztályon utaztatják, mert ilyképpen könnyebben játszhatják ki a bevándorlási hatóságok éberségét.«

Európában is hasonlóképpen játszódik le a leánykereskedelem. Itt azonban a kerítés mesterségét inkább nők űzik. A fiatal leányokat a vasúti pályaudvarokon szokták megszólítani s vagy állasközvetítőknak vagy pedig panziótulajdonosnőknek adják ki magukat. Miután áldozataik

bizalmát megnyerték, bordélyházakba szállítják el őket. Ha egyszer a bordélyház kapuja bezárult a szerencsétlenek mögött, úgy veszve vannak. E házak belsejében ugyanis párnázott falú szobák vannak, melyeknek dupla az ajtajuk, ablakuk pedig ráccsal van ellátva és szükség esetén fenytőeszközöket is igénybevesznek. Riehl asszony bécsi bordélytulajdonosnő feltűnést keltő pöre lepellezte le a leánykereskedelemnek ezt a formáját, mely az 1906. évben az egyik civilizált állam jól megszervezett rendőrségének szemeláttára folyt le. Azok a leányok, akik Riehl asszony házának küszöbét átlépték, kezdetben nem tudták, hogy ettől a pillanattól kezdve megszűntek szabad embernek lenni. De igen hamar észrevetették, hogy a kilátásba helyezett »boldogság« abban áll, hogy ivászatokon kell résztvenniök, egyébként pedig minden egyes krajcárt elvesznek tőlük. Már most, ha valamelyik leány a tapasztalatok után meg akart szökni börtönéből, úgy verésben volt része és addig kellett böjtölnie, míg meg nem puhult. Az éjszakai orgiák befejezte után a leányokat hálósobájukba zárták, melyek nyomorúságos lyukak voltak, ahol egy leánynak alig állott tíz köbméter levegő rendelkezésére és nyolcuknak kellett négy ágyban aludniok. Az ablakokat nem lehetett kinyitni, mert kívülről voltak elrekeszelve. A rendőri ellenőrzéssel Riehl asszony bőkezősége révén egyezett ki s ilyenképpen egyetlen leány sem mert a komisszáriusnál panaszt emelni. Megfélemlítve a kitoloncolás és börtönnel való fenyegetés következtében, a legtöbb leány eltompult alázatosságban tűrte sorát, melyet csak a kórházba kerülés szakított

meg hosszabb-rövidebb időre. Ha azonban az áru végre el volt használva, akkor megnyílt az ajtó és az a szerencsétlen teremtés, ki évek hosszú során keresztül Riehlne számára robotolt, most már néhány öreg rongyba burkolódzva s pár krajcár kegydíjjal elhagyhatta a házat. Az aszszony mesterségét kifelé ruhaszalonnal örvé és leple alatt üzte is a legtöbb lány, mikor idekerült, abban a hiedelemben volt, hogy a szabás és varrás mesterségét fogja kitanulni. Így többek között egy még ártatlan, tizenhat éves leányt csalt fel »divatszalonjába« Riehlne, tizennégy napon keresztül fogva tartotta, azután egy éjszaka erőszakot követtek el rajta. Mikor a leány megbetegedett, egyszerűen kidobták az uccára. Ne higyjük azonban, hogy itt egyedülálló esetről van szó, ez tipikus jelenség a nagyvárosokban, bár csak igen ritka eset, hogy az ilyesmi valamely szenzációs pör kapcsán a nagyközönség tudomására jut. A szülők feladata, hogy gondos kioktatás útján figyelmeztessék különösen a távolba utazó leányokat azokra a praktikákra, melyek a kerítőnők részéről fenyegetik őket és ugyancsak az ő feladatuk az is, hogy leányaik munkahelyét ellenőrizzék.

A múlt század utolsó tizedeiben London volt a leánykereskedelem központja. Az angol lányoknak külföldi bordélyházakba való csempészése különösen abban a pörben derült ki, melyet a londoni leánykereskedelem-ellenes liga diplomáciai segédlettel folytatott a brüsszeli rendőrhatalóság ellen, mert számos fiatal angol leányt ravasz fondorlattal belgiumi bordélyházakba adtak el, ahol súlyosan bántalmazták őket, a brüsszeli rend-

őrség pedig igazolt módon megszegte azt a kötelességét, mellyel minden kultúrállam rendőrhatalóságának szembe kell fordulnia a leánykereskedelemmel.

E per, mely horribilis pénzükbe került az angoloknak, azzal végződött, hogy néhány rossz hírű ház tulajdonosát elítélték, azokat a rendőrtisztviselőket pedig, akik a franciául nem tudó angol lányokat, kik még alig lépték túl a gyermekkor határát, huszonegy éves francia nőknek vezették be a nyilvántartási listákba, ugyancsak megbüntették. Beigazolást nyert, hogy a házakban matracokkal kipárnázott szobák vannak, ahol megkínózzák az áldozatokat, ha ezek nem akarnak szörnyű sorsukba belenyugodni. A brüsszeli újságok apróhirdetéseiben közhírré volt téve, hogy Angliából új áru érkezett. A tárgyaláson felolvasták azt a szerződést is, amelyet Bruxelles polgármestere, ki maga is nyilvános ház tulajdonosa volt, egyik bérlőjével kötött. Ennek következtében a polgármester le is mondott. Azonban a belga kormány nem fogadta el a lemondást, mert szerinte egészségügyi szempontból helyes, ha a prostituált, amíg a bordélyházban tartózkodik, a legnagyobb mértékben ki van szolgáltatva a tulajdonos fennhatóságának és ellenőrzésének.

A belga bordélyházak számára üzött angol leányokkal való kereskedésről Alfréd S. Deyel rántja le egy 1891-ben megjelent írásában a leplet:

»A nyilvános házak női lakói nem mások a rabszolgáknál. Bármilyen is a prostitúció szabályozására irányult hatósági intézkedés, a való-

ságban azok az asszonyok, és gyermekek, akik ennek áldozataivá válnak, nem élveznek semmiféle védelmet sem személyükre, sem pedig vagyonukra vonatkozólag. Attól a naptól kezdve, mikor e házak küszöbét átlépik, nem szabad többé saját ruhájukat viselniök. Ilyképpen adóságokba kergetik őket és börtönnel fenyegetik meg, ha csak gondolni is mernek arra, hogy elhagyják e házakat, anélkül, hogy adóságaikat kifizetnék. Igen gyakran a legnagyobb durvaságot is el kell viselniök s a lázadás vagy ellenszegülés legkisebb nyomára ütlegekben van részük. Ugyanez a sors vár rájuk akkor is, ha nem tesznek eleget a házak perverz kéjenclátogatói minden kívánságának.

A felbérelt kitartók, többnyire büntetésüket kitöltött fegyencek, mindig kéznél vannak, hogy a leány minden menekülési kísérletét megakadályozzák. A házak kapui úgy, vannak megkonstruálva, hogy mindenki könnyen léphet be, azonban kilépni rajtuk csak az képes, akit az ezzel megbízott személy kibocsát. A legtöbb házban az ablakok kívülről velencei redőnyökkel vannak ellátva, melyeket mindig zárva tartanak, hogy a bennlakó még csak ki se nézhessen az uccára. Néhány házban, ahol a lányokat különösen durván kezelik, a falakat és a dupla ajtókat még ki is párnázzák, hogy az áldozatok sikolya és az éjjeli orgiák zaja ki ne hatolhasson az uccára. Közismert dolog, hogy a lányokat a legocsmányabb perverziók végrehajtására kényszerítik e házakban. Hogy a változatosság iránti hajlamot kielégítsék, a bordélyházak gazdái állandóan új áru után kutatnak s a változatosság kedvéért

nem egyszer színesbőrű nőket is szereznek be. Mennél gyermekeesebb és ártatlanabb az áldozat, annál nagyobb hasznot hajt. A gazdag kéjencsek, kiknek erkölcsi érzéke már fiatal koruk óta teljesen eltompult, horribilis összegeket fizetnek valamely megcsalt, kétségbeesett gyermekleányért. Ez az oka annak, mint ezt Bruxelles város rendőrfőnöke is elismeri, hogy a bordélyházak tulajdonosnői nem rettennek vissza azoktól a nagy költségektől, melyet az ilyen érintetlen leányok beszerzéséért előlegezniük kell. Ez az oka annak, hogy a bordélyházak tulajdonosai állandó kapcsolatot tartanak fenn azokkal a lelkiismeretlen elemekkel, akik mindenféle előnyök ígérgetésével fiatal angol leányokat csábítanak át Belgiumba. A kéjencvilágot újsághirdetések értesítik arról, hogy új, érintetlen áru érkezett a csatornán túlról, sőt a jól fizető törzsvendégnek a lányok aktfényképeit is rendelkezésre bocsátják.«

A leánykereskedelem fogásairól az angol Pall-Mall Gazette című újság rántotta le a múlt század végén a leplet. A következőkben ezen újság közleményeit fogjuk ismertetni. Ez az újság a társadalom kiválóságainak támogatásával titkos bizottságot állított össze, mely az anyagot összegyűjtötte és ötféle szörnyűséget állapított meg: 1. gyermekek árusítása és megbecstelenítése, 2. szüzek beszerzése, 3. asszonyok elcsábítása és tönkretétele, 4. nemzetközi leánykereskedelem, 5. szörnyűséges kegyetlenkedések és természetellenes bűncselekmények.

»Mielőtt e kutatásokba fogtam volna« – jelenti az újság tudósítója – »bizalmas megbeszél-

lésem volt az angol rendőrség egyik legtapasztaltabb hivatalnokával, aki hosszú gyakorlata következtében abban a helyzetben volt, hogy London bűntevőinek minden rétegével megismerkedhetett. A következő kérdéssel fordultam hozzá:

»Igaz-e, hogy ha bizonyos bordélyházakban jól be vagyok vezetve, úgy megfelelő fizetség ellenében meghatározott időre szűz leányt szállítanak, természetesen hamisítatlan cikkekre gondolok, nem valami prostituáltra, aki szűznek adja ki magát, hanem olyan leányra, aki még nem élt nemi életet?«

»Természetesen« – válaszolta a tisztviselő pillanatnyi gondolkozás nélkül.

»Micsoda áron?«

»Ez nehéz kérdés. Az egyik tudomásomra jutott esetben húsz font sterlingben volt az ár megszabva.«

»Már most azt kérdezem öntől, hogy e szűzek önként vagy pedig önkénytelenül kerülnek öszszeköttetésbe a leánykereskedőkkel, továbbá, hogy valóságos szűzekről van-e itt szó oly értelemben, hogy a leányok lelkileg is szűzek és erényes leányok, akik elcsábításukba nem adják meg beleegyezésüket.«

»Természetes, hogy többnyire fogalmuk sincs a lányoknak arról, ami rájuk vár« – felelte a tisztviselő, naivitásom felett csodálkozva.

»Ezzel tehát azt akarja mondani« – szóltam csodálkozva – »hogy Londonban a szó szigorú értelmében véve állandó nőszöktetések történnek és szűzeket akaratauk ellenére vesznek meg a bordélyházak tulajdonosai, hogy azután bizonyos összegért gazdag embereknek továbbadják őket?«

»Természetesen. Ebben pillanatig sem kételkedhetünk.«

»Hiszen ennek gondolata is elégséges arra, hogy a pokol minden ördögét felijessze.«

»Ez igaz, ellenben a gyakorlatban még csak a szomszédot sem ijeszti fel.«

»Hát nem kiabálnak a lányok?«

»Természetes, hogy megteszik. Azonban mit használ a kiabálás? Gondolja meg, hogy az a legnagyobb távolság, amelyre a legerősebb ordítás is elhallatszik, legfeljebb hetven-nyolcvan méter. Tegyük fel, hogy erőszakot követnek el a leányon az ön háza melletti házban. Ön hallja ugyan a kiáltást, azonban éppen el készül aludni. Föl fog akkor talán kelni, fel fog öltözködni, le fog rohanni a lépcsőkön és megkísérli-e, hogy behatoljon a szomszédos házba? Nehezen hinném.«

»Azonban a rendőr, ha körsétáját teszi meg.«

»Nincs joga, hogy közbelépjen, még ha hall is valami zajt. Ha a rendőr fel volna jogosítva arra, hogy minden házba belépjen, ahol egy asszony erősen kiabál, úgy a rendőrök épp oly rendszeresen jelen volnának a szüléseknél, mint az orvosok. Ha a leány mögött egyszer becsukódott a bordélyház ajtaja, úgy senki se segíthet rajta és fokozott biztonsággal lehet megbecstelíteni.«

»De hiszen a rablás törvényeink szerint bűncselekmény. A lány megteheti a feljelentést is!«

»Kit jelentsen fel? Hiszen nem ismeri támadójának még csak a nevét sem. Bizonyára aligha ismerné fel, ha az uccán találkozna vele. Sőt ha meg is teszi a feljelentést, ki hinne neki.

Ki hinne az olyan nőszemélynek, aki szüzességét bordélyházban vesztette el. Már az a tény, hogy átlépte a bordélyház küszöbét, a bíróság szemében annak bizonyságául szolgál, hogy beleegyezését adta. A bordélyház tulajdonosa és az egész szolgaszemélyzet bizonyára eskü alatt vallaná, hogy a leány önként kínálkozott fel, hogy nem kiabált és a szerencsétlent még mint kalandornőt, aki zsarolást akar végrehajtani, ítélnék el.«

»S az ilyesmi még manapság is megtörténhetik ?«

»Igen, sőt meg fog történni mindaddig, míg a férfiaknak pénzük van, a kerítőnők ügyesek, a leányok pedig gyengék és tapasztalatlanok.«

E felvilágosítás következtében a lap tudósítója pontosabb kutatásokhoz kezdett. London és a vidék nagyobb központjainak kerítőivel lépett összeköttetésbe és a titoktartás pecsétje alatt igen érdekes információkat szerzett be. Az egyik bordélyháztulajdonos, ki már búcsút mondott foglalkozásának, közölte vele, hogy mindig élénk kereslet nyilvánul meg friss hús után és a bordélyház hírneve megköveteli, hogy ezt mindig be is szerezzék. A friss húsrá való vadászat ugyan időrabló foglalkozás, de aki kiismeri magát, annak nem igen okoz nehézségeket. Saját tapasztalataiból mondta el a volt bordélyosgazda a következőket: Mindenféle állatvilágban kereste fel a környéket és itt ismeretséget kötött lányokkal, házasságot ígért nekik, elcsábította őket Londonba, hogy ennek nevezetességeit bemutassa nekik, lerészegítette őket, szándékosan lekéstette velük az utolsó vonatot és házában nyújtott nekik éjszakai szállást. Ekkor azután

már meg is van kötve az üzlet. A kliens megkapja a szűz leányt, a kerítő pedig a díjul kitűzött tíz-húsz fontot. Másnap reggel a szerencsétlen teremtés, ki nem mer többé hazatérni otthonába, minden valószínűség szerint ugyanazt fogja tenni, mint a többi. »Szám« lesz belőle és létfenntartását az uccán fogja megkeresni s így végeredményképpen a bordélyház jár jól.

Ugyancsak gyakori eset az úgynevezett »ki-nevelés« is. Szegény asszonyok és részeges szülők gyakran eladják kisleányaikat a bordélyházak tulajdonosainak s ezek felnevelik őket, addig, míg aljas céljaik számára használhatókká nem lesznek. A kínálat. ebben a cikkben gyakran felülmúlja a keresletet.

Egy másik kerítőnőtől a következő információt kapta: »A kerítőnők rendszeren engedékeny nőszemélyeknek adják ki szobájukat s részben a bérből, részben pedig azon italok eladási árából élnek, melyeket e nők vendégeikkel egyetemben fogyasztanak. Ha a bérlő maga nem tud elég vendéget hozni, úgy más ártatlan lányokat beszél rá arra, hogy vendégeket szerezzenek a ház számára. E szerencsétlen teremtések kezdetben nem is sejtik, hogy miről van szó. Hiszen többé-kevésbé jóhiszeműen keresik fel a házat barátaikkal egyetemben vagy pedig a kerítőnő mutatja be nekik a férfiakat. Ekkor azután kezdetét veszi a dőzsölés. Elég, ha a sörbe egy kis tubákot keverünk s a leány igen hamar elveszti józanságát és ellenálló képességét. Mire magához tér és észreveszi, hogy mi történt vele, már reggel van. A leány, aki az egész éjszakát házon kívül töltötte, nem mer újra hazatérni

szüleikhez s a kerítőnőnek most már egy állandó alkoholfogyasztóval többje van.«

»Gyakran történik az ilyesmi?« – kérdi a tudósító.

»Számталanszor. Csinos leányokat, akik szegények s vagy nincsenek szüleik, vagy pedig nem laknak otthon, lehet legkönnyebben elkeríteni. Emlékszem, egyszer száz mértföldet is mentem, hogy megfelelő leányra találjak. Közvetlenül az iskola mellett béreltem lakást, ahol minden nap megfigyelhettem a lányokat, mikor haza vagy az iskolába mentek. Nemsokára kiszimatoltam az alkalmas árut. Körülbelül 13 éves, erős, korarérett, csinos teremtés volt, akiről mindjárt megéreztem, hogy jövedelmet fog hajtani számomra. Megtudtam róla, hogy anyjánál lakik. Megfogadtam kiscselédnek azon lakás számára, melyet béreltem. A következő napon magammal vittem Londonba és anyja nem látta többé. Az egyik vendégem tizenhárom fontot fizetett a kislánnyal töltött első éjszakáért, mindjárt másnap, ahogy hazaérkeztünk Londonba. A leány mélyen aludt. Hogy az igazat megvalljam, le volt részegítve, mert altatószert adtam be neki. Rendszerint laudanumot szoktam ily célra felhasználni. Ettől a leányok úgy alszanak, mintha hullák volnának és rendszerint csak reggelre veszik észre, hogy mi történt velük.«

»És mi történik ekkor?«

»Ó, akkor sokat sírnak, bár alig tudják, hogy mi történik velük, azonban oly testi fájdalmat éreznek, hogy mozogni se tudnak. Természetesen azt mondjuk nekik, hogy nincs baj, ezt minden lánynak egyszer át kell élnie. Ő most már

túl van mindenén, anélkül, hogy észrevette volna a dolgot és ezen most már sírással sem lehet segíteni. Nincs az a sírás, ami a megtörtént dolgot jóváteheti és most már neki is ugyanúgy kell cselekednie, mint a többi leánynak. Úgy élhet, mint valami királykisasszony, azt teheti, ami tetszik neki és egész nap szórakozhat. Ha ellenszegül, úgy megszidom és azt mondom neki, hogy többé senki se fog vele szóbaállni, mert hiszen elvesztette becsületét és mint rossz és hálátlan lánytól, magam is el fogok tőle fordulni és kidobom házamból. Ennek eredménye 99 százalékban az szokott lenni, hogy az alig tizen-négy-tizenöt éves kislány megijed, feje még szédül a bevett álomitaltól, testi fájdalom és félelem kínozza, minden reményről lemond – és rövid egy hét múlva a ház főattrakciója válik belőle. Ha az ellenállás várakozás ellenére mégis erős, úgy hatékonyabb eszközökhöz fordulunk, sőt arra is van eset, hogy a lányokat megkötözve adjuk át házunk vendégének.«

A következőkben arról számol be az újságíró, hogy összeköttetésbe került egy »társas cég-gel«, mely leánykereskedéssel foglalkozott. Az egyik társfőnökkel folytatott megbeszélését következőkben adja:

»Úgy informáltak, hogy az utóbbi időben a szüzlányok utáni kereslet csökkent, mert a kerítőnők sokat csalnak e cikknél. A piac tel van árasztva »kijavított« szüzekkel és ez az oka annak, hogy jelenleg a kereslet csökkent.«

»Ez nálunk nem fordul elő, sőt nem is hiszem, hogy kifizetné magát a szüesség mester-séges helyreállítása, mert hiszen elég hamisít-

tatlan cikket kínálnak a piacon. Az én tapasztalatom szerint a kereslet fokozódik. Azonban kétségtelen, hogy az árak csökkentek, mert egymásik vevő nagybani megrendelésekkel lát el bennünket. Így például az egyik vevőm, dr. X., aki ezelőtt hetenként egy szüzet vásárolt tíz fontért, most kéthetenként hármat vásárol, de csak 5-7 fontot fizet.«

»Hogyan?« – kiáltottam fel – »hát lehetséges, hogy egyetlen úr számára évenként hetven szüzet szállítanak?«

»Természetesen. Százat is vásárolna, ha fel tudnók számára hajtani. Azonban e vevőnk igen különködő. Falusi lányokat nem fogad el, azonkívül a lánynak mindig tizenhat évesnél idősebbnek kell lennie, már csak a törvény miatt is, mert tizenhat éven aluli lányokat nem szabad szüleiktől vagy gyámjuktól megszöktetni. Ez az oka annak, hogy egyes urak részéről nem mutatkozik kereslet a tizenhat évnél fiatalabb lányok iránt.«

»És lányexportot is folytatnak?«

»Nem, mi kizárólag szüzességgel kereskedünk, nem pedig szüzekkel. Társam szerzi be a lányokat és elcsábításuk után újból visszaviszi őket szüleikhez. Ezzel számunkra be is fejeződött az üzlet. Nekünk csak az első csábításhoz van közünk s egy lánnyal csak egyszer foglalkozunk. Vevőink szüzeket követelnek meg tőlünk, nem pedig sérült cikkeket és rendes körülmények között csak egyetlen egyszer látják őket.«

»És mi történik a sérült cikkekkal?«

»A legtöbb előbb visszatér régi foglalkozásához, azonban előbb-utóbb valamennyi kikerül az uccára. Az a lány, aki egyszer elbukott, ritkán menekül. És kivétel alig van.«

»És ha az ilyen leány gyermeket kap?«

»Az első esetben ez nem igen fordul elő, mi legalább biztosítjuk erről a leányt s ezek oly együgyűek, hogy mindent elhisznek. Például az egyik leány azt hitte, hogy el van csábítva, mert a bábaasszony megérintette. Természetesen előfordul, hogy mindjárt az első közösülésből kifolyólag másállapotba jut a leány.«

»Erről persze értesítik azután a törvénytelen apát?«

»Hova gondol? Hogy is volna ez lehetséges?« – szólt a férfi nevetve. – »Házunk specialitása, hogy a leány sohase ismeri meg azt a férfit, aki elcsábította. Többnyire még csak a címét sem tudja.«

»Legközelebbi vasárnapra például egy szakácsnőt szállítok Y. úrhoz, akinek a Bedford uccában van a lakása, de azonkívül van még három más kvártély is, ahová a szüzeket leszállítjuk. A leányt bérkocsiba ültetjük, egyik ucca a másik mögött tűnik el, végül megállunk egy kapu előtt. A szakácsnő itt egy úrra fog akadni, kinél néhány percig vagy legfeljebb egy félóráig marad. Mihelyt újból felöltözködött, visszavezetem a kocsihoz és soha többé nem látja Y. urat. Ha meg is jegyzi magának a házat, ami szintén alig hihető, a vendéglátó házigazda nevét azonban sohase tudhatja meg.«

Hogy végére járjon a dolognak, a tudósító

öt szüzet rendelt meg a tiszteletreméltó cégnél, kiket három napon belül kellett leszállítani. Vételárul fejenként öt font volt megállapítva.

A kitűzött időre a kerítők meg is érkeztek, de csak három lánnyal. Az egyik nagy, magas és csinos volt, s tizenhat évesnek látszott. A másik kettő fiatalabbnak tűnt fel. Kettő üzleti elárúsítónő volt, a harmadik pedig kalapszalomban dolgozott.

Nem győztek eleget mentegetőzni. Egészen a High Gate-ig mentek, hogy az öt szüzből álló »partit« összeállítsák, azonban két lány, akire számítottak, vasárnap nem tudott eltávozni hazulról. Ezeket hétfőn fogják szállítani. Sőt, hogy a késedelmüket jóvátegyék, arra kötelezték magukat, hogy hétfőre három szüzet szállítsanak.

Beléptünk az orvoshoz. A lányok, akik nem ismerték egymást és kiknek nem szabadott egymással beszélniük, egyenként lépték át a rendelőszoba küszöbét és minden ellenkezés nélkül vetették alá magukat a vizsgálatnak. A megtörtént vizsgálat után nyilatkozatot írtak alá, melyből kitűnik, hogy beleegyeztek elcsábításukba. A leányok nagy csalódására kettejüknek megtagadta az orvos a szüzességi bizonyítvány kiállítását. Nem állította ugyan az orvos, hogy a lányok nem szüzek, azonban, hogy szakkifejezést használjak, egyikük sem volt »virgo intacta«.

A lányok mindegyikének öt-öt shillinget fizettem azért a fáradságukért, hogy eljöttek, a kerítőknek pedig megfizettem a kialkudott öt fontot a hitelesített szüzeért s a következő okmányokkal a zsebemben távoztam:

»Alulírott igazolom, hogy a mai napon megvizsgáltam a tizenhatéves K. J.-t és szüzességét megállapítottam. Dr. M...«

»Kötelező nyilatkozat.

Alulírott beleegyezem abba, hogy öt fontért az öné legyek. Oda fogok jönni, ahová ön két nappal hamarabb rendel. Aláírás: K. J.

Cím: S. ucca 37.«

Még csak azt kell megjegyeznem, hogy az orvos be volt avatva terveimbe és csak azért egyezett bele a vizsgálatba, hogy a kerítés módszereit kitalapaszthalhassuk.

A kerítőnőket igen megzavarta, hogy árujuknak kétharmadrészét visszautasították. A két leány is nagyon meg volt botránkozva, mert szüzességüket kétségbevontuk és hajlandó vagyok elismerni, hogy a kétkedés talán nem is volt indokolt. Másnap, azaz hétfőn leszállították a megígért másik két leányt, akikről a következő bizonyítványt kaptam:

»Igazolom, hogy a tizenhét éves B. J.-t és K. F.-et megvizsgáltam és mindkettőt szűznek találtam. Dr. M...«

Ezután mindkét leány aláírta a nyilatkozatot, melyben elcsábításukba beleegyeznek. Ilyképpen tehát hat napon belül három igazolt és két nem igazolt szűz leányra tettem szert. Azonban ez még nem minden. A kerítők ragaszkodtak hozzá, hogy a rendelést effektuálják és leszállítsák a

még hiányzó két leányt. Csupán néhány napi haladékot kértek.

A legközelebbi pénteken négy leányt hoztak fel orvosbarátomhoz. Hárman tizennégy évesek voltak, a negyedik pedig, aki kiségitő szakácsnő volt az egyik nagy szállodában, már tizennyolc. Szüzességi bizonyítványt csak a legidősebbnek állított ki az orvos, ami a kerítők nagy megbotránkozására szolgált.

»Láttak már ilyesmit! Mindig a fiatalok azok, akik nem állják meg az orvosi vizsgálatot!«

Mikor tehát így végére jártam a kerítők meseterkedéseinek, most már azt akartam kinyomozni, hogy mit szól tevékenységükhöz a rendőrség.

»A rendőrségi a legjobb barátja a bordélyházak tulajdonosainak«, – világosított fel egy volt bordélyháztulajdonos, akit ezirányban megkérdeztem.

»Hogy érti ezt?« – kérdeztem.

»Mert sok minden felett szemethuny. A bordélyháztulajdonosok pedig ugyancsak jóbarátai a rendőrségnek, mert fizetnek.«

»Hát ön mennyit fizetett a rendőrségnek?«

»Hetenként három fontot, akár jól ment az üzlet, akár nem. Pedig az én üzletem egyike volt a jelentéktelenebbeknek.«

Ugyancsak rossz híruk van a színigazgatóknak és az áruházak tulajdonosainak is. Számos színigazgatóról az a hír van elterjedve, hogy minden náluk alkalmazott színésznőt igénybevesznek. És igen valószínű, hogy nem túloz az a hír sem, mely egyik londoni áruház igazgatójáról van elterjedve, hogy ez tudniillik a női alkalmazottak legcsinosabbjait kiválasztja magának

és egyáltalában úgy viselkedik az áruház el-
 árusítónőivel szemben, mint valami szultán a
 háremében. Azonban az ily panaszoknál igen
 gyakran azt tapasztaljuk, hogy az »áldozat« már
 régen a titkos prostituáltak seregébe sorolható.

Az eddig elmondottakhoz fűzzük még hozzá
 azt a megbeszélést is, amelyet a »Pall-Mall
 Gazette« tudósítója egyik ismeretes leányexportőr-
 rel folytatott:

»Véleménye szerint mekkora az a szám, mely
 az Angliából az egzotikus kikötők felé exportált
 lányokból adódik?«

»Nekem csak Délamerikáról vannak tapasztalataim. Ami a többi kikötőt illeti, nem ismerem az idevonatkozó adatokat. Azonban azt hiszem, hogy hetenként átlagban négy-öt tucat fiatal leányt exportálnak.«

»Ez hatalmas szám! S hányan közülük prostituáltak már, amikor Angliát elhagyják?«

»Körülbelül egy harmaduk. Kétharmad részük azt hiszi, hogy állásba kerülnek és csak akkor tudják meg sorsukat, mikor már leszállították őket a bordélyházba. De gondoskodás történik arról is, hogy az igazságot csak lassanként tudják meg, és nem marad számukra más hátra, mint hogy beletörődjenek a megváltozhatlanba.«

»És miképpen történik meg az ügylet lebonyolítása?«

»Szabályszerű kereskedelem útján. A magam részéről csak rövid ideig foglalkoztam ezzel. Összesen csak tizenkilenc leányt exportáltam, nem számítva azonban azokat akiket feleségem exportált. A bordélyházak tulajdonosai előre meghatározott összeget fizettek, azzal a kikötéssel, hogy a leány a

leszállítása alkalmával teljesen egészséges legyen. Ha a leány útközben megbetegedett és kórházba kellett szállítani, úgy elvesztettem pénzemet. Igaz ugyan, hogy a bordélyházak tulajdonosai megígérték, hogy amennyiben a leányok egészségesen távoznak a kórházból, kifizetik követelésemet, azonban sohase tartották meg szavukat.« Itt mélyen felsóhajtott, mikor a bordélyháztulajdonosok e megbízhatatlansága jutott eszébe.

»Mennyi volt a rendes províziója?«

»Ez attól függött, hogy mily messze szállítottam a lányokat. A rendes útiköltségen kívül még huszonöt-harminc fontot kaptam.«

»És voltak az útiköltségen kívül is egyéb költségei?«

»Nem igen. Rendszerint feleségem kerítette meg a szükséges árut: prostituáltak, akik változásra vágyódtak, állástalan gyermekkertésznők, vagy boltilányok. Hiszen ez annyira könnyű! Beszédbe elegyedik a lányokkal és hagyja, hogy ezek azt higgyék, amit akarnak. Annyira együgyűek, hogy mindent elhisznek, amit bebeszélnek nekik. Azt kell nekik mondani, hogy jó állást, gyönyörű ruhát, állandó színházi szabadjegyet kapnak, szóval csupa olyan dolgot, amelyről az okos lány azonnal felismerné, hogy itt csalásról van szó. De a lányok legnagyobb része, mint mondtam, igen együgyű, könnyen vesznek be minden maszlagot és az üzlet létrejön.«

Végül meg kell még emlékeznünk néhány szóban a gyermekkereskedelemről is. Igen gyakori eset, hogy a napilapokban hirdetések jelennek meg, melyek nyolc-tízéves kislányok örökbefogadásáról szólnak. A gyermekkereskedelem rendszeren ezt a fogást használja.

Mikor a fentebbiekben részletesebben foglalkoztunk a leánykereskedelem különböző formáival, tettük ezt főképpen azért, hogy a nagyközönség figyelmét oly jelenség felé fordítsuk, mely egészen napjainkig súlyosan veszélyezteti a fel nem világosított és hiszékeny lányokat. Azonban a hiba itt sem a lányban, hanem a szülőkben keresendő, akik nem fordítanak kellő gondot arra, hogy idejekorán figyelmeztessék serdülő korba kerülő leányukat azokra a veszélyekre, melyek úton-útfélen leskelődnek reája. Igaz ugyan, hogy manapság alig találunk a Kultúreurópában olyan államot, melynek rendőrközegei összepaktálnának a leánykereskedőkkel, sőt ellenkezőleg éppen a rendőrség lelkiismeretes működésének köszönhető, hogy ez az aljas mesterség ma már a minimumra esőkként.

A veszély csökkenése azonban nem azt jelenti, hogy most már minden szülő nyugodt lélekkel bocsáthatja útra leánygyermekét s nem kell tartania attól, hogy lelkiismeretlen kalandorok karmai közé kerülnek. Nem. Az éber figyelem s a leányok figyelmeztetése és felvilágosítása ma éppúgy szükséges, mint azelőtt volt, mert Éva leánya ma sem ellenállóképesebb, mindenféle hazug csábítással és ígérettel szemben, mint ezelőtt volt

A TÁNCŐRÜLET ÉS PARAZITÁI

Írta: S. WEISSE

Békebeli „lokál”. – A női kiszolgálás beszüntetése. – A lokálok „művésznői”. – „Az úri közönség táncol”. – A parkettáncos.
– A táncőrület elterjedése. – A gigolo.

A háború és a háború utáni idők erkölcsrendszete mind jobban átváltoztatta a nagyvárosi mulatók képét. A háború s a háborús morál reá nyomta züllesztő bélyegét a mulatókra és bárókra is. A régi idők kedélyes »lokáljai« eltűntek, s a helyükön a titkos és nyílt prostitúció ütötte fel tanyáját.

A harctérről hazatérő katonáknak nem volt idejük a hosszú udvarlásra. A szabadság csak korlátolt volt s így csak igen korlátolt idő maradt az udvarlásra is. A szabadságos katona gyorsan és röviden lebonyolítható szerelmeket keresett s a szabadságos katonákkal megtöltött mulatóknak ily szerelemre kellett berendezkedniök. A háború előtti idők büfféslányai és kedves virágárus lánykái (kiket legtöbbször csak hosszas udvarlás után lehetett megközelíteni s kik közül nem egy érintetlenül ment a forgalmas éjjelű

élet dacára, néha igen jól, férjhez), lassankint eltűntek s helyüket ingatagabb erkölcsű nőcskék foglalták el. A buffet a mixer uralma alá kerül s a büfféslány nem árul már egyebet, csak önmagát. Nincs többé »törzsvendég«, akivel kedélyesen el lehet diskurálni, nincsenek csendes, vidám mulatozások, csak dorbézolások és »palik«, akiknek ugyan *minden* vágyát teljesíteni kell, de el is kell szedni mindenüket. Hisz holnap már úgyis elmegy s ki tudja, élve kerül-e vissza, látjuk-e még valaha. Csak természetes, hogy első sorban a mulatók ezen cseppet sem változatos nőszemélyei lesznek a háborúban amúgy is túlon túl elterjedt nemi betegségek áldozatai s idővel fő-fő terjesztői. Míg a prostituáltak erős orvosi felügyelet alatt állanak s a legkisebb gyanú esetén azonnal kórházba utalják őket, addig a mulatók »hölgyei« rettegve a kórháztól s a vele járó megszégyenítéstől, de a kenyérgondtól is hajtva (hisz nem egyszer ők a családfenntartók ezekben a gondterhes időkben) titkolják betegedésüket, orvos helyett kuruzslókhoz járnak, házi szerekkel úgy-ahogy csillapítják bajukat s amint lehet, minden meggondolás nélkül folytatják mesterségüket. A gyors győzelmekhez szokott katona pedig csak későn veszi észre, hogy »hódításának« a készpénzen kívül még az egészsége volt az ára. Az egyre ismétlődő panaszok, az egyre jobban terjedő betegségek végre a hatóságok figyelmét is ráterelték a mulatókban történő visszaélésekre. Először egészségügyi felügyelet alá akarták kényszeríteni az éjjeli mulatók hölgyeit, de amikor úgy az érdekelteknél, mint a sajtóban nagy visszatetszést és

felzúdulást okozott a készülő rendelet, amely kétségkívül nem lett volna humánus, egyéb segítség hiányában eltiltotta a mulatókat és éjszakai helyiségeket a női kiszolgáló személyzet alkalmazásától.

Ez a kétségkívül radikális megoldás azonban csak ideig-óraig tudott a bajon segíteni. A titkos prostitúció százfejű hidrátját nem lehetett megölni. A száz meg száz megélhetés nélkül maradt nő lázasan kereste a módot, hogy valamilyen módon visszakerülhessenek régi foglalkozásuk helyére s így ha csak rövid időre is, megmenekülhessenek foglalkozásuk utolsó állomásától: az uccától. Ebben a munkában hathatós segítőtársat találtak a különböző »lokálok« tulajdonosai-ban, mert a mulatók fő vonzóerejüktől megfosztva mind rosszabbul és rosszabbul mentek. Nem került tehát túlnagy utánjárásba kisütniök, hogy a lányok, ha mint műsorszámok kerülnek vissza, a helyiségből többé ki nem tilthatók.

Nyakra-főre nyíltak tehát artistaképző tánciskolák, ahol a lányokat nagy pénzért úgy ahogy megtanították egy-két solo-szám eltáncolására.. Utána következett a vizsga s a jószívű, legnagyobbbészrt artistákból álló vizsgáztató bizottság az artista társadalom nem túlnagy épülésére kiállította részükre az artistaigazolványt. Az immár artistaigazolvánnyal felfegyverkezett lányok helyzete a mulatókban megingathatatlan volt. Egy hátránya volt mégis az új rendeletnek, t. i. megnehezítette a vendégekkel való megismerkedést. Míg ezelőtt a kiszolgálás örve alatt egy-kettőre összebarátkoztak a vendégekkel, ad-dig most a műsor elején, rendesen üres házak

előtt ledarálták kezdetleges táncszámaikat s aztán nem igen volt alkalmuk a közönség előtt gyakrabban mutatkozniuk. Kendesen három-négyesével ültek egy asztalnál s várták a jószerencsét, hogy valaki az asztalához hívja őket. Csak néha-néha sétáltak végig a helyiségen, mintha keresnének valakit, de a vendégeket megszólítaniuk szigorúan tilos volt. Találni kellett tehát valami módot, hogy a vendégekkel való érintkezést megkönnyítsék, így vezették be a műsor után „a parkettáncot. Régebben is dívott ugyan, hogy egy-egy jókedvű vendég a mulatás hevében hölgyével táncra perdült, ez azonban ritkaságszámba ment s közel sem volt annyira elterjedve, mint az¹ utóbbi időben. A lányoknak szükségletévé vált a tánc, hogy alkalmuk legyen megmutatni magukat. Mivel azonban nem bízhatták magukat a jószerencsére, t. i. hogy a vendégek között akad majd egy jókedvű úr, aki megtáncoltatja őket, a mulatók szerződtettek partnereket, jóképű és jómegjelenésű fiúkat szerződtettek, kiknek volt egy-egy elfogadható esti ruhájuk, ezek aztán a közönség közé vegyülve vendégkép szerepeltek s nem volt más dolguk, mint a lányoknak minél gyakoribb táncoltatása. Fizetést nem igen kaptak, csak vacsorát, annál többet kerestek azonban a lányoktól. A lányoknak érdekük volt, hogy minél többet táncoljanak s így pénzzel tömték a fiúkat, hogy lehetőleg őket vigyék táncba. Ha egy vendégnek valamelyik táncoló lány megtetszett, úgy a pincér útján asztalhoz hívatta s együtt maradtak arra az estére. Csak természetes, hogy a mulatók »művésznői« a régi decens táncok helyett lehetőleg a vad, tüzes táncokat kedvelték

s így a lassú valcert s az előkelő bosztont kiszorították a gyorsabb, erotikummal át meg át-fűtött különböző spanyol s néger táncok, a régi zenekarok helyét pedig elfoglalta a jazz.

Amint látjuk, a háború utáni idők erkölcsrendészete egy új foglalkozási ágat teremtett; a parkettáncost. Voltak ugyan a régebbi időkben is hivatásos táncosok, akik az előadás után néha-néha beálltak a közönség közé táncolni, ezek azonban artisták voltak, kik előzőleg a műsorban is felléptek. Az úgynevezett parkettáncos azonban nem lép fel a műsorban, más foglalkozása és kötelessége nincs, csak hogy jól öltözzék s minél többet táncoljon a mulató hölgyeivel. Érdekes megvizsgálni, hogy eleinte kikből regrutálódtak ezek a parkettfiúk:

A háború szinte az iskolák padjaiból szólitotta a katonasághoz a 17-20 éves fiúkat s 2-3 havi kiképzés után tiszteket nevelt a szinte még pelyhedző állú legénykékből. A tisztiranggal pedig szép fizetés, sőt tisztiszolga tartása is járt. Így a katonaság akarva nem akarva uraskodásra szoktatta a fiatal tisztjeit. Soha nem álmodott hatalomhoz s pénzhez jutottak tehát ezek a fiatalemberek. Amíg a fronton voltak, nem igen volt módjukban fizetésükből költeni. A hat hónapi frontszolgálat után pedig teli erszénnyel jöttek szabadságra s iparkodtak ezt a rövidke szabadságot minél jobban kihasználni. Csak természetesen, hogy első útjuk a mulatókba vezetett, ahol, míg a pénzüik tartott, tárt karokkal fogadták őket. S mire az összegyűjtött pénz elfogyott – lejárt a szabadság is. Olcsó sike-reiktől megmámorosodva jelentkeztek újra szol-

gálattételre s előlről kezdődött a harc, munka s különösen a gyűjtés az eljövendő 14 napra. A fronton derék, jó katonák, korukhoz képest azonban, sajnos, túlon túl nagy hatalommal voltak felruházva. Az eddig jelentéktelen kis diákból fontos tényező lett, kinek *parancsait* százan és százan lesik, óhajtásait rögtön teljesítik s alantasai boldogok, ha valamely kívánságát – szeszélyét előre megsejthetik s előre kedvére járhatnak. Eddig csak osztályozták, most hirtelen ő osztályoz, előmenetel – sőt élet és halál ura. Otthon pedig mulatók, nő és ital várják. És milyen nők! Nem apró szolgálók s régi vágyainak netovábbjai, a jószívű midinett-ek, de valódi művésznők – nagyvilági démonok. Soha nem álmodott hatalom – vagyon és siker.

Csak természetes, hogy az így elkótyagosodott legénykéknak nem ízlik a háború hirtelen befejeztével a régi iskolapad, a szürke hivatal. Hogy neki, aki négy éven át annyi embernek parancsolt, holmi tanárok s itthon maradt göthös főnökök parancsoljanak ismét, hogy alázatosan köszönjön annak, aki csak pár nap előtt még reszketve állt előtte, hogy megfellebbezhetetlen ítéletét hallja! Nem és ezerszer nem!

Még egyszer váratlanul nagyobb pénzösszeghez jut. Megkapja leszerelési járandóságát. Ebből telik elegáns polgári ruhára, sőt még marad is. Utolsó garasait most a mulatókba viszi – majd csak lesz valahogy ezután is. Foglalkozása nincs, így tehát nappaljait is a »művésznők« társaságában tölti. Egyetlen ambíciója, hogy minél jobban elszórakoztassa őket s így ne vegyék tőle rossz néven, hogy már nem a régi, teli-

pénzű, snájdig tiszt többé. Megtanulja az új, divatos táncokat s a lehetőség szerint tökéletesíti magát bennök. Este, bár szerényebb körülmények között, mint azelőtt, ismét a mulatókban van, szorgalmasan táncoltatja a hölgyeket s minden tekintetben iparkodik mágiát hasznosítani. Szerényen viselkedik, diszkréten eltűnik, ha a társaságban levő hölgyet meghívják, sőt maga segít ismeretségeket kötni. Segít a nők ügyes-bajos dolgaikat elintézni s így szép lassan nélkülözhetlen lesz. Azonban akkor van csak elemében, ha régi bajtársai közül néha-néha egy-egy. betéved. Odaül hozzájuk, maga rendel, nőket hív az asztalhoz, veszekszik a pincérrel, látszik rajta, hogy benfentes. Az ilyen multságoknak rendesen az a vége, hogy a fizetés előtt diszkréten eltűnik s még jó, ha előzőleg valamely kifogással nem kölcsönzött ki kisebb-nagyobb összeget magának bajtársától, kinek módfelett imponál barátjának biztos fellépése, gavallériája s jártassága az éjjeli élet terén.

Lassanként a mulató tulajdonosa is felismeri, hogy érték a számára, ha a helyiségében állandóan van egy-két jólöltözött, jól táncoló fiú s most már egyenesen felkéri, hogy minél gyakrabban, sőt lehetőleg minden este jelenjék meg a helyiségben s továbbra is viselkedjék úgy, mintha fizető vendég volna.

Látjuk tehát, a parkettáncosok eleinte jobb családból származó fiatalemberek, kiknek karrierjét a háború törte ketté s kik a háború után nem akarták régi foglalkozásukat folytatni.

Amint a fentiekben láttuk, a déli exotikus táncok eleinte csak a mulatókban voltak elter-

jedve, idővel azonban polgárjogot nyertek s teljesen kiszorították a régi decens táncokat. De ez nem is csoda. Az új, erotikummal át- meg át-fűtött táncok jobban megfeleltek a háború utáni ifjúság mentalitásának. A testek közelsége, sőt gyakori érintkezése, a gyors, vért pezsdítő ütemek, az erotikumot egyáltalán nem palástoló u. n. »belépések« és himbálózások nem is igen iparkodnak leplezni az erotikus célt. Az ifjúság eleinte talán öntudatlanul, de később már tudatosan mind gyakrabban kereste tehát az ily leplezett szexuális élményt. így. könnyen érthető a tánc nagyfokú és gyors terjedése. Aki csak szerét tehette, táncolt. A gyakori tánc teljesen megváltoztatta az embereket, de különösen a nőket s a női divatot. A hosszú, földig érő ruha akadályozta a táncokat s ezért mindinkább megkurtították a női szoknyát, míg az el nem érte a mai hosszúságát (vagy rövidségét?). A fűző se volt alkalmas a kigyózó mozdulatokhoz s így idővel az is lekerült a hölgyekről. De a férfiak ízlését is teljesen megváltoztatta a táncörület. Míg azelőtt a kövérkés, molett nők voltak divatban, most kiszorítják őket a sovány, szilfidalakú, könnyen táncoló nők. S a nők sietnek a férfiak eme vágyának eleget tenni. Minden .lehető, sőt lehetetlent megkísérelnek, hogy mielőbb lefogyjanak. S ezen fogyókúrák során nem is utolsó sorban maga a tánc is számításba jön, gyors, sokszor igen fárasztó, szinte akrobataszerű figuráival, mint eredményes fogyasztó. A nők iparkodnak minél többet táncolni, hogy sokat fogyjanak s minél többet fogyni, hogy sokat táncolhassanak.

A gyakori táncolásra a nagyvárosban, ahol elegendő táncos áll a nők rendelkezésére, megfelelő alkalom is nyílik. Nyakra-főre nyílnak az új tánciskolák, mind gyakrabban rendeznek délutáni és esti magánösszejöveteleket, melyeknek egyetlen bevallott célja a tánc. A mondain délutáni uzsonnázó helyek, melyeket társaságbeli hölgyek előszeretettel látogatnak, szintén berendezkednek egy kis táncolásra s a frekventáltabb nyaralóhelyek is iparkodnak a legújabb társasági szeszélynek eleget tenni. Mivel azonban a legtöbb nyaralóhelyen több a nő, mint a férfi, hogy egyedül érkező hölgyek is eleget tehessenek táncszenvedélyüknek, az egyes kurszalónok kénytelenek a városi mulatók mintájára táncosokat szerződtetni.

Ezek a táncosok (hivatalosan *előtáncosok*) az úri publikummal táncolnak. Nagyon megrostálják őket eleinte legnagyobb részt az orosz emigráció több nyelvet beszélő arisztokrata tagjai közül kerültek ki. A maître d'hotel vezeti őket a táncolni akaró hölgyekhez, s teljes címük bemondásával szertartásosan mutatja be őket. A hölgyek természetesen nagy örömmel fogadták a váratlan, előkelő táncost s mikor ez felvilágosította őket szomorú anyagi helyzetéről, módot találtak, hogy lovagias fáradozását egy-egy diszkrétén odanyomott bankóval jutalmazták. Később, mikor a táncosok professzionista volta köztudomású lett, a táncosok a hölgyektől rendszeres díjazásban részesültek.

A tánc mindinkább való elterjedésével idővel igen kétes elemek vegyültek az előtáncosok közé. A nagy szállodák kénytelen-kelletlen nem

annyira a jó származásra, mint inkább a jó megjelenésre és táncolásra fektették a fősúlyt. Facér pincérek, jól öltözködő kereskedősegédek, különböző kiskaliberű szélhámosok szorítják ki helyükből a régi táncosokat. De nemcsak a kenyereket, a rangjukat is elveszik tőlük s különösen az amerikaiak által gyakran látogatott fürdőhelyek csak úgy hemzsegnek az olyan orosz gróftól és hercegtől, kik talán még a térképen se látták Oroszországot. A maître d'hotelek a nyilvánosság előtt nagy reverenciával kezelik őket, s ép oly tisztelettel mutatják be őket a hölgyeknek, mint azelőtt. Mert bármily demokratikus is Amerika, a régi rang, a régi vagyon, még mindig imponál Amerika romantikus hölgyeinek. Csak természetes, hogy ezeknek a kétes egzisztenciáknak (gyakori érintkezése a pénzarisztokrácia hölgyeivel nem múlik el botránnyal nélkül).

A fürdőhelyeknek rendesen legegészségesebb és legkeresettebb férfitagja ez a daliás, jósvádájú előtáncos s boldog¹ az az amerikai asszony, akivel az »orosz ősnemes« a kelleténél többet táncol és foglalkozik. Színes, megható történetek oroszországi üldöztetéséről, az észbontó muzsika, a kerítő tangó, a forró nyári éjszaka s kevés női szív bír ellentállni, hogy ne tegye boldoggá az annyit szenvedő és sanyargatott orosz herceget. Mikor különben is oly csinos és szimpatikus! Az ilyen, két-három napi ismeretség után könnyelműen odaajándékozott éjszakának rendszerint igen szomorú ébredés a vége. Reggel felé többnyire diszkrétan, búcsú nélkül tűnik el a lovag, s majd mindig vele tűnnek önágyaságának anyagul az éjjeli szekrényre dobott ékszerei is.

S most mit csináljon a nemrég még oly boldog – most azonban oly boldogtalan – rútul megcsalt asszony? A rendőrségre nem mehet, hisz így, rögtön kitudódnék, hogy milyen körülmények között tűntek el az ékszerei. A legokosabb, ha a botrányt elkerülendő azonnal távozik, nehogy meglopátása után még zsarolásnak tegye ki magát. Az előtáncos pedig nyugodtan ott marad a helyiségben, hogy két-három nap múlva újabb áldozat akadjon horogra.

Bain sur la Mear-ban feltűnt a fürdőigazgatóságnak, hogy a legvagyonosabb fürdővendégei pár napi ott tartózkodás után hirtelen elkérik számlájukat s minden kérdezősködés dacára indoklás nélkül haladéktalanul elutaznak. Nem tudván másképpen a dolog nyitjára jönni, két magán-detektívet alkalmaztak, akik rövid nyomozás után a következőket állapították meg: A fürdő egyik legerősebben látogatott, kedves, intim kis bárjában szerződtetve van két igen jó megjelenésű »orosz emigrált« előtáncos. A kis bárt leginkább egyedül érkező amerikai hölgyek látogatják, kik szinte versengenek az »oroszok« kegyeiért. S a jószívű oroszok nem hagyják a hölgyeket sokáig epedni. Az esti multságoknak rendszerint egy-egy éjszakai látogatás volt a vége s a látogatást követő reggelen a kiválasztott hölgy többnyire menekülésszerűen távozott. A detektívek azt is kinyomozták, hogy az ilyen látogatást követő délelőtt egy ismert párizsi zugékszerügynök jelent meg az oroszoknál, s rövid tárgyalás után egy-egy kis csomaggal megrakodva távozott. A két oroszról kiderült, hogy egy ottani banknál igen tetemes folyószámlájuk van s a párizsi ügy-

nők látogatásai után ez a folyószámla mindig igen jelentős (összegekkel növekedett. A hatóság a két orrosszal, feljelentés hiányában, tehetetlen volt. A bár tulajdonosa viszont sem a hatóság felvilágosítása, sem a szálloda tulajdonosának kérésére nem volt hajlandó helyiségének legnagyobb vonzóerőitől megválni. Végül a hatóságok a két »orosz«-t, kikről különben kiderült, hogy az egyik román, a másik szerb állampolgár, mint alkalmatlan idegeneket az ország területéről kiltották.

Vichyról említi a *chronique scandaleuse*, hogy a múlt nyáron az egyik mulatóban egy feltűnően csinos fiatal asszony (mint utólag kiderült, egy nemrég elhunyt amerikai bútorgyáros özvegye) az ottlevő közönség igen nagy gaudiumára kicsiny napernyőjét harciasan forgatva, hangosan követelte az egyik előtáncostól, hogy az előző éjszaka szállodai szobájából elvitt értéktárgyait rögtön adja vissza. Bár az előtáncos nem tagadt, az értékek visszaadása után is megtartották a helyiségben.

A gigoló jellegzetes frakkba bujztatott, elegáns alakja, ma már elválaszthatatlan tartozéka az idegenforgalomból élő mondain fürdőhelyek szállodáinak, nagy öröme, de gyakran súlyos csalódására is – az öregedő hölgyeknek.

AZ ORGIA

Írta: CURT MORECK

Fajai. – Voyeurök. – Körorgia. – Triolizmus. – A normális orgia. – A „Bal des quatre Artes”

Az orgia, melyet triolizmusnak vagy pluralizmusnak is neveznek, különös jelensége a szexuális életnek. Tulajdonképpen nem tekinthető anomáliának vagy a normális szexuális eljárástól való eltéréshedésnek s mégis jellegzetesek a benne előforduló különböző szexuális elfajulások.

Bizonyos orgiaszerű cselekmények, melyek még ma is népszerűek, régmúlt idők népiességében gyökereznek. Pogány szertartásokból eredtek, beleolvadtak a vallási rítusokba és megváltozott formában, új értelmezésben a kereszténység fenhatósága alatt plántálódtak tovább és váltak szokássá. Ilyen a karnevál, melynek rendeltetése, hogy a hosszú böjt erőltetett önmegtartóztatása előtt alkalmat adjon a népnek arra, hogy életörömeit felhabzsolja, érzékeit kimerítse s forróságát kitombolva, merüljön az ájtatosság hullámaiba, hogy azután magábaszállva, öntudatra térjen. E féktelen kicsapongás, az elszabadult érzékiségnek e megnyilvánulása, az ének a

morális korlátok alól való felszabadítása jellemzi az orgiát, mint az ösztönélet tömegjelenségét.

»Az orgia erotikus jellegű cselekmény, melyet legalább három tetszőleges nemű személy követ el, teljesen mindegy, hogy milyen szexuális céllal.«: Detleff von Behr szerint az orgia szociológiájára, szereplőinek különleges közössége jellemző. E közösség tagjai azzal gyakorolnak egymásra váltakozó hatást, hogy nézők és egyszersmind cselekvő résztvevők is. E közösségből merítenek a tagok kedvet arra, hogy túltegyék magukat a szokásos kereteken. Amíg a közösséghez tartozik és annak tömege által védve érzi magát, azon igyekszik minden tag, hogy szexuális szokatlanságok által tüntesse ki magát, példájával feltűzelje a többieket, hogy azok cselekedetein ismét a saját izgalma gyúljon fel. Az orgia az összes szereplők közös szexuális célra irányuló nemi vágyából is eredhet, legtöbbször azonban csak egy személy nemi vágya a hatóerő, melyen a többi szereplők is felbuzdulnak és résztvesznek az aktusban. Fontos és döntő szerepe van itt a tömegszuggeszciónak, mely által az egyéni szexuális akció hatása alá kerülnek azok az¹ elemek is, akik különben vonakodtak volna résztvenni a cselekményben.

Háborús és forradalmi időkben a tömeg gatlásai bizonyos mértékben már úgylis meglazultak s ha az egyén még külső kábító hatások befolyása alá is kerül, úgy elveszti magatartása biztosságát s a mámoros szédület karjaiba hull, ahol az¹ öntudat részben vagy egészen kikapcsolódik. Különböző perverz tendenciák kereszteződnek az orgia kétes cselekményeiben. Exhibíció és voyeurség, szadizmus és mazochizmus, férfiak és nők homo-

szexualitása elégülnek ki az érzéseket felcsigázó és ellankasztó cselekményben, melynek végcélja mindig a szexuális kékj elérése, még oly esetekben is, amikor a pénzszerzés motívuma vezérli a szereplők egy részének tevékenységét. A nemi tömegcselekmény lesz az; eszköz egyesek, főleg azonban a rendező számára, mely eszköz út a végcél, a szexuális kékj felé. Ez a motívum bélyegzi az orgiát természetellenes nemi ösztönök emanációjává.

Amellett kielégíti azt a kéjt, melyet a szadista és a mazochista vár az orgiától, a gyönyörűséget, melyet a szeretett lénynek egy harmadik előtt való meztelenítése, a legintimebb cselekmények harmadik személy előtt vagy egy harmadikkal történő lebonyolítása okoz a szeretett lény szemláltára, tehát a kínzás és önkínzás lehetőségeit bontja ki az önlealacsonyítás vagy a szerelmi objektum megalázásának kékjét. Úgy a hetero-szexuális, mint a biszexuális és homoszexuális természetek érzéki képekben eltompult idegei számára különös raffinement rejlik a tömeges szexuális megnyilvánulásokban, amikor a tömegben belül az egyén még bizonyos anonimitás védelme alatt is áll. Az érzések szabadsága a jelszó, s nincs itt felszólításra szükség, hogy mindenki saját Ízlése szerint törekedjék szexuális vágyai célját elérni. A vágyak különféleségéből ered az érzéseket felkorbácsoló képnek fantasztikus változatossága, mely az ilyen bacchanália alkalmával a szerelem praktikus művészetének minden változását felvonultatja.

Detleff von Behr kijelenti, hogy a szexuális; orgia, mely napjainkban korántsem tekinthető ritkaságnak, álmából vagy képzeletéből senki előtt sem idegen, bár maga az orgiasztikus cselekmény az

emberek legnagyobb része számára hozzáférhetetlen vagy erkölcsi energiájuk elnyomja fantáziájuk ilyenarányú kielégítését. Hasonló képzetek gyakoriságát pszichoanalitikus vizsgálatok bizonyítják s az irodalomban számtalanszor találkozunk ilyenértelmű leírásokkal. A legszebben Arthur Schnitzler írja le »Traumnovelle« című kis epikus mesterművében az orgiát. A valóságban azonban sokkal kevésbé mértéktelen és poétikusan játszódna le az események[^] mint a költő képzeletében s az esztétikai igények, melyeket nem ok nélkül támasztanak az ilyen elementáris ösztöni cselekményekről szóló színdarabban szemben, – elnémulnak a kicsapongások torzképe előtt.

Von Behr az orgia cselekményeinek három megjelenési formáit különbözteti meg.

Legtöbbször a nézők egyszersmind résztvevői is egy szűk körben történő szexuális cselekménynek, melyet a végső kéjig folytatnak. Ezt a formát von Behr körorgiának mondja. Ha nézők és szereplők különböző személyek s ha a szereplőket a tétlen nézők a nyújtott látványért megfizetik, úgy nézőorgiáról van szó. Ha a nézők és szereplők ugyanazon személyek és pénzszerzőpontok nem játszanak közre, a szexuális vonatkozások teljesen az öntudat háttérébe szorulnak és ha a cselekmény magas morális fokon állónak és higiénikusnak tekinthetjük, úgy morális orgiáról beszélhetünk.

A körorgia színhelye legtöbbször a bordélyház. Nagy városokban gyakran alakulnak klubok abból a célból, hogy ott orgiákat, meztelen bálakat rendezzenek, külön e célra fenntartott helyiségekben. Hogy a nyilvánosság csak a legkritikább esetben szerz tudomást létezésükről, az az elővigyázatos ren-

dezésen s azon múlik, hogy a tagok saját érdekükben is ragaszkodnak a legszigorúbb titoktartáshoz. Évekkel ezelőtt egy meztelenbál foglalkoztatta egyik délnémet város bíróságát, melynek résztvevői kizárólag a proletariátus köréből kerültek ki. Mégis legtöbbször a felsőbb társadalmi osztályok tagjai keresik ily módon a kéjézés fokozására szolgáló élvezeteket, mert ezek a résztvevők anyagi érdekeiktől való függetlenségük ellenére is, bizonyos pénz!-áldozattal járnak, amelyek a raffinait rendezés költségeit fedezik.

A körorgia fogalma alá tartoznak azon orgiaszerű cselekmények is, melyek számára bizonyos újságokban átlátszó s mégsem feltűnő apróhirdetések útján keresnek résztvevőket. Fiatal házaspár keres »hasonló gondolkodású házaspárt közös szórakozáshoz«, – egy fiatal házaspár »»barátot« vagy »barátnőt« keres, legtöbbször azzal a feltétellel, hogy az illetők »előítélet nélküliek«, »szabadgondolkodók« vagy »nagyvonalúak« legyenek. Hasonló apróhirdetések tűnnek fel manapság abban a számos folyóiratban is, melyek állítólag a szexuális élet reformjait vagy a nemi kérdésekben való felvilágosítást tűzték ki céljukul, néha azonban a nagy napilapokba is becsempésznek hasonló felhívásokat. Hogy e kis társaságok körében mi történik, azt csak a néha kipattanó botrányokból tudjuk meg, amikor a nyilvánosság elé tárulnak olyan intim események, mint amelyek a berlini Franz-házaspár perében derültek ki. Két hétig tárgyalta a bíróság ezt az esetet, mely megdöbbenő leleplezéseivel a nagyváros szenzációja volt. Erről a perről, mely bő anyagot szolgáltat a nemi tudomány számára s melynek nagy erkölcstörténeti jelentősége is van. Dr. Friedrich

Leppmann számol be kimerítő részletességgel a »Zeitschrift für Sexualwissenschaft« című folyóiratban (1922). E beszámolóból emeljük ki a következőket: Ewald Franz, kinek nagystílű üzlete s az előkelő nyugati városrészben nagyon szép lakása van, néhány hónapja nőül vett egy tisztességes polgári családból származó leányt. Az 1920-as év elején mindketten meglátogatták a nő nagybátyját, egy nagy tekintélynek örvendő egyetemi tanárt s annak legkisebb leányát, H.-t kérték, hogy keresse fel őket otthonukban. A húsz év körüli leány kis idő múlva egy délután meg is látogatta őket. Ugyanaznap este elmesélte egy barátnőjének, akit E.-nek nevezünk, hogy mily szép a Franz-házaspár lakásának berendezése. Két nappal később ugyancsak délután eljött s a megbeszélte családi program ellenére estére is ottmaradt. Ezen az estén Franz a felesége jelenlétében nemileg közeledett hozzá. Ennél az aktusnál mindkét nő teljesen meztelen volt. Újabb két nappal később a Franz-házaspár H. szüleinél tett látogatást s tea után H. együtt ült Franzcal és feleségével a szófán. Ekkor délután ismerkedett meg a Franz-házaspár E. kisasszonnyal, egy tekintélyes orvos leányával, akit rávettek, hogy rögtön, H. szüleinél történt látogatása után együtt menjenek a Franz-házaspár lakására s ott töltsék az estét. Este a Franz-házaspár megkísérelte E.-t rábeszélni, hogy az asszony jelenlétében odaadja magát Franznak. Ez azonban nem sikerült nekik. Két nappal később H. elbeszélte barátnőjének a történetet, mire ő szintén beszámolt élményeiről. Pár héttel később H. a barátnője, asszonynővére előtt, majd lassanként családtagjai s végül egy orvos előtt is nyilatkozott. Határozottan kijelentette,

hogy öntudatlan állapotban erőszakot követtek el rajta. A terhességtől való félelme be is igazolódott. A vád feltételezte tehát, hogy Franz mindkét leánynak narkotikus anyagot adott be, hogy engedékennyé tegye őket s hogy H. kisasszonyt eszméletlen állapotban levetkőztette és erőszakot követett el rajta. E.-nél megkísérelték, hogy narkotikus mérég hatása alatt ugyancsak öntudatlan állapotával visszaéljenek. A Franz-házaspár kölcsönösen igyekezett az erőszakot elősegíteni. H., a fő terhelő tanú, eskü alatt a következő vallomást tette: Rögtön az első látogatás alkalmával Franz, mint új rokon, a tegezési viszony felajánlása mellett nyelvcsókkal illette, amin ő, rokonról lévén szó, nem ütközött meg. A tea, amit hamarosan felszolgáltak, nagyon keserű volt, mégis elfogyasztott egy csészével. Franz merőn nézett rá és azt mondta: Úgy-e, H., te nagyon szeretsz bennünket? Franzné felszólította őt, hogy próbálja beleélni magát a házastársak lelki életébe, jöjjön gyakran hozzájuk, hogy együtt muzsikáljanak s maradjon ott éjszakára. (E felszólítást gyakran intézte a házaspár hasonló formában más személyekhez is, kiket a hármásban való erkölcstelenséghez, a »Triólen verkehr«-hez meg akartak nyerni.) Igenlő válaszára Franz erősen magához szorította őt. Amidőn emiatt haragra gyúlt, hirtelen rosszul lett környékezte, csak távoli hangok suttogását hallotta és elvesztette eszméletét s amikor magához tért, ruháit rendben találta. Két nap múlva Franzné felhívta H.-t telefonon, s felszólította, hogy látogassa meg őket. Franz eleinte teljesen korrektül viselkedett s felszólították H.-t, hogy maradjon náluk tovább. Tea után, mely ismét keserű volt, ismételten rábeszéltek, hogy mélyedjen el lelki életükben és Franzné: kérlelte, hogy férjét

s őt magát igyekezzék minél jobban megszeretni. Egyszerre így szólt Franz a feleségéhez: Te, Hedvig, itt az ideje, hogy levetkőztesd H.-t. ő még érezte, hogy Franzné ruhája körül tesz-vesz, majd szédülési roham és eszméletlenség vett rajta erőt. Feleszméléskor teljesen meztelenül feküdt a szőnyegen, míg Franzné meztelenül ült a szófán, Franz pedig alsónadrágban szaladgált körülöttük. H. rendelkezett annyi teoretikus ismerettel a nemi érintkezés felől, hogy rögtön tisztában volt a rajta esett gyalázattal. Hogy az erőszak esetleges következményeit elkerülje, forró kiöblítést vett, ennek ellenére később mégis terhesség lépett fel. H. úgy érzi, mintha átok nehezedett volna rá, mióta először volt Franzéknál.

E. kisasszonyt Franz, amikor először látogatta meg őket, az üvegszekrény megtekintése közben megcsókolta és »Eri«-nek szólította, kijelentvén, hogy felesége ezzel egyetért. Svédpuncs közben összetegeződtek s ekkor Franz őt visszataszító nyelvcsókkal illette és átölelte. Hirtelen szokatlan fáradtságot érzett, igyekezett azonban küzdeni ellene. Dulakodás támadt köztük, de a kislány kiszabadította magát. A Franz-házaspár lihegve „és kimerülten ült le, majd Franzné nyakába borult és azt mondta: »Miért nem adtad magad az én Bubimnak?« Szó volt még arról, hogy Franz nem vesz fizetett személyeket igénybe, hanem társaságbeli hölgyeket, mert azok nem jelentik őt fel. Miután E. kisasszonynak sikerült az előzőleg leoltott csillárt újból felgyújtani és az ajtót kinyitni, Franzné kíséretében sírva hagyta el a házat.

A Franz-házaspár teljesen ellenkezően írta le a tényeket s tagadták, hogy kábítószert tettek volna az italokba. Szerintük H. készséggel fogadta és viszonzta a gyengédségeket, kaphatónak mutatko-

zott, önszántából vetkőzött le. Kölcsonösen végigcsókolták egymás testét, nemi aktust azonban nem követett el, miután a túlságos szexuális feszültség következtében erre képtelen lett volna. A nyomozás kiderítette, hogy a Franz-házaspárnak gyakran sikerült környezetükből női személyeket a hármass érintkezés céljaira megnyerni, anélkül, hogy meg nem engedett eszközökhöz folyamodtak volna.

Ebben az esetben fontosak még azok a szexuálpszichológiai megfigyelések, melyek a házaspár viselkedését és ösztönéletét megvilágítják. A férfi neuropatha, korábbi éveiben hisztérikus rohamai és bénulási jelenségei voltak, a trópusokon maláriát szerzett, a háborúban pedig nyakszirtje közelében súlyosan megsérült és szervi idegzavarokban szenvedett. Azelőtt mentes volt minden nemi abnormitástól, most pedig különös izgalmakra van szüksége, hogy akcióképes legyen. Ezen izgalmat egy női személlyel való előzetes érintkezése, különösen azonban a hármass együttlét idézi elő, amikor nővel van együtt másik nő előtt. Az előbb ismertetett esetekben mindkét nő meztelen volt, később már csak félig öltözött nők izgatták. Franzné ki egy mecklenburgi kisvárosból származó fiatal leány volt, teljesen frigidnek mutatkozott s ezáltal megakadályozta férjét a nemi kielégülésben, amit Franz természetesen más nőknél keresett. Felesége emiatt elkeseredett, magyarázatokba bocsátkoztak s megegyeztek abban, hogy Franz saját lakásában, felesége jelenlétében a »Triolenverkehr«-t fogja alkalmazni. Amíg Franzné a nemi érintkezés alatt teljesen érzéketlen maradt, heves izgalomba jött, amint férjének más nővel való ölelkezését nézte. Itt tehát férfi és nő olyan irányú adottságával találkozunk, mely kény-

szeríti őket, hogy orgiaszerű cselekményekben éljék ki ösztöneik életét. A szakértők megegyeztek abban, hogy itt tulajdonképpen nem perverzióról, hanem változatról, a nemi erők egy új izgatószeréről van szó.

Az elsőhöz hasonló esetről számoltak be a háború előtt Hannover újságjai, a botrány résztvevői itt is a bíróság elé kerültek. Hogy az ítélet felfelfentő lett volna, miként Franz esetében, arra már nem tudok visszaemlékezni.

Az orgia másik fajtája, a »nézőorgia« úgy titokban, mint a nyilvánosság előtt is lejátszódhatik. A titkos nézőorgiát a nagyvárosok kéteshírű ivószobáiban kultiválják. Legnagyobb részben nők, néha azonban párok is mutogatják magukat a közönség szószakoztatására, többé-kevésbé nyilvánvaló szexuális cselekmények közben. Az eseményeket, ha csak két szereplőről is van szó, orgiává avatja egy harmadiknak vagy a szemlélő közönségnek jelenléte s ily esetekben a nézőket is szexuális szereplőknek kell tekintenünk, kik, ha nem is fizikailag, de lelkiileg vesznek részt az orgiákban. Azon lokálok látogatói, melyekben a lesz boszi hajlamú nők fordulnak meg, gyakran kapnak tőlük burkolt ajánlatokat szerelmi praktikáik bemutatására. A szexualitás ezen színésznői nem tartoznak a tulajdonképpeni prostitúcióhoz, hanem legtöbbször lezüllött intellektuálisok. Fellelkesült gentlemanek kedvenc szokása, hogy az átzüllött éjszakák programját ilyen perverz impromptuvel zárják le, melyek színteréül valamelyik közeli legénylakást választják.

Az orgia egy fajtája, melyet normális orgiának nevezhetnénk, von Behr véleménye szerint jelen napjainkban fontos szerepet játszik, »Itt a szexuális

momentum olyannyira háttérbe szorul, hogy szinte eltűnik s inkább morális, higiénikus, esztétikus, sőt részben aszkétikus tendenciák szövik át. Ezáltal teljesen átértékelődik az orgia, olyannyira, hogy magas erkölcsi fokon állónak tekintik azt, amit különben elítéltek volna. Ezt a mozgalmat, melyet a meztelenség kultuszának hívnak, az jellemzi, hogy mivel céljukat mindkét nembeli személyek, sőt gyermekek előtt, testük meztelensége által óhajtják elérni. Ezen megjelenési forma határozottan gyermekes beállítású, egyrészt, miután lemond a végső kéjről és a tulajdonképpeni szexuális célról, másrészt pedig nárcisztikus motívumai miatt. »A test harmóniája, arányossága arra rendeltetett, — így áll e felfogás nyílt bevallása egyik vezető folyóiratban, — hogy úgy a nézőben, mint a megszemélyesítőben az öröm ugyanazon érzését keltse. Az örömrzés ezen tényezőjét nem lehet eléggé értékelni. Miután saját testünk válik az öröm e kimeríthetetlen és titokzatos forrásává, mind határozottabb lesz a természetes törekvés, hogy az első idők szégyenkezése után, amidőn már mi is megtanultuk, hogy miképpen kell megfigyelni és megismerni a lényegét, magunk is részeseivé váljunk e szépségnek.« Von Behr álláspontját, mely a meztelenség kultuszának demonstrációját az- orgia kategóriájába sorozza, annak ellenére, hogy osztályozása ellenére e kultusz teljesen neutrális jellegű, még sem tudom teljes mértékben osztani. Véleményem szerint e jelenségek természetüknél fogva nem orgiasztikus cselekmények s csak a résztvevők felfogása és szándékai szerint válhatnak azzá.

Orgiaszerűbb jellege és határozottabb szexuális hangsúlya van a modern báloknak, főleg azonban

az álarcosbáloknak a farsang idején. Kölnben egykét évtizeddel ezelőtt bizonyos bálok, a félvilágnak nagyarányú részvétele folytán olyannyira elfajultak, hogy a rendőrség volt kénytelen közbelépni s ami a müncheni redoutokon és álarcos multságokon történik, arról csak titkos beszámolóban lehetne helyes képet adni, a nyilvánosság kizárása mellett. A többi nagyváros sem kivétel.

»Francia társadalmi problémák« című szellemes könyvében Oskar A. H. Schmitz leírja a híres »Bal des quatre Arts«-t, ahol mindenki, aki csak a művészethez tartozik Párizsban, a legvadabb tivornyába veti magát s az orgiasztikus ösztönök a női meztelenség kiállításában csúcsosodnak ki. Nem lehet az orgiát szemléltetőbbé tenni, mint azt Schmitz teszi naplószerű feljegyzéseiben közvetlen élményei után, amikor orrában van még a forró »odeur de femme« s feje telve van a »bíborszínű emlékekkel«:

»Hét órakor gyülekeztünk aperitívhez¹: színes jelmezek hullámozása, meztelen asszonyok tarka, áttetsző ruhákban. Lárma. Ide-odaszaladgálás a teremről az öltözőbe, melyneik ajtaja újra és újra felpattan a rikácsoló, púderozkodó és magukat festő, egymást ráncigáló asszonygomolyag nyomásától. Háta és karok, melyeket a színes anyagok csak félig lepleznek el, ömlenek siketítő lármával a terembe, majd a kívülről jövő nyomás ismét a szűk öltözőbe préseli őket. Asszonyi rikácsolás:... Lucienne as-tu du rouge?... N'écrase pas mes michons. Közös vacsora a hosszú, keskeny asztaloknál. Verik a cimbalmokat. M. fáradhatatlanul fújja a torpedósípót. Lamprecht előételként Lucienne karja alá akar harapni. A szomszéd asztalnál egy idegen gyöngyvirágcsokrot ad Francinenak, ordítanak, hogy csó-

kolja meg, ő azonban bátortalan s e szituációból »de bonne grace« saját iniciatívájából Francine menti ki őt. Az öltöző ajtaja ismét felpattan. Egy turbános, részeg kígyóbüvölő támaszkodik neki az ajtónak. Egyiknek olyan jelmeze van, mely messziről töröknek látszik, közelről nézve kiderül, hogy konyhaeszközökből állították össze. Egy másik talárjának hátára közösülést festett...

Az egész Montmartre-i lakosság bámul bennünket, amíg a Metróhoz érünk. Lamprecht megcsipkedi a járókelő leányokat, járókelők csipkedik csapatunk félmeztelen leányait. A rendőröket kigúnyolják.

A földalatti Metróban pokoli lárma, melyet a boltozat megsokszorozva ver vissza. A kígyóbüvölő és Lamprecht a pénztárrácson keresztül gyengéd jeleneteket rögtönöz a jegyáros kisasszonynak, aki rács védelme alatt nevetve tűri azt.

A terem színes és ragyogó felhő, füst és por hullámzik a levegőben, köröskörül a különböző atelierek színes páholyai. Tarka rongyokban félmeztelen mindenki, a férfiak befestették és tetoválták magukat, az egyik antik isten fügefalevél helyett »Dames« felírást visel. Egy másik piros selyempapírból készült rozettákkal fedte be magát. A páholyok előretolják mellvédig legszebb leányaikat. A legnagyobb sikere egy, a terem menyezetéig tátott sárkányszájnak van. Torkában tűzvörös fény, s agyarái között válogatottan szép leányaktok táncolnak, mint a középkori pokol képein. Hasonló a helyzet a színpadon is, ahol a táncoló nőkn van ugyan még némi fátyolszerű lepel, azonban hamarosan azt is elvetik: szinte szűziesen karcsú testek, majd olyanok, kik talán már szültek is, de valamennyiüknek kifogástalan szép a keble; egyikük

fekete gaze-ban a legnemesebb antik taglejtéssel mozog, mintha egész teste beleolvadna fátylaiba, mellette egy szélesmedencéjű szőke végez exhibicionisztikus mozdulatokat. A második sort férfiak képezik, akik kezükkel a táncoló női testek felé kapkodnak. A táncban a szerelemnek minden megnyilatkozása kifejezésre talál. Néhány nő bőrén már zöld és barna foltok, piros karcolások látszanak, különösen a szélescsípőjű szőke szomjazik szerelmi sebekre.

Megkezdődött a felvonulás, az a színes és mindenél izgatóbb színjáték, mely mellett elhalványulnak előttem a pápai templomi pompa, a spanyol udvar fényűzése és Abdul Hamid keleti ragyogásának emlékei. Elsőnek gigantikus szörny jön, melynek szárnyai, uszonyai, pikkelyei, karmai és szarvai vannak. Őlében szőke és barna meztelen szépségek nyüzsögnek. A legszebb köztük fenn áll a magasan, az állat koponyáján, majdnem a menyezetet érinti s szemérmesen csak a füleit fedik arany kagylók. Sötét, aranyszínű Rhamses következik, lábainál gyönyörű női test vonaglik, piros lámpák között perzsa király alszik kocsijában, kit meztelen háremhölgyei legyezgetnek. Hatkarú Indra eleven nyakak és mellek tömegéből. Minden kocsit és kordét félmeztelen, szinte óriási, szakállas férfiak húznak vagy tóinak. Gigantikus, himbálózó molochfej tűnik fel, az Isten kezei nőt szorongatnak, aki tűzben áll; rózsákkal díszített kocsin jön, melyben nő pihen, bíborabroncson, mint egy ritka ragadozómadár, zöld selyemöves nő himbálózik, aki ezáltal kétszeresen meztelennek látszik, – egy kacsán gyermektést trónol, mely talán tizennégy éves, Lucienne pedig, aki pompás formáival atelierük büszkesége, sötét múmiakoporsóban áll s lábaihoz

szfinkszyszerű leányalakok kuporodnak. Elefánton nyargal egy indiai hercegnő, skorpiók, pókok és mesebeli állatok veszik körül. Az egészhez képzeljük még hozzá az izgató muzsikát, melyet Wagner fanfárjaiból, az Aida-indulóból, a Bűvös vadász kürtszavából és a Sousa-indulóból állítottak össze. A legszebb fogatot minden páholyból üdvivalgás üdvözli. Önszépégüktől ittasultan remegnek a testek; mintha beszívnák a rajtuk égő pillantásokat. Az összes állattorkokból vörös és zöld fény árad, s mintha szégyenükben sápadnának el a kocsik magas tetejére állított alakok az alsó régiók fényárja felett. Az érzékiség túlfűtött pátosza ez, bár kétértelmű jelenetek nem is fordulnak elő. Valaki letépi egy csoportról a fátylat, egy gyaloghintó hordozója megsemmisülten hajtja úrnője ölébe fejét, a levegőben reszkető pálmaágak és pávatoll-legyezők hajlanak le és vóigicsiklandozzák az elnyúlt testeket. Ez minden valódi s egy pillanatra se válik durva csúfsággá az álarc alatt; minden spontán és mégis a nézőkre való tekintettel történik, színjáték, mely nem jelent semmit, mert minden pillanata magáért van.

A felvonulásnak vége, a kocsikat a sarkokba tolják és kiürítik; meztelen boszorkányok ug¹-ranak a férfiak vállára és viháncolva száguldanak a termen keresztül. A páholyokban és a padlón csoportok telepszenek le a büffében kapható elesegkosarak körül: vacsoraszünet. Ha eddig az idegek mámora okozta a tarkaságot és az általános lármát, úgy most a pezsgő kezd hatni. A kiürült ételkosarak ide-oda repülnek. Szalma, papírtányérok, törött poharak, lerágott csirkecsontok és kolbászhejak hevernek a földön, míg szét-

tapossák őket. Nemsokára már senki se józan. H. és én egy vidám kis sarkot kerestünk magunknak és gyorsan kiürítünk két üveget. Itt mindenkinek meg kell részegeudnie. Együtt beszélünk és lármázunk a többiekkel, remegő mellek siklanak el kezeink között, különféle nyelveken beszélnek körülöttünk és beszélünk mi is és máskor oly méltóságteljes személyiségünk minden gátlását leveti.

Az üvegtető fölött megjelenik a kéklő szürkület. A fényeket kioltják s az egész tarka tömeget a ködlő, majd rikoltó nappali világosság önti el. Mindenki a ruhatárba tódul. Kész tolongás, amíg az ember megkapja ruháit, melyeket komor ruhatárosok nyújtanak fel a pincéből szűk réseken keresztül. A nők sápadtan és piszkosan támolyognak, nyomják, csípi és csiklandozzák egymást az emberek és a pillantás kéken árnyalt szemekbe téved. Egy, száraz, hamuszürke nő éles kiáltással rogy le lábaimhoz: idegroham; egy sötétre mázolt olasz egy asszonyt szorít hozzám, úgyhogy szája szememet éri. Az idegrohamos hölgy felkiált: »Merde!« Valaki az ujjaira lépett, a feje azonban, úgy látszik, nagyszerűen fekszik cipőmön...«

O. H. A. Schmitz azzal a megállapítással végzi beszámolóját, hogy nem lehet »coup d'oeil«-ként e bálnál nagyszerűbb látványt találni s hogy végre tudja, hogy, mi az orgia. A »Bal des quatre Arts« tényleg joggal tett szert hírnévre, mert az orgia valóban klasszikus, amint azt csak a román népfaj kecsessége és a Montmartre szelleme, a bohémek kedélye hozhatja ilyen bátran és bájos szégyentelenséggel létre.